

Β. ΒΑΣΣΟΣ

ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ 5' --1932
ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 16 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 132

ΘΕΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΓΩΜΑΤΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΙΚΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΚΑΤΣΙΜΠΙΛΗ

Ἡ τυφλή πίστη δὲν εἶχε ὄρια καὶ μέτρα,
καὶ πῶς λαμπάδιζε ἀπ' τὴν ἔκσταση καὶ ὁ νοῦς!
Ὅλα τὰ βέλη εἶχναμε ἀπὸ τὴ φαρέτρα
καὶ στοὺς ἑρτὰ τοῦ Ἰδανικοῦ μας οὐρανοῦς.

Μ' ἔπαρση, νέοι, κινήσαμε μιὰ ἀγῆ ποῦ εὐῶδα,
καὶ ἄλλο δὲν εἶχαμε στὰ φρένα, παρεχτὸς
τάλινα ποῦ φεγγίζαν στὰ μαλλιὰ μας ῥόδα,
ὀδεύοντας πρὸς τὴν πηγὴ τοῦ ἱεροῦ φωτός.

Μὲ ζαρωμένους τώρα καὶ σταχτιοὺς κροτάφους,
στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς, σὰ σκιὲς σκιῶν.
Θύμησες ἀμυδρὲς γυρνοῦν σὰν ἀπὸ τάφους
κόποι καὶ ἀγῶνες τῶν πολλῶν μας θυσιῶν...

Εὐλογημένος ὁ φανατισμὸς μας ὅμως
καὶ ἂν τόσο μᾶς ἐτύφλωνε, ἂν καθαρὰ
σήμερα βλέπουμε, πῶς δὲν εἶν' ἕνας δρόμος
μ' ἄπειροι, καὶ ἂν μὲ διπλωμένα τὰ φτερά,

ψυχὴ καὶ νοῦς, ἀναμετροῦν μὲ ἱλίγγου ζάλη
τὰ ὠραῖα τότε περασμένα, καὶ ταῦριανὰ,
καὶ ἂν ἀπ' τὴν πρώτην ἄβυσσο πέφτουν σὲ μιὰ ἄλλη
πρὸ φρικαλέα καὶ χαστική, ποῦ ὀλογοῦνᾶ.

Γιατὶ καὶ ἂν ὅπου χροσὸ βλέπαμε φῶς πρῶτα
φτασμένοι, ἂν ἤῤαμε σκοτάδι ἀσβολερό,
καὶ στοὺς κροτάφους ἀντὶς ῥόδα, κῦνον ἰδρώτα
καὶ θρόμβους αἷμα, καὶ στεφάνι ἀγκαθερό,

μὰ εὐλογημένη ἢ τυφλὴ πίστις ἢ δίχως μέτρα
ποῦ μᾶς λαμπάδιζε ἀπ' τῆ θέρη τῆς τῶ νού,
καὶ τῆς καρδιάς ἢ θέληση γινόταν κέτρα
κ' ἡ ὁρμή μας εἶχε τὴ μανία τοῦ κεραυνοῦ.

Γιατὶ παλαίψαμε ἀντρικὰ σῶμα πρὸς σῶμα
αὐτῶν ἁγίων πεπωμένων τῆ γραμμῆ,
κι ἂν ἄνθρωποι ὄντας νικηθῆκαμε—μ' ἀκόμα
δὲ μετανιώσαμε ποτὲ οὔτε μιὰ στιγμή!

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

ΘΡΥΨΑΛΑ

Τὸ κυπαρίσσι παραπονεῖται στὰ ἄλλα
δένδρα: «Ἐχω κλαριά καὶ δὲν τὰ ἀνεβαί-
νει κανεὶς· ἔχω λουλούδια καὶ δὲν τὰ κόβει
κανεὶς· κἀνω καρποὺς καὶ δὲν τοὺς τρώει
κανεὶς· γι' αὐτὸ καὶ ἄγω κυττάζω ὄλο τὸν
ἀνήφορο, κι' ἂν καμμιά φορὰ σκύβω τὴν
κορφή μου, τὸ κἀνω—μὴν ἀκοῦτε τί λένε—
γιατὶ τὸ θέλει ὁ ἄνεμος ποῦ μοῦ κρατεῖ
συντροφιά».

* *

Ὁ κουφὸς δὲν ἐνοχλεῖται τόσον ποῦ δὲν
ἀκούει αὐτὸς, ὅσον ποῦ δὲν τὸν ἀκοῦνε οἱ
ἄλλοι, καὶ ὅταν μιλεῖ σιγά-σιγά καὶ ὅταν
πάρα φωνάζει.

* *

Μερικοὶ ἄνθρωποι μοιάζουν μὲ ἀστρα-
πήν. Λάμπουν μιὰ στιγμή, διὰ νὰ φανῆ
πὸ μαῦρο τὸ σκοτάδι ποῦ κατόπιν βυθί-
ζονται.

* *

Ὁ κουτὸς ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀντίησιν, ἔχει
ὅμως ὀφθαλμοὺς, καὶ ὅσο πὸ κουτὸς εἶναι, τό-
σον βαθύτερα ὀφθαλμοὺς εἶς τὴν κοινωνίαν.

* *

Παρηκολούθησα ἕναν κόκκορα, ποῦ περ-
νῶντας ἀπὸ μιὰ καμάρα τῆς συγχρόνου
ἀρχιτεκτονικῆς, δὲν κατεδέχθη οὔτε νὰ
σκύψη τὸ κεφάλι του.

* *

Καὶ ὁ κάμνων διαρκῶς τὸ κακόν, καὶ ὁ
κάμνων διαρκῶς τὸ καλόν ἀτονοῦν τὴν

προσωπικὴν τῶν σημασίαν. Ἀπὸ τὸν πρῶ-
τον προφυλάσσονται καὶ πρὸς τὸν δεῦτερον
ἀγνωμονοῦν.

* *

Ἄν ἤμουν δικτάτωρ, θὰ καταγοῦσα τίς
Ἀπόκρηες καὶ θὰ ἐπέτρεπα νὰ μακα-
ρεύωνται μόνον κάθε 3^{ον} Σεπτεμβρίου.

* *

Στενάζει ὁ γκιώνης τὴν νύκτα στὸ κλα-
ρί, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ στενάζουν τὰ πουλιά
ποῦ τὰ τρώγει καὶ τρέφεται.

* *

Τίποτε δὲν πλησιάζει περισσότερο τὸν
ἄνθρωπον εἰς τὰ ζῶα ἀπὸ τὸν χορὸν, ὁ ὁ-
ποῖος κατὰ βάθος εἶναι ἀπομίμησις τῶν
σκιρτημάτων τῶν.

* *

Ἐκεῖ ποῦ τραγουδοῦν πολλοὶ μαζί δὲν
φέρει τόσην δυσαρμονίαν μιὰ παραφωνία,
ὅσην μιὰ καλλιεργημένη καὶ μὲ ἀξιώσεις
φωνή, ποῦ ἀκούεται ἕξαφνα μέσα εἰς τὸ
πανδαιμόνιον τῆς προχείρου χορωδίας.

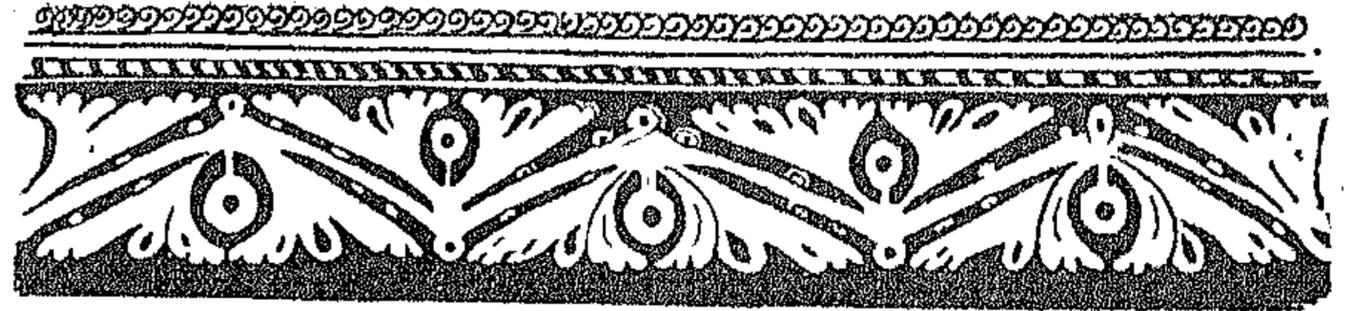
* *

Ὁ χρόνος συζηεῖ μὲ τ' ἀρχαῖα μνημεῖα
καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐπουλώσῃ τῶν βαρβάρων
τοὺς μώλωπας μὲ τὴν χρυσίζουσαν
πόαν του.

* *

Ἄλλοτε ἡ ἀγάπη ἐπιάνετο ἀπὸ τὰ μύ-
τια τῶρα πιάνεται ἀπὸ τὰ δόντια.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Ο ΓΚΑΙΤΕ ΚΑΙ Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΛΛΑΣ

Πόσον ἦτο λάτρης καὶ θαυμαστὴς τῆς ἀρ-
χαίας Ἑλλάδος ὁ Γκαίτε, ὅλοι τὸ γνωρίζουν,
τόμοι δὲ δλόκληροι ἔχουν γραφῆ διὰ τὴν
ἀρχαιομάθειαν καὶ τὴν ἑλληνολατρείαν, ἀπὸ
τὴν ὁποῖαν ἐπήγαγεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ
ἐμπνευσις τῆς μεγάλης καὶ ὑψηλῆς αὐτῆς
ποιητικῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ τὰ διὰ τὴν
νεωτέραν Ἑλλάδα αἰσθήματα καὶ φρονήμα-
τα τοῦ Ὀλυμπίου ποιητοῦ ἀμφισβητήθησαν,
ἀπὸ ὅσους δὲ ἀσχολήθησαν μὲ τὸν γερμανι-
κὸν φιλελληνισμόν, τὴν πυρίνην ἐκείνην ἰ-
δεολογίαν ποῦ ἐφλόγισε τὰς ψυχὰς τῶν κλασ-
σικιστῶν καὶ τῶν ρωμαντικῶν τῆς Γερμα-
νίας κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ
1821, μερικοὶ ποῦ ἠθέλησαν νὰ ἐξηγήσουν
τὴν ἀπέκλιση τῆς κινήσεως ἐκείνης στάσιν
τοῦ μεγάλου ποιητοῦ εἶπαν διάφορα πράγμα-
τα. Ἄλλοι ἐχαρακτήρισαν αὐτὴν ὡς ψυχρὰν
καὶ ἀδιάφορον, καὶ ἄλλοι ὡς μὴ φιλελλι-
νικήν. Τώρα τελευταῖα δὲ ἐδημοσιεύθη εἰς
τοὺς «Νέους Πρωτοπόρους» καὶ εἰδικὸν ἄρ-
θρον διὰ τὸν ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Γκαίτε ἔβλεπε
τὰ ἑλληνικὰ «πράγματα μὲ τὰ ματογυῶλια
τῆς γερμανικῆς μπουρζουαζίας ποῦ εἶταν
πολὺ συντηρητικῆ», καὶ ὅτι ἡ ἀντιδραστικὴ
πολιτικὴ τοῦ Μέττερνιχ καὶ ἡ φιλελληνικὴ
κίνησις ποῦ δημιουργήθηκε τὸν ἔκαναν νὰ
μὴ συμπαθῆ τὴν δημιουργίαν ἐνός «ἀνεξάρ-
τητου ρωμαϊκοῦ κράτους». Ἄλλ' αὐτοὶ ποῦ
ἔκριναν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλαβαν προ-
φανῶς ὑπ' ὄψιν μεμονωμένας ἐκφράσεις τοῦ
ποιητοῦ χωρὶς νὰ ἐξετάσουν λεπτομερέστερα
ὅλας τὰς περὶ ἑλληνικῶν πραγμάτων σκέ-
ψεις καὶ γνώμας αὐτοῦ.

Διὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα
τοῦ Γκαίτε πρὸς τὸν νεώτερον ἑλληνισμόν
ὑπάρχει τόσον πολὺ ὕλικόν, ὥστε θὰ ἤμπο-
ροῦσε καὶ θὰ ἀξίζε μὲ τὴν ἀλήθειαν νὰ γρα-
φῆ ἕνα δλόκληρον βιβλίον. Διότι ἀπὸ τὰ
νεανικά του χρόνια, ὅποτε ὡς φοιτητῆς ἐ-

καμάρωνε τοὺς λαμπροφορεμένους Ἑλλη-
νας ποῦ ἔδλεπεν εἰς τὰς ἐμποροπανηγύρεις
τῆς Λειψίας, ἕως τὰς γεροντικὰς του καὶ ἐ-
πιθανατίους σχεδὸν ἡμέρας, ὅποτε ἐξέφραζε
τὴν πικρίαν του διὰ τὸ κάψιμο τοῦ ἑλλη-
νοῦ στόλου ἀπὸ ἑλληνικὰ χεῖρα εἰς τὸν Πό-
ρον τὸ 1831, δὲν ἔπαυσε ποτὲ ὁ ὑψηλότα-
τος ποιητῆς νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ ἐκδη-
λιῶνῃ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὸ καλὸν τῆς
νεῆς Ἑλλάδος.

Δὲν προτίθεμαι νὰ ἀναπτύξω ἐδῶ τὸ ἐν-
διαφέρον τοῦ Γκαίτε διὰ τὰ ἑλληνικὰ δημο-
τικὰ τραγούδια. Περὶ τούτου ἔχουν γραφῆ
πολλὰ, ἐσχάτως δὲ ὁ σοφὸς νεοελληνιστῆς
καθηγητῆς Κάρολος Δίτριχ ἐδημοσίευσεν
εἰς τὴν Ἑλληνο Γερμανικὴν Ἐπετηρίδα τοῦ
Ἀμβούργου (Hellas Jahrbuch) τοῦ 1929
ἀξιόλογον πραγματεῖαν: «Ὁ Γκαίτε καὶ ἡ
νεοελληνικὴ δημοδὴς ποίησις», ὅπου ἐκτι-
θενται αἱ σχετικαὶ πρὸς τὸ ζήτημα ταῦτο εἰ-
δήσεις. Ἀρκοῦμαι μόνον ν' ἀναφέρω ὅτι ἀπὸ
τὸ καλοκαίρι τοῦ 1815, ὅποτε ἕνας λόγιος
ιατρός, ὁ Werner v. Haxthausen, τοῦ πα-
ρουσίασεν εἰς τὸ Βισβάδεν μερικὰ νεοελλη-
νικὰ τραγούδια παρμένα ἀπὸ τὸ στόμα Ἑλ-
λῶνων ναυτῶν νοσηλευθέντων εἰς ἀγγλικὸν
νοσοκομεῖον, ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Γκαίτε δι'
αὐτὰ ἦτο ἀδιάπτωτος καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του
μέγα. Ἐνα γράμμα του πρὸς τὸν υἱὸν του
Αὐγουστον ἀπὸ τὸ Βισβάδεν τὴν 5 Ἰουλίου
1815 τελειώνει ὡς ἑξῆς: «Σὲ ὅλους χαιρε-
τίσματα. Στὸν Riemer λέγεις ὅτι μὲ ἐπε-
σκέφθη ἕνας φίλος τῶν νεωτέρων Ἑλλή-
νων ποῦ ἔχει μαζί του δημοτικὰ τραγούδια
τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὰ ὠρμιότερα ἀπὸ ὅσα γνω-
ρίζομεν ὑπὸ ἑποικινῶν λυρικῆς, δραματικῆς
καὶ ἐπικῆς ποιήσεως. Καὶ ὅμως εἶναι δη-
μοτικὰ τραγούδια! Σκέπτομαι νὰ συνδεθῶ
καὶ νὰ συνεργασθῶ μαζί του». Τὰ ἴδια πε-
ρίπου ἔγραφε καὶ εἰς τὸν φίλον του Ἐρρί-

χον Meyer, δταν δὲ τὴν 15 Σεπτεμβρίου, περνώντας ἀπὸ τὴν Χαϊδελεβέργην, συνεγευμάτιζεν εἰς κύκλον λογίων καὶ καθηγητῶν, ὠμίλησε διὰ μακρῶν διὰ τὴν δημοτικὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰ δραματικά της στοιχεῖα, ἐκθειάζων, καθὼς μᾶς λέγει ὁ φίλος του Boisgeré, τὰς ποιητικὰς της εἰκόνας, «τὸν Ἄετὸν ποῦ καθισμένος στὸ βράχο διαλέγεται μὲ τὸ κομμένο κεφάλι τοῦ κλέφτη, τὸν Χάρο ποῦ σέρνει καθ' ἑαυτὸν τὴν ψυχὴν τῶν ἀποθαμένων, τὸ ἄλογο ποῦ μοιρολογεῖ τὸν σκοτωμένον ἀφέντη του κτυπώντας τον μὲ τὸ πόδι του, τὸν ἀρραβωνιαστικὸν ποῦ ἐνῶ ξεψυχᾷ ἀπὸ τὸ βόλι τοῦ Τούρκου, παρακαλεῖ νὰ μὴ τὸ ποῦν στὴ μνηστὴ του». Διαμαρτύρεται ἐντόπως διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐκδόσεως, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔχει ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Flaxthausen νὰ γράψῃ αὐτὸς τὸν πρόλογον, ἀλληλογραφεῖ διὰ τὸ ζήτημα μὲ τοὺς περιφήμους λαογράφους ἀδελφοὺς Grimm, συνεννοεῖται μὲ τοὺς Γάλλους, τὸν φιλόσοφον Cousin καὶ τὸν ιστοριοδίφην Buchon, ὅστις τοῦ στέλλει γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ νεοελληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, διαλεγμένων ἀπὸ Ἑλληνικῶν φίλους του, δημοσιευμένην εἰς τὴν φιλελληνικὴν ἐφημερίδα τῶν Παρισίων «Constitutionnel», τὴν ὁποῖαν ὁ ἴδιος ὁ Buchon ἐξέδιδε, καὶ τῆ 1822 δημοσιεύει τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν ἐπὶ δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν μετέφρασεν ἀπὸ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ Buchon, ἄλλα δὲ ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ νεοελληνικοῦ πρωτοτύπου μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ καθηγητοῦ καὶ βιβλιοθηκαροῦ εἰς τὴν Βαϊμάρην Riemer, τὸν ὅποιον εἶχε συστήσει εἰς αὐτὸν ὁ Γουλιέλμος Χούμβολδτ. Συνοδεύει δὲ τὴν μετάφρασιν του μὲ κριτικὸν σημεῖωμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπικαλεῖται πανταχόθεν συμβολὰς ἀπὸ παρόμοια τραγούδια.

Ἀπὸ τὰ τραγούδια αὐτὰ ἐκεῖνο ποῦ θέλγει τὸν Γκαίτε περισσότερο καὶ ἐλκύει κατ' ἐξάλειψιν τὸν θαυμασμὸν του εἶναι τὸ μοιρολόγι τοῦ Χάρου. «Κάθε φορὰ ποῦ ἐδιάβαζα τὸ ποίημα τοῦτο», ἔγραφε τῆ 1823 εἰς τὸ περιοδικὸν «Kunst und Altertum», «συνέβαινε δ,τι προεβλέπετο. Εἶχε μίαν ἐκτακτὴν ἐπενέργειαν. Ὅλες οἱ ψυχικὲς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς δυνάμεις καὶ διαθέσεις ἐξυπνοῦσαν μέσα μου, ἰδιαίτερος δὲ ἡ δύναμις τῆς φαντασίας. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρ-

χεν ἄνθρωπος ποῦ νὰ μὴ ἐκιδυμοῦσε νὰ τὸ ἴδῃ ζωγραφισμένον, καταπιόσθηκα ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν. . .» Καὶ προκηρύσσει διαγωνισμὸν ζωγραφικῆς μὲ θέμα τὸ μοιρολόγι αὐτὸ δίδων ὁ ἴδιος δδηγίας πῶς πρέπει νὰ παρασταθῇ ὁ καθ' ἑαυτὸν Χάρος, πῶς «οἱ μοῖ ἀπὸ μπροστὰ καὶ οἱ γέροντες κατόπι» καὶ πῶς «τὰ τρυφερὰ παιδόπουλα ὅτι σέλλα ἀραδιασμένα», ποῖαι πρέπει νὰ εἶναι αἱ κινήσεις καὶ αἱ παραστάσεις μὲ ἐκπληκτικὰς καλλιτεχνικὰς λεπτομερείας δι' ἀντικείμενον ποῦ, ὅπως ἔγραφε, ἀπαιτεῖ τὰς ὑψηλοτέρας ἀξιώσεις τῆς τέχνης. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβάλλονται ἐπτά ἔργα, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς δημοσιεύει λεπτομερῆ κριτικὴν ἀνάλυσιν καὶ περιγραφὴν, ἐστάλη δὲ καὶ ἐν ἐκτὸς διαγωνισμοῦ. Μεταξὺ τῶν διαγωνιζομένων εἶναι καὶ ἡ οἰκογενειακὴ φίλη τοῦ Γκαίτε Ἀδέλα Σοπερχάουερ, ἀδελφὴ τοῦ φιλοσόφου, καὶ δοκιμωτῆς ζωγράφος καὶ συγγραφεύς, βραβεύεται ὁμοῦς ὁ ζωγράφος τῆς Στουτγάρτης Κάρολος Leybold μὲ ἓνα πολὺ ἐπιτυχημένον σχεδιάσμα του, τοῦ ὁποῦ παραθέτομεν ἐδῶ ἀπεικόνισιν. Τὸ σχεδιάσμα αὐτὸ ἐπιδεικνύει ὁ Γκαίτε μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας του, ὅπως ἀναφέρουν ὁ καγκελλάριος Müller καὶ ὁ τεχνοκρίτης Schorn (Gespräche 2338 καὶ 2445), καθὼς ἐπίσης εὐχαριστεῖται καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ τὸ ἀγαπημένον του μοιρολόγι εἰς τοὺς καλεσμένους του. Ἴδου τί γράφει ὁ Ἑλβετὸς παιδαγωγὸς τοῦ Δουκάτου τῆς Βαϊμάρης Φρειδερίκος Soret εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του τὴν 3 Δεκεμβρίου τοῦ 1821: «Εἰς τὴν ἀποψινὴν ἐνδιαφέρουσαν ἐσπερίδα ἔλαβαν μέρος ὁ Riemer, ὁ Coudray, ὁ Meyer, ὁ υἱὸς Γκαίτε, ἡ κυρία Γκαίτε κ.λ.π. Ἀφοῦ περᾶσαμε ἀρκετὴν ὥρα βλέποντας χαλκογραφίαις καὶ βιβλία πολύτιμα, εἶχαμε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀκούσωμε τὸν Γκαίτε, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδιάβασεν εἰς δύο διαφόρους παραλλαγὰς τὴν μετάφρασίν του ἐνδὸς ἑλληνικοῦ ποιήματος ἐπιγραφομένου «Ὁ Χάρος». Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν μοῦ ἔφυγε σχεδὸν ἴποτε καὶ εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ μπορέσω νὰ παρακολουθήσω λέξιν πρὸς λέξιν μίαν μετάφρασιν, ἡ ὁποία, καθὼς βεβαιώνουν, εἶναι πιστοτάτη. Ἄλλ' ἐκεῖνο ποῦ μᾶς ἐνόησε εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ ποιήματος τούτου εἶναι ὁ διαυγής, εὐκρινής καὶ ζωηρὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ ἐδιάβασεν

ὁ Γκαίτε. Νομίζω ὅτι ποτὲ δὲν ἄκουσι τόσον ἰσχυρὰν ἀπαγγελίαν. Τὶ ματιὰ, τὶ φλόγα, τὶ φωνὴ γλυκεῖα μὲ τοὺς ἐναλλασσομένους τῆς ἤχους, τὶ προφορὰ καθαρή, τὶ μελωδικὴ μετὰ πτωσὶς ἀπὸ τὸν ἓνα τόνον στὸν ἄλλον. Ἴσως ἦτο κάποτε ἡ δύναμις τῆς φωνῆς του μεγάλη διὰ τὸν μικρὸν αὐτὸν χώρον ποῦ εἶμεθα κλεισμένοι, μὰ δὲν ἦτο καμμία ἀπολύτως παραφωνία εἰς τὴν ἀπαγγελίαν του». Καὶ ἕτερον ἀπὸ ἐξ ἀκόμῃ χρόνια, τῆ 1828, κρίνων ὁ Γκαίτε τὰ «Νεοελληνικὰ Δημοτικὰ Τραγούδια» τοῦ Kind καὶ ἀναγγέλλων ὅτι ἐκτὸς τῶν 12 παλαιῶν προτίθεται νὰ μεταφράσῃ καὶ ἄλλα, προσθέτει: «Ἄλλὰ τοῦτο μπορῶ πλέον τώρα νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἐσχάτως ἴποτε δὲν εἰσεχώρησε στὴν ψυχὴ μου ποῦ νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ ὡς πρὸς τὴν ποιητικὴν ἀξίαν μὲ τὸ «Χάρος».

Ἄλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Γκαίτε διὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὰ δημοτικὰ τῆς τραγούδια. Εἶχεν εὐρυτέραν καὶ γενικωτέραν ἔκτασιν καὶ πολλαπλὰς ἐκδηλώσεις διὰ τὴν τύχην αὐτῆς καὶ πρὸ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του συχνὰ ἀναγράφονται ἐπισκέψεις Ἑλλήνων, συναναστροφαὶ καὶ συνομιλίαι μὲ αὐτούς. Εἰς τὸ 1817 καὶ 1818 ὁ ποιητὴς δέχεται κατ' ἐπανάληψιν τὴν ἐπισκεψὶν τῶν εἰς Ἴεραν καὶ Λειψίαν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, τὴν δ' ἐκ τούτου εὐχαρίστησιν καὶ ἐντύπωσιν ἀναφέρει ὡς ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα συμβάντα τῆς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο (1818) ζωῆς του. Ἴδου πῶς ἐκφράζεται ὁ ὁ ποιητὴς περὶ τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης:

«Προσωπικὴν ἀνανέωσιν παλαιότερων ἐνοιῶν ἠδύτηξα νὰ ἔχω συχνὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ἡ πριγκίπισσα τῆς Ἑσθίας δὲν ἀφῆκεν εὐκαιρίαν νὰ μὴ μοῦ δελεῖ προσωπικῶς τὴν ἀδιάκοπον εὐμένειάν της. Ἡ συντροφία τοῦ Ὑπουργοῦ φόν Χούμβολδ μοῦ ἦτο καὶ τώρα, ὅπως πάντοτε, ζωογόμος καὶ παρορμητικὴ. Ἐν τούτοις μίαν ἐντελῶς ξεχωριστὴν ἐπίδρασιν αἰσθανόμουν διὰ πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὸν σημαντικὸν ἀρκεθμὸν τῶν εἰς Ἴεραν καὶ Λειψίαν σπουδάζοντων νεαρῶν Ἑλλήνων. Ὁ πόθος νὰ ἐγκολπωθῶν τὴν γερμανικὴν παιδείαν τοὺς ἦτο πάρα πολὺ ζωηρὸς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ζῆλος νὰ χρησιμοποιήσωμιν κάποτε ὅλην αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν εἰς τὴν διαφώτισιν καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος των. Ἡ ἐπιμέ-

λειὰ των ἦτο ἀνάλογος μὲ τὰς προσημασίας των, παρτίρησα μόνον ὅτι ἕσαν ἀφορὰ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς ζωῆς ἐπηρεάζοντο μᾶλλον ἀπὸ λέξεις παρὰ ἀπὸ ξεκαθαρισμένης ἐννοίας καὶ σκοποῦς».

«Ὁ Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπεσκέπτετο συχνὰ εἰς τὴν Ἴεραν, μοῦ ἐγκωμιάζε κάποτε μὲ νεανικὸν ἐνθουσιασμὸν τὸ μάθημα τοῦ καθηγητοῦ τοῦ τῆς Φιλοσοφίας. Ἀντηχοῦν, ἔλεγε μὲ δυνατὴ φωνή, τόσον θεοπείσια τὰ λόγια τοῦ ὑπερόχου διδασκάλου ὅταν ὁμιλῇ περὶ Ἀρετῆς, περὶ Ἐλευθερίας, περὶ Πατρίδος. Ἄλλ' ὅταν ἠθέλησα νὰ ἐρωτήσω, τί ἐπὶ τέλος ὁ λαμπρὸς αὐτὸς διδάσκαλος περὶ Ἀρετῆς, Ἐλευθερίας καὶ Πατρίδος ἐξαγγέλλει, ἔλαβα εἰς ἀπάντησιν ὅτι: Αὐτὸ δὲν μπορεῖ εἶναι ἀκριβῶς νὰ τὸ εἰπῇ, ἀλλὰ λέξις καὶ τόνος ἀντηχοῦν πάντοτε στὴν ψυχὴ του: Ἀρετὴ, Ἐλευθερία καὶ Πατρίς».

«Εἶναι ὁ ἴδιος ποῦ μετέφρασε τὴν ἐποικὴν ἐκείνην τὴν Ἰριγενείαν εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν καὶ ἀρκετὰ θαυμάσια. Ὅταν παρατηρήσῃ κανεὶς τὸ ἔργον εἰς τὴν γλώσσαν αὐτὴν καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, θὰ ἰδῇ ὅτι ἐκφράζονται εἰς αὐτὸ κατὰ τρόπον ἐντελῶς χαρακτηριστικὸν τὰ νοσητικὰ αἰσθήματα ἐνδὸς ξενιτευμένου ἢ ἐνδὸς ἐξοριστοῦ Ἑλλήνου. Αὐτὶ ὁ γενικὸς πόθος γὰρ τὴν πατρίδα ἐκφράζεται ἐδῶ ἐντελῶς εἰδικῶς ἀπὸ τὸν πόθον γὰρ τὴν Ἑλλάδα ὡς τὴν μοναδικὴν εἰς τὸν κόσμον πολιτισμένην χώραν».

Οἱ νέοι Ἑλληνες σπουδασταὶ τῆς Ἰένας καὶ τῆς Λειψίας ποῦ ἐπεσκέπησαν τὸν Γκαίτε ἦσαν οἱ ὑπότροφοι τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλομοῦσων ποῦ ἰδρύθη ἀπὸ τὸν Καποδίστριον εἰς τὴν Βιέννην τὸ 1815 καὶ τῆς ὁποίας μέλος καὶ κύριος ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Γερμανίαν ἦτο ἡ κόμησσα Ρωξάνδρα Ἐδλιγγ τὸ γένος Στούρτζα. Αὐτὴ κατέβαλλεν εἰς τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ὑποτρόφους τὸ ἐπίδομα, ἐπίσης δὲ ἐχορήγησε καὶ τὰ ἔξοδα διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς μετάφρασεως τῆς Ἰριγενείας τοῦ Γκαίτε ἀπὸ τὸν Παπαδόπουλον (1).

(1) Περὶ τοῦ Παπαδοπούλου τούτου, ὅστις ἐκ θασοῦλιας καταγόμενος ἀπέθανε τῆ 1819 εἰς τὴν Βιέννην, καθὼς καὶ περὶ τῆς μετάφρασεώς του, ἔκαμα ἰδιαίτερον λόγον εἰς Ἀνακρίσεις μου γενομένην εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν τὴν 31 Μαρτίου 1932: «Ἡ πρώτη νεοελληνικὴ μετάφρασις τῆς Ἰριγενείας τοῦ Γκαίτε καὶ ὁ μεταφραστὴς αὐτῆς».

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1818 ἐπισκέπτεται τὸν Γκαίτε ὁ Ζακόνβιος νέος Λούντζης, μετὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς κἀμνει διεξοδικήν συνομιλίαν διὰ τὴν ζωφόρον τοῦ ναοῦ τῆς Φιγαλλίας. Τῷ 1825 δέχεται ὁ ποιητὴς κατ' ἐπανάληψιν τὸν γαμβρὸν τοῦ νομοδιδασκάλου Savigny Κωνστ. Σχινᾶν, συνιστώμενον ἀπὸ τὴν γυναικαδέλφην τοῦ Savigny καὶ φίλην τοῦ Γκαίτε Βεττίαν ν. Αἰνίμ. Διὰ δὲ τὰς σχέσεις τοῦ Γκαίτε πρὸς τὸν Καποδίστριαν, τὰς ἀπὸ τοῦ 1816 συναυτήσεις καὶ συνομιλίας αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκτίμησιν ποῦ ἔτρεφεν ὁ Ὀλύμπιος ποιητὴς διὰ τὸν Ἑλληνα διπλωμάτην, ἕκαμα ἐπίσης ἰδιαίτερον λόγον εἰς ἄλλο περιοδικόν (1).

Ἀπὸ τὰς συνομιλίας ποῦ διετήρησαν οἱ φίλοι καὶ οἰκετοὶ τοῦ Γκαίτε, ἰδίως ὁ Ἐκερμαν καὶ ὁ καγκελλάριος ν. Müller, φανερῶνται τὸ ἐνδιαφέρον, μετὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς παρηκολούθησε τὰς τύχας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Τὴν 22 Μαΐου 1832 σημειῶναι ὁ ν. Müller εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του τὰ ἑξῆς ποῦ δείχνουν πόσον καλὰ εἶχεν ἀπὸ τότε καταλάβει τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ὁ Γκαίτε: «Στὰς 5 μ. μ. ἐπῆγα εἰς τὸ σπίτι του (τοῦ Γκαίτε) καὶ τὸν εὐρῆμα ἀπασχολημένον μετὸν Riemer νὰ τακτοποιῇ τίς ξυλογραφίας τοῦ Mantegna, γὰρ τίς ὁποῖες θὰ τυπώσῃ μίαν διατριβήν. Ἐτόνισα ἄρχισε μεγάλη φιλονεκία γὰρ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Ἀντίθετα εἰς τὴν γνώμη τῆ δικῆ μου, ὑπεστήριξεν (ὁ Γκαίτε) ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἐπιταχύνῃ μόνον τὴν ὑποταγήν τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν Τουρκίαν, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ καταστραφῇ βέβαια, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφεθῇ εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς μας χωρὶς τὸν κίνδυνον νὰ ἰδρῶσῃ ἐκεῖ τὴν κοσμοκρατορίαν του. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελεν ἰδρῶσθαι ἐκεῖ ἕνα ὀλιγώτερον ἰσχυρὸν κράτος ἢ μία δημοκρατία, πάλιν αἱ μεγαλύτεραι δυνάμεις θὰ ἠγωνίζοντο ἐκεῖ ἐξασκοῦνθαι περὶ ἀξίσεως τῆς ἐπιρροῆς τῶν καὶ θὰ παρουσιάζετο ἡ ἐπίσης ἀπαισία διάσπασίς τῶν».

Ἀπὸ ἄλλο σημείωμα μαυθάνομεν ὅτι μετὸν ἐνδιαφέρον παρηκολούθησε ὁ ποιητὴς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος. Τὴν 19 Ὀ-

(1) Εἰς τὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογίαν» τοῦ Μαΐου 1933 ἀδημοσιεύθη ἀρθρον μου: «Γκαίτε καὶ Καποδίστριας».

κτωβρίου τοῦ 1823 σημειῶναι ὁ Ἐκερμαν εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του: «Ὁ Γκαίτε ἦτο τελείως σιωπηλὸς καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπενέβαινε μετὰ καμιά παρατήρησιν ἂν συνέζητεῖτο τίποτε σοβαρὸν. Συγχρότως ἐορίχθη τὸ μάτι του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σὺς ἐφημερίδας καὶ μᾶς ἐδιάβαζε μερικὰς εἰδήσεις, ἰδίως γὰρ τὰς προόδους τῶν Ἑλλήνων».

Ἡ ἀνέμιξις τοῦ Βύρωνος εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἔφερε φυσικὰ εἰς ὄλον τὸν κόσμον βαθύτατην συγκίνησιν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Γκαίτε νὰ ἐκφράσῃ κατ' ἐπανάληψιν διαφόρους περὶ τούτων γνώμας. Οἱ δύο μεγάλοι ποιηταί, συνδεόμενοι μετὰ ἀμοιβαίον θαυμασμόν, εἶχαν ἐπικοινωνήσει εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀναχωρήσεως τοῦ Βύρωνος. Ὅπως σημειῶναι ὁ ἴδιος ὁ Γκαίτε, τοῦ ἔστελλεν ὁ Βύρων συχνὰ μετὰ ταξιδιώτας ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν γραπτοὺς καὶ προφορικοὺς χαιρετισμοὺς, τοὺς ὁποῖους ἀνταποδίδει ὁ Γκαίτε μετὰ ἕνα δωδεκάστιχον ποίημα, τὸ ὁποῖον μόλις ἐπρόφρασε τὸν Βύρωνα εἰς Λιδόρνον τὴν στιγμὴν ποῦ τὸ πλοῖόν του ἐσήκωνε τὴν ἀγκυραν διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ νεαρὸς Ἀπόλλων τῆς Ἀλβιδόνης ἀπήντησεν αὐτοστιγμὴν εἰς τὸν γηραιὸν Δία τῆς Βαϊμάρης ἀπὸ τὸ κατάστρομα τοῦ βρικίου «Ἡρακλῆς» μετὰ γράμμα, τὸ ὁποῖον ὁ Γκαίτε ἐθεώρει πολὺτιμον ἀνάμνησιν καὶ ἀνεκτίμητον, ὡς γράφει, κειμήλιον. Τὸ ποίημα τοῦ Γκαίτε, γραφὸν τὴν 22 Ἰουνίου καὶ ληφθὲν ἀπὸ τὸν Βύρωνα τὴν 24 Ἰουλίου τοῦ 1823 ἀρχίζει ὡς ἑξῆς:

Ἐνα μετὰ ἄλλο ἔρχονται τὰ εὐγενικὰ τὰ λόγια
Ἦέρ' ἀπ' τὸ Νότιο καὶ γλυκὲς στιγμὲς μᾶς φέρουν.
Μᾶς προσκαλοῦνε στὸ μορφὸν καὶ ὄνειρον τὸ ταξίδι...
Τὸ λέ' ἡ καρδιά, μὰ δὲ βαστοῦν τὰ πόδια (1).

Μετὰ τοὺς στίχους αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι σὺν νὰ προδίδουν κάποιαν προηγηθεῖσαν πρόσκλησιν τοῦ Βύρωνος πρὸς τὸν Γκαίτε νὰ συνταξιδεύσῃ εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Ἑλλάδα, ὁ Γκαίτε ἐκφράζει ὄχι μόνον τὴν ἐπιδοκιμασίαν του διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βύρωνος,

(1) Ein freundliches Wort kommt eines nach
[dem andern
Von Süden her und bringt uns frohe
[Stunden;
Es ruft uns auf, zum Edelsten zu wandern,
Nicht ist der Geist, doch ist der Fuß
[gebunden.

Ο ΧΑΡΟΣ

Σκίτσο τοῦ L. v. Saxe, γραμμὸν ὑπὸ τοῦ Γκαίτε καὶ δημοσιευθὲν εἰς τὸ Kunstblatt τὸ 1836.]

ἀλλὰ καὶ τὴν λύπην του διότι ὁ ἴδιος ἐμποδίζετο ἀπὸ τὰ γηρατεία νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ «γενναιοπρεπέστατον», ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ, ταξίδι. Ἐν τούτοις ἰδοὺ τί ἔλεγε μετὰ ἕν ἔτος, τὴν 13 Ἰουνίου 1824, εἰς τὴν συνομιλίαν του μετὰ τὸν καγκελλάριον φὲν Μύλλερ: «Γὰρ τὸν θάνατον τοῦ Βύρωνος ἐξεφράζετο ὁ Γκαίτε ὅτι ἦλθεν ἀκριβῶς εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν. Ἡ ἑλληνικὴ του ἐπιχείρησις εἶχε κάτι ὄχι ἄγνόν. Ποτὲ δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἔχῃ καλὸ τέλος». Ὀλίγους δὲ μῆνας ὑστερώτερα, τὴν 20 Νοεμβρίου τοῦ 1824, ἔλεγε πάλιν ὁ ἴδιος πρὸς τὸν ἴδιον: «Ἄν ἔμενον ὁ Βύρων εἰς τὴν ζωὴν, θὰ ἐγένετο διὰ τὴν Ἑλλάδα ἕνας δεύτερος Λυκοῦργος ἢ Σόλων». Ἐπαινῶν δὲ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1825 τὸ βιβλίον τοῦ Ἀγγλοῦ πλοίαρχου Parrys: «Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ζωῆς τοῦ Βύρωνος», ἔλεγε ἐξ ἀντιθέτου ὁ Γκαίτε: «Ὁ Βύρων ἀπέθανε ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν δυσαρέσκειαν ποῦ τοῦ προξενούσεν ἡ κακὴ διοίκησις τῆς Ἑλλά-

δος. Ἐπρεπε νὰ γυρίσῃ ὀπίσω ἀμέσως ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι». Αἱ ἀντιφατικαὶ αὐταὶ κρίσεις περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Βύρωνος εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἔδωκαν κυρίως ἀφορμὴν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ Αἰνίμ, ὅστις εἰς τὴν περὶ τοῦ γερμανικοῦ φιλελληνισμοῦ ἀξιόλογον μελέτην του ἔθεσεν ἐν ἀμφισβόλῃ τὸν φιλελληνισμὸν τοῦ Γκαίτε. Ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθινόν. Διότι πολλὰ ἄλλα ἐνθυμήσεις διατηρηθεῖσαι ἀπὸ τὰς συνομιλίας τοῦ ποιητοῦ μαρτυροῦν ἀρκετὰ τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν 11 Ἰουλίου 1844 γράφων ὁ Γκαίτε πρὸς τὴν νύμφην του Ὀυτιλίαν Γκαίτε, τὴν ὁποῖαν ἐλάτρευε διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν χάριν τῆς καὶ ἡ ὁποία ἔτρεφε φιλελληνικώτατα αἰσθήματα, καὶ ἐκφράζων τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τὴν νεοφανείσαν τότε συλλογὴν τῶν νεοελληνικῶν τραγουδιῶν τοῦ Γάλλου Φωριέλ, ἔλεγε τὰ ἑξῆς ἀξιοσημειώτα: «Ἴσως θὰ μοῦ συγχωρήσῃς νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι τὸ ἐν-

διαφέρον πού δειγνομεν διά τήν τύχην και διά τόν αγώνα τών 'Ελλήνων επηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τήν ἐπίμησιν πού ἀπονέμομεν εἰς τήν δημοσίευσιν ταύτην, διότι εἶναι δύσκολον νὰ χωρισθῶν τὰ δύο αὐτὰ αἰσθήματα». Τὴν 11ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους 1824 σημειώνει ὁ καγκελλάριος v. Müller: «Τὸ ἐξυμνότερον πού εἶπεν ἀπύψε ὁ Γκαίτε ἦτο ὅτι αὐτὸς εἰς τοὺς σημερινούς αγῶνας τῶν 'Ελλήνων βλέπει κάτι παρόμοιον πρὸς τὰς Σταυροφορίας. Διότι ὅπως ἐκεῖται ἔτσι και αὐτοὶ θὰ ἀποβοῦν μέσον εἰς τὴν ἐξασθένειν τῆς ὀσμανικῆς δυνάμεως». Ἐνα δὲ μῆνα ἀργότερα, τὴν 20 Νοεμβρίου 1824, εἰς συναναστροφὴν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος καγκελλάριος χαρακτηρίζει ὡς ἐξαιρετικὰ φιλόφρονα, φαιδρᾶν και ζωηράν, ἐκφράζεται ὁ Γκαίτε κατὰ τοιοῦτον τρόπον περὶ τῆς ἑλληνικῆς υποθέσεως, ὡστε ὄχι μόνον φιλέλλην, ἀλλὰ και γνώστης υπέρροχος και ἐκτιμητῆς ἀπαράμιλλος τοῦ ἑλληνικοῦ και τοῦ ὄλου ἀνατολικοῦ ζητήματος παρουσιάζεται: «Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Στραγγφορδ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν», λέγει, «ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν και εἶναι χωρὶς ἀμφιβολίαν σημεῖον ὅτι οἱ Ἄγγλοι θεωροῦν κερδοσύνον τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Καὶ ὁμοίως ἀπὸ τὴν Εὐρώπην δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ διώξῃ τοὺς Τούρκους, ἐπειδὴ καμία χριστιανικὴ δύναμις δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν χωρὶς συγχρόνως νὰ γίνῃ και κοσμοκράτειρα, ἀλλὰ νὰ τὴν περικόψουν, νὰ τὴν συμπτύξουν μποροῦν τὴν τουρκικὴν δύναμιν τῆς Εὐρώπης, τόσον ὅσον εἶχε περιορισθῆ και ἡ ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας».

Εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γκαίτε τὴν 27 Μαΐου 1825 σημειώνεται: «Τὴν νύχτα ἦλθαν νεώτερες μυστικὲς εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα». Τὴν ἐπόμενην ἑσπέραν τῆς 28 Μαΐου γίνεται λόγος εἰς τὸ σπῆτι τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν «πολιορκίαν τοῦ Ναυαρίνου» και τὴν 29 Ἰουνίου σημειώνει ὁ καγκελλάριος v. Müller εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του: «Ἡ συμπάθεια τοῦ Γκαίτε διὰ τοὺς Ἑλληνας ἐξεδηλώνετο σήμερον πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ ἄλλοτε».

Ὁ ἴδιος καγκελλάριος μᾶς πληροφορεῖ διὰ τὴν 19 Ἰουνίου 1826 ὠμίλησεν μετὰ τὸν Γκαίτε διὰ τὰς «ἑλληνικὰς ἐπιτυχίας» και διὰ «τὴν σκέψιν τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐκλέξουν

δικαίωτον (κυβερνήτην) εὐρισκεν ὁ ποιητῆς πολὺ ὀρθήν». Εἰς τὸ ἴδιον δὲ σημείωμα προσθέτει ὁ v. Müller ὅτι «ὁ Γκαίτε ἀσχολεῖται ἀπὸ 8 ἡμερῶν ἀδιακόπως μετὰ περιηγήσεις, γεωγραφικὸν χάρτασ και μετὰ πολεμικὰς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος». Αἱ ἀπασχολήσεις αὐτοῦ τοῦ Γκαίτε, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ἡ τελευταία αὐτῆ εἰδήσις, νομίζω ὅτι ἔχουν σχέσιν μᾶλλον μετὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐπεισοδίου τῆς «Ἑλένης» εἰς τὸ 2ον μέρος τοῦ «Faust» και ὑποδηλώνουν τὰς πηγὰς πού εἶχε ὑπὸ τὸν ὄψιν του ὁ ποιητῆς διὰ τὴν περιφημον αὐτῆν φαντασμαγορίαν, ἣτις κατέπληξε και καταπλήσσει τὸν κόσμον μετὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ἱστορικοῦ και τοπογραφικοῦ αὐτῆς περιεχομένου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τότε, εἰς τὸ μέσον τοῦ 1826, ἐπεξεργάσθη ἐκ νέου ὁ Γκαίτε τὸ κομμάτι αὐτὸ τοῦ μεγάλου του δημιουργήματος, ὁ ἴδιος δὲ ὠμολόγησε πῶς ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἀρχικόν του σχέδιον. Ὁ Ἐκερμαν μᾶς ἀναφέρει ὅτι ὁ Γκαίτε εἰς μίαν εὐχάριστον καλοκαιρινὴν ἑσπέραν, τῆς 5 Ἰουλίου 1827, κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο ἐξαιρετικὰ εὐδιάθετος ὁ ποιητῆς, ἀφοῦ ὠμίλησε «διὰ πολιτικὰ ζητήματα, διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Οὐέλινγκτων εἰς τὴν Πετρούπολιν και τὰ πιθανὰ ἀποτελέσματά της, διὰ τὸν Καποδίστριαν και διὰ τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν Τούρκων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κ.λ.π., ἦλθε ὁ λόγος και διὰ τὴν «Ἑλένην» τοῦ «Faust», ὁπότε προέβη ὁ Γκαίτε εἰς τὴν ἐξῆς ἀποκάλυψιν: «Τὸ τέλος τῆς Ἑλένης τὸ ἐσχεπτόμενον διαφορετικὰ, τὸ ἐσχεδίαζα κατὰ διαφόρους τρόπους και μὴ φορὰ μάλιστα πολὺ ἐπιτυχημένο. Ἀλλὰ δὲν θὰ σᾶς τὸ φανερώσω. Τότε μοῦ ἔφερεν ἡ περιστασις αὐτὸ μετὰ τὸν Βύρωνα και τὸ Μεσολόγγι και ἀφῆμα εὐχαριστίως τὰ πράγματα νὰ πάρουν τὸ δρόμον τους».

Και ἂν δὲν εἶχε διασωθῆ καμία ἄλλη μαρτυρία διὰ τὰ πρὸς τὴν νεωτέρα Ἑλλάδα αἰσθήματα τοῦ Γκαίτε, θὰ ἤρκει μόνον τὸ τέλος αὐτὸ τῆς «Ἑλένης» ὡς τὸ ἀριστον κριτήριον τῶν αἰσθημάτων τούτων. Ἡ μεγαλόπνευστη φαντασμαγορία, εἰς τῆς ὁποίας τὰς ποιητικὰς τροφὰς διαβαίνει γοργῆ ὄλη ἡ τρισχιλιετής ἑλληνικὴ ζωὴ, «ἀπὸ τὴν πτωσιν τῆς Τροίας ἕως τὴν πτωσιν τοῦ Μεσολογγίου», ὅπως συχνὰ ἀρέσκειται ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς νὰ διαγράψῃ τὰ θρία τοῦ δη-

μιουργήματός του, τὰ ὁποία εἶναι και τὰ θρία τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, καθὼς διετύπωσε αὐτὰ ὁ ἴδικός μας Παπαρρηγόπουλος, ἡ φαντασμαγορία αὐτῆ εἶναι ὁ τελειότερος ὕμνος εἰς τὴν συνολικὴν και ἐνιαίαν ἑλληνικὴν ἰδέαν. Ὁ ὕμνος πρὸς τὸν Εὐφροῦνα, τὸ ἀθάνατον αὐτὸ μνημεῖον και τρέπαιον, δὲν εἶναι, ὅπως εἶπεν ὁ ποιητῆς (1), «ὑψωμένο γὰ ν' ἀποθανάτισθῃ τῇ μνήμῃ μόνον τοῦ Μπαύρον. Μαζὶ μεγεθύνεται στοὺς αἰῶνες και ἀπαθανατίζεται και ὁ μικρὸς τόπος, σύμβολο και τῆς νέας συνολικῆς Ἑλλάδος, τὸ Μεσολόγγι». Τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ Μεσολογγίου ὑμνήσαν και ἐτραγοῦδησαν πολλοί. Ἀλλὰ κανεὶς ἄλλου ὕμνοι και στίχοι δὲν τὸν ἐδόξασαν ὅσον οἱ στίχοι τοῦ μεγάλου Γκαίτε:

Τῆς γῆς αὐτῆς παιδιὰ,
πολέμων θρήνημα,
μετὰ λυτῆσιν καὶ ἀτρεπῆσιν καρδίαι
πού σπαιταῖτε τὸ ἴδιον σᾶς τὸ αἷμα
ἀπὸ πνεῦμα τὸ ἱερὸ
πού ἱστοροῦν δὲν ζαίρει
ὁ ὄλος πού πολέμων,
καλὸ νὰ φέρεται.

Ὅχι τείχη! τοῦ ἑαυτοῦ τὸν νᾶζει
τὴν ἐπληρώσῃ ὁ καθένας μόνον
ἀτήθη ἀντολκία, σιδερένιη στήθη,
νὰ εἶναι κάστρο ἀκλόνητο ἀπ' τὸ χεῖμα.
Ἄν ποθεῖτε ἀσκήσασθαι νὰ ζεῖτε,
μπρός, λαφροῖ ἀπλησμένοι σὺν ἀγῶνα!
Ἡρώες γίνονται, Ἡρώες τὰ παιδικία,
κάθε μὴ γυναικία καὶ Ἀμαζόνα.

Τὸ πέλαγο ἢ βροντὴ τ' ἀνισιαιτόρει,
και τῆς στερεῆς ἀντιβροντοῦν τὰ μέρη,
δάκρυα, πόνοι, σὺν κῆμα και σὺν σκόνῃ
σῶμα μετὰ σῶμα, ἀσκέρι μ' ἄλλο ἀσκέρι.
Κι' εἰν' ἱερὸ
ἐπιτολὴ
ὁ θάνατος: αὐτὸ ὁ καθένας τὸ ζαίρει (2).

Ἡ τελευταία αὐτῆ στροφή ὑπονοεῖ προφανῶς τοὺς ναυτικούς αγῶνας τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τὸν θαυμασμὸν τοῦ Γκαίτε πρὸς τοὺς θαλασσινοὺς τῆς Ἑλλάδος φανερῶνει και ἡ ἀκλόνητος γνώμη, πού τὴν εὐρισκομεν ἠθροασυρισμένην εἰς τοὺς «Στοχασμοὺς και Ἀξιώματα» τοῦ ποιητοῦ: «Ποῖος θεωρεῖται ὡς ὁ καλύτερος τρόπος ἀνατροπῆς; — Ἀπάντησις: Ὁ τρόπος τῶν Ὑδραίων.

(1) Κωστῆ Παλαμᾶ: Ὁ Γκαίτε στὴν Ἑλλάδα.

(2) Παρμένα ἀπὸ τὴν «Ἑλένη» τοῦ δευτέρου φάσματος μεταφρασμένη ἀπὸ τὸ θρασύβουλο Σταύρου.

Ἐς νηπιῶται και ἰταλοσσινοὶ παῖδρον τὰ παιδιὰ τους ἀμίσησ μαζὶ ἀπὸ καρδίαι και τοὺς κερτοῦν τὴν ἀρετῆσ σὶν δουλιᾶ. Ἄναλόγως τῆς ἐργασίας πού προσφέρουν, ἔχουν μερίδιον εἰς τὸ κέρδος. Καὶ ἔτσι φροντίζον γὰ ἐμπόριον, γὰ ἀνταλλαγὴν και γὰ λάρνον και γίνονται οἱ δραστηριώτατοι ναυτικοὶ και θαλασσοπόροι, οἱ εὐφροῦτατοι ἔμποροι και οἱ τολμηρώτατοι πειραταί. Ἀπὸ μὴ τέτοια μᾶζα μποροῦν βέβαια νὰ βγοῦν ἥρωες, πού νὰ κολλοῦν μετὰ τὸ ἴδιον τους τὸ χεῖρ τὸ δαυλὶ τοῦ ὀλέθρου εἰς τὴν ναυαρχίδα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου».

Ἐνκαίριον πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν πρὸς τὴν νεωτέρα Ἑλλάδα αἰσθημάτων του, τῆς διὰ τὴν χώραν και τοὺς κατοίκους συμπάθειας του, παρέχουν εἰς τὸν Γκαίτε και αἱ βιβλιοκρισίαι σχετικῶν δημοσιευμάτων, τὰς ὁποίας ἀρέσκειται ὁ ποιητῆς νὰ δημοσιεύῃ κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ σχεδὸν τροφοδοτούμενον περιοδικὸν «Kunst und Altertum». Τῷ 1828 κρίνων τὸ εἰς τὴν Γενεύην γαλλιστὶ ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ Ἰακωβάκη Ρίξου Νερουλοῦ «Cours de la litterature (trecque moderne)» και τὴν «Ἐυνομίαν» τοῦ Ικεν, εὐρίσκει ἀφορμὴν ὁ Γκαίτε νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν του πρὸς τὸν Καποδίστριαν, νὰ προτρέψῃ τοὺς Φαναριώτας και τοὺς ἄλλους μορφωμένους Ἑλληνας νὰ συσπειρωθῶν πέριξ τοῦ ἐξόχου κυβερνήτου και πολλαχῶς νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχὰς και τὰς ἐλπίδας του διὰ τὴν καλυτέρευσιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων. «Εἶθε οἱ ἀριστεῖς τῶν Ἑλλήνων», γράφει ἐννοῶν τοὺς Φαναριώτας, «νὰ συγκεντρωθῶν πέριξ τοῦ νέου αὐτῶν φαροῦ, τοῦ εὐγενοῦς κυβερνήτου, εἶθε οἱ γραμματισμένοι, οἱ σοφοὶ και οἱ εὐφροῖς μετὰ τὴν γνώμην των, οἱ γενναῖοι μετὰ τὴν προᾶξιν των, ἀλλ' ἰδιαίτερος οἱ κληρικοὶ μετὰ καθαρὰν ἀνθρωπιστικὴν και ἀποστολικὴν διάθεσιν νὰ ἀσπασθῶν τὰ σχέδιά του και τὰς πεποιθήσεις του και νὰ δειχθῶν και νὰ φερθῶν ὡς Φαναριῶται ὑπὸ τὴν ὑψηλοτέρα τῆς λέξεως ἔννοιαν κατὰ τὰς εὐχὰς ὀλοκλήρου τῆς Χριστιανοσύνης». . . «Τώρα πού εἶναι λαμπρὸς κυβερνήτης, εὐνοούμενος ἀπὸ τὰς ὑψηλοτάτας Δυνάμεις, προσπαθεῖ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ ἔξω τὴν πειρατείαν, ἀπὸ μέσα τὴν ἀσχροκερδῆ ἀρπαγὴν, ἀρχίζομεν ν' ἀποβλέπωμεν πάλιν μετὰ ἄρτος εἰς τὰ πρόσωπα και εἰς τὰ πράγμα-

ρικὴν ἀξίαν. Ὅτε διὰ πρώτην φοράν διακρίνεται καὶ διατυπώνεται ὡς γνώμη ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες δὲν εἶναι ἀπ' εὐθείας ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὡς ἐφρόνουν καὶ ἐκήρυττον οἱ κλασικορωμαντικοὶ φιλέλληνες, ἀλλ' εἶναι ἄμεσοι ἀπόγονοι τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ὅτι ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἡ παιδεία καὶ ἐν γένει ὁ νεοελληνικὸς πολιτισμὸς πηγάζουν μὲν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἔχουν ἄμεσώτερον σχέσιν καὶ συγγένειαν μὲ τὸ Βυζάντιον. Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο κήρυγμα, ποῦ ἐνόηλεσεν ἀρετὰ τοὺς κύκλους τῶν φανατικῶν καὶ ἀρχαιολήπτων φιλελλήνων, ἐπροκάλεσε διαμαρτυρίας, εἰς τὰς ὁποίας ἀντεπεξέρχεται δι' ὀλίγων ὁ Γκαίτε, ὅστις μὲ τὴν προφητικὴν του δύναμιν γράφει μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα: «Ἀντιρροήσεις ἐναντίον τῆς πεποιθήσεώς μου μοῦ εἶναι εἰς τὸ βαθὺ αὐτὸ γῆρας πάντοτε εὐπροσδεκτοί, διότι εἶται χωρὶς ἰδιαίτερον κόπον μανθάνω τί οἱ ἄλλοι σκέπτονται, χωρὶς νὰ εἶμαι ἀναγκασμένος ν' ἀπομακρυνθῶ οὐδὲ καὶ ἑλάχιστον ἀπὸ τῶν ἰδικῶν μου τρόπων τοῦ σκέπτεσθαι». Καὶ ἀφοῦ δικαιολογεῖ τὴν ἄρχικὴν του γνώμην τελειώνει ὡς ἑξῆς: «Ὅσον ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ἀναγκαστικὴ κάπως ὁμολογία εἰς ἓνα μειοψηφῆ φιλέλληνα (einem gemässigten Philhellene). Εἰς αὐτόν, διὰ σειρᾶς μακρῶν ἐτῶν, ἀνεπτύχθη ἱστορικὸν αἰσθητικὸν κατὰ τοιοῦτον τρόπον μορφωθῆν, ὥστε εἰς τὴν ἐκτίμησιν συγχρόνων ἀξιών καὶ δικαιωμάτων νὰ ὑπολογίζη καὶ τὸ παρελθόν. Τὸ δὲ προκείμενον ζήτημα δὲν εἶναι διὰ τὸ παρόν, ἀλλὰ διὰ τὸ μέλλον, καὶ ἐγράφη ὄχι διὰ τὴν ἐφημερίδα, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν».

Τὴν βιβλιοκρισίαν αὐτὴν ἀναγνώσας ὁ φίλος τοῦ Γκαίτε διευθυντὴς τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας Zelter ἔγραψε πρὸς τὸν ποιητὴν τὴν 27 Ἰουλίου 1828 τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ βιβλιοκρισία τῶν Couis litt. gr. μοδ. ἔχει τοῦλάχιστον τόσην ἀξίαν, ὅσην καὶ τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον πιθανῶς δὲν θὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ ἀναγνώσῃ. Γι' αὐτὸ μοῦ ἦτο πολὺ διδακτικὸν ἓνα πεταχτὸ βλέμμα εἰς τὴν ἐξάσθησιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ὡς τὴν γενικὴν βᾶσιν τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος». Εἰς ταῦτα δὲ ἀπαντᾷ ὁ Γκαίτε τὴν 9 Αὐγούστου 1828 μὲ τὰ ἑξῆς: «Ὑπερβολικὰ μ' ἐχαροποίησε τὸ ὅτι συμμερίζεσαι τὴν γνώμην μου περὶ τῆς

ἐκπορεύσεως τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐγώ, ὡς ἀπὸ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἐν ἐπιγνώσει καὶ μὲ προσοχὴν ὡς φόρον πρὸς τὴν ἀλήθειαν διὰ φρονίμους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ πίνονται ἀπὸ στερεὰ πράγματα. Οἱ φιλέλληνες τῆς σήμερον θὰ στραβίσουν τὰ μούτρα γιὰ τοῦτο (Die Philhellenen des Tages werden schiefe Mäuler darüber ziehen) ἀλλὰ ἐπίτηδες εἶναι γραμμένο. Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα, ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ τὸ ἀναπτύξῃ περισσοῦτερον, ἔχει πάρα πολλὰ ἀκόμη νὰ εἰπῇ. Εἶναι κίβλας καταστρωμένο στὸ χαρτὶ ὅτι μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ. Ὅλα νὰ λεχθῶν δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς». Κρίνων δὲ καὶ ἀναλύων ὁ Γκαίτε εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν τὸ νεοφανὲν τότε βιβλίον τοῦ Iken «Λευκοθέα» γράφει μὲ τὴν λεπτὴν του εἰρωνείαν: «Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται ἤδη φανερόν ὅτι ὅλον αὐτὸ τὸ ὕλικόν πρέπει κανεὶς νὰ τὸ χρησιμοποιῇ μὲ προσοχὴν καὶ μεκριτικὴν βᾶσανον, διότι μᾶς παρέχεται ἀπὸ χέρια κεκηρυγμένου φιλέλληνα, ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀπαιτῇ νὰ πικράνῃ κάπως τοὺς ἀγαπημένους του» (in dem sie uns von den Händen eines erkläerten Philhellene dargeboten sind, dem man nicht zumuten kann, seinen Lieblingen irgend Wehe zu thun).

Ὁ Γκαίτε δὲν ἐπικινήθη, καθ' ὅσον γνωρίζω, εἰς τὸ ζήτημα. Ἀλλ' ἡ βιβλιοκρισία αὐτὴ διὰ τὸ βιβλίον τοῦ Ρίξου Νερουλοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς ἀπέδιδε μεγάλην σημασίαν, εἶναι κατὰ τοῦτο πολύτιμος, διότι πολεμουμένου εἰς αὐτὴν τοῦ φιλελληνικοῦ ἀταξισμοῦ τονίζεται διὰ πρώτην φοράν ἡ ὑπαρξίς τοῦ βυζαντινοῦ στοιχείου εἰς τὸν νεοελληνικὸν πολιτισμόν. Δὲν ὑπάρχει δὲ κατὰ τὴν γνώμην μου ἀμφισβησία ὅτι, ἂν ἐπεκράτουσαν ἔκτοτε αἱ ὁρθαὶ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀντιλήψεις τοῦ Γκαίτε, δὲν θὰ ἔβλεπε τὸ φῶς ὀλίγα ἔτη ὕστερον ἢ στρεβλὴ περὶ ἐκσλαβισμοῦ τῶν Ἑλλήνων θεωρία τοῦ Φαλμεράνερ, ἡ ὁποία ἐπροκλήθη τρόπον τινὰ ὡς ἀντίδρασις τότε κατὰ τῆς νοσηρᾶς ἀρχειοπληξίας τῶν φανατικῶν φιλελλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐφρόνουν ὅτι οἱ ὑπὸ τὴν σημερινὴν Ἀκρόπολιν ζῶντες ἦσαν κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν ἀπόγονοι τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Πλάτωνος.

Τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἰδιαίτερον ἀθυπόστατον ἀξίαν τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπέκτα μὲ τὸν καιρὸν φωτιζόμενος ὁ Γκαίτε, βλέπομεν νὰ ἐκδηλώνεται ὄχι μόνον διὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Τὸ δημοτικὸν τραγούδι τοῦ Χάρου, τὸ ὁποῖον κολλάκις ἐδημοσίευσεν καὶ ἐπραγματεύθη ὁ Γκαίτε, τὸ ἐπέγραψε πάντοτε μέχρι τοῦ 1826 μὲ τὸν ἀρχαῖον τύπον ἢ «Χάρον». Ἀλλὰ τὸ 1826, ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν πρακτικὴν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας, δημοσιεύει εἰς τὸ περιοδικὸν Kunst und Altertum μὲ τὸν τίτλον «Χάρον καὶ Χάρος» μικρὰν διατριβὴν διὰ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον Χάρον προήλθον οἱ νεώτεροι τύποι Χάροντας καὶ Χάρος, παραθέτων καὶ τὰ ἀνάλογα γέρον - γέροντος - γέροντας - γέρος, ἔκτοτε δὲ προτιμᾷ τὸν νεοελληνικὸν τύπον Χάρος ἀντὶ τοῦ ἕως τότε χρησιμοποιουμένου ἀρχαίου Χάρον. Ἐπίσης εἰς τὴν «Ἑλένην» τοῦ Φάουστ, ἡ ὁποία ἔχει συντελεθῆ τὸ 1826, εἰς τὸν στίχον 913ῶ μεταχειρίζεται τὸ ὄνομα Πυθώνισσα, τὸ ὁποῖον μὴ παραδοθὲν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, οἱ σχολιασταὶ τοῦ Φάουστ ἐξηγοῦν ὡς ληφθὲν ἀπὸ τὴν μεταγενεστέραν ἑλληνικὴν καὶ κατὰ τὸ βασιλίτσα σχηματισθὲν.

Ὅχι μόνον λοιπὸν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἀλλ' ἐκπαιδῆτε εὐρίσκει ὁ Γκαίτε τὴν νεοελληνικὴν ἀρετὴν, εἴτε εἰς πρόσωπα, ἀδυσφόρον ἂν εἶναι ταῦτα ἓνας πτωχὸς φαιτητὴς ἕπως ὁ Παπαδόπουλος, ἢ ἓνας μεγάλος πολιτικός, ἕπως ὁ Καποδίστριας, εἴτε εἰς συγγραφεῖς, ἕπως τὰ βιβλία τοῦ Ρίξου Νερουλοῦ, εἴτε εἰς πράξεις ἕπως ἡ ἐσποικία τοῦ Μεσολογγίου, ἡ ὁποία εὐρήκε τὸν ἰσραὴν τῆς ὕμνον εἰς τὸ μεγαλόπνοον δημοῦργημα τοῦ Γαίτε, γίνεται ὁ Ὀλύμπιος ποιητὴς ὁ μεγαλόστομος ἐπικινετής καὶ ὁ ἐμπνευσμένος αὐτῶν θαυμαστής. Δὲν ὑπῆρξεν ὁ Γκαίτε μόνον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ λάτρης καὶ θαυμαστής. Τὸ πολυμερὲς καὶ ὑψηλὸν ἐνδιαφέρον του περιέλαβε καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα καὶ κατὰ τοιοῦτον μάλιστα τρόπον, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῆ κανεὶς οὔτε ἀνακριθὴς οὔτε ὑπερβολικὸς ἂν χαρακτηρίσῃ τὸν ὑπεροχὸν ἐκεῖνον δημιουργικὸν ἀνθρώπον ὡς τὸν πρῶτον καὶ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅσους ἐδείξαν τὸν δρόμον τῆς ἀληθινῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν νέαν Ἑλλάδα εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς.

ΣΩΚΡ. ΚΟΥΓΕΑΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου
μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΠΑΡΑΤΑΙΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

II

Γλιστράει τὸ τραῖνα ρυθμικὰ κινούμενον καὶ τρέχει.
Ὅξω στοὺς κάμπους ἀπαλὰ ὁ κρῦς Φλεβάρης βρέχει.
Βαρὺς μολύβι ὁ οὐρανὸς κι' ἡ ἀτέλειωτη πεδιάδα
φεύγει ἀπὸ τὸ παράθυρο πίσω, μὲ γρηγοῦδα.

Ἐνα σπιτάκι βιαστικὸν ἐδιύβηκε κι' ἐχάθη,
τὰ δέντρα κυνηγούμενα ἓνα-ἓνα πᾶν στὰ βᾶθη,
πρασινισμένα τὰ σπαρτὰ τρέχουνε καὶ περνᾶνε
κι' ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια μου ἀράδα-ἀράδα πᾶνε.

Ποῦ πᾶν; τὸ τραῖνο ρυθμικὰ μὲ σέρνει, καὶ ἡ καρδιά μου
μὲ τίς Χαρὲς ποὺ ἀλλάζουνε ὄρη ὀλοτρόγυρά μου,
κάθε στιγμή κι' ἄλλος καὶ μὸς ποὺ τελειωμὸ δὲν ἔχει...
Ὅξω στοὺς κάμπους ἀπαλὰ ὁ κρῦς Φλεβάρης βρέχει...

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

ΤΟ ΜΟΣΧΟΜΠΙΖΕΛΟ

“Εν’ ανοιξιάτικα δειλινό, έδω και τέσσερα χρόνια, πήγα καλεσμένη στο περβόλι ενός φιλικού σπιτιού. Τα παρτέρια ήταν κανονικά· άλλα κυκλικά κι’ άλλα ορθογώνια, έχοντας στη μέση τεράστια άντάρια, σχηματισμένα με λεβαντίνη.

Οι υδραυλικές εγκαταστάσεις ήταν, αλήθεια, θαυμαστές και ο απέραντος κήπος περιποιημένος με καλοφαιλιτισμένη τή λεβαντίνη του και καλοβαλμένα τα άφθονα λουλούδια του.

‘Ανάμεσα’ από τους σιρωτούς δορυμάκους μ’ έδηγοσε ή παιδούλα του άρχοντικού, ζωηρή, περήφανη για τον παράδεισό της και πρόθυμη να μου δείχνει τα θαύματα, αλήθεια, εκείνα της φύσεως που ο άνθρωπος τα είχε υποτάξει στη θέλησή του με την τέχνη του και με τον κόπο του· και, όπως είπε ο Σίλλερ, ή τέχνη είναι το δεξί χέρι της φύσεως.

Δεν ξέρω όμως γιατί, όλη εκείνη ή δαντελένια συμμετρία, μου έφερε μια παράξενη στενοχώρια. Ίσως ή μονοτονία των κανονικών γραμμών, ίσως και γιατί δίπλα στα παρτέρια, μες στους μαιάνδρους των σχημάτων, μάντευα τον κουρασμένο εργάτη, που είχε δουλέψει πολύ, που είχε ιδρώσει πολύ και που ίδρωσε κάθε μέρα, για να δατηρή ή όλη εκείνη την εύγραμμη και όλα εκείνα τα άνθη άντάρια, που έμοιαζαν σαν κορφωμένα κατάχαμα με τα λουλουδένια τους κορφάκια. Θα προτιμούσα έναν κήπο «φυσικό», όπως είναι οι «άγγλικοί», όπου να μη φαίνεται ή δουλειά του ανθρώπου, και που να νομίζεις πως έγινε μόνο του, με τη δύναμη του Θεού. Σά δύσκολο, μα έτσι είναι.

Είχα ξεχαστεί κιόλας, γιατί και ή παιδούλα είχε φύγει από κοντά μου, όταν ήξα-

φνω την είδα ναρχεται δρασκελώντας τα χαλιανάκια σά νιογέννητο κατσιάκι, καθώς χοροπηδούσαν οι άφθονες μπούκλες της γύρω από τ’ αυτιά της. — ‘Ορίστε! μου λέει λαχανιάζοντας, και μου βάζει κάτω από τή μύτη ένα μενεξελι λουλούδι.

Μια γλυκειά ευωδιά μου χάρειρε τήν δυσφορηση, και το κορίτσι που με παρακολούθησε με τα έξυπνα μάτια του, βέβαιο για τήν εντύπωση, είπε χαμογελώντας :

— Μοσχομπίζελο !

Και, χωρίς να περιμένη, μουριζε το λουλούδι στο άνοιγμα του στήθους. Ένωσα ένα δροσερό βελουδένιο άγγιγμα, κι’ όση ώρα έοιργιάνιζα στο περβόλι, έγω είχα το ρού μου εκεί, γιατί πότε-πότε μ’ έπαιρνε μια ευωδιαστή άχρα, που ανέβαινε απ’ το ρούχο μου.

Σά γύρισα σπίτι, το είχα πια ξεχάσει, και μόνο το βράδι, καθώς έκανα έτσι, είδα χάμω μια σκούρα μελανιά που μου το ξαναθύμισε. Ήτανε το μοσχομπίζελό μου, στραπατσαρισμένο, που ανάσαινε ακόμα με δση του απόμενε μυρωδιά. Τόριξα σε μια λεκάνη με δροσερό νερό και τήν άλλη μέρα το πρωί νάσου το ζωντανέμένο, ζωηρό, μ’ άνοιγμένα τα μενεξελιά του φτερά, έτοιμο να πετάξει. Θα μπορούσες ναν το πής καραβάκι, γιατί τα δυο κολλημένα του κάτω πέταλα — ή «τρούπις» —, είχαν ένα σχημα βαρκεύλας και με τήν παραμυρη κίνηση που δινόταν στο νερό, αυτό άρμηνιζε. Μπορούσες ναν το πής και πεταλούδα, γιατί τα δυο του πλάγια πέταλα, — οι «πιτέρυγες» — τρεμοσάλευαν και με τήν αναπνοή μόνο. Μπορούσες ναν το πής και λεπτεπίλεπτη δεσποινίδα που είχε κοντοσταθεί στη στέγη του περβολιού της και μάζευε μοσχομπίζελα κάτω από τον ήλιο με μια καπέλλα

ΜΙΚΗΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ

τόση, σχηματισμένη από το επάνω και μεγαλύτερο πέταλο — τον «πέτασο».

Αυτή ήταν ή πρώτη μου γνωριμιά με το μοσχομπίζελο — το άνθος —, το αγαπημένο αυτό λουλούδι των ‘Εγγλέζων, γιατί το φυτό δεν το είχα δη’ το σπόρο, φυσικά, ούτε. ‘Ανοίγω λοιπόν τα κηπουρικά μου βιβλία «Χελδράιχ, Χάιμαν, ‘Αγαγνωστόπουλος» και γίνομαι σοφή. ‘Ο ένας : «Αύθιρος ο ευώδης, φυτόν άναρροχώμενον κ.τ.λ., κ. τ. λ. Σπείρεται επί τόπου κατά Φεβρουά-

ριον και Μάρτιον». ‘Ο άλλος : «*Lulyrus odoratus* κ.τ.λ., κ.τ.λ., σπείρεται Σεπτέμβριον και ‘Οκτώβριον». ‘Ο τρίτος : «Μοσχομπίζελο κ.τ.λ., κ.τ.λ., σπείρεται το φθινόπωρον επί τόπου στη βάση του στηρίγματος που θ’ αναβή». Και τώρα ; Πότε να σπείρω ; Νά που δε συμφωνούσαν όλοι ως προς τήν εποχή. Καλά λένε πως στον λαούν πολλοί πειτειοί... Τέλος, έγω θα πάω με τήν πλειοψηφία. Ναι, οι δύο τελευταίοι συμφωνούν. Θα σπείρω λοιπόν το χινόπω-

ρο. "Υστερα θὰ πάρω λίγο ἀπὸ τὸν ἕνα, λίγο ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ θὰ βγάλω τὰ συμπεράσματά μου.

Μόλις πῆρα τὸ σπόρο στὰ χέρια μου, ἔτρεμα νὰ μὴν τὸν χαλάσω. Ποῦ νὰ χαλάσῃ! Αὐτὸς εἶναι, ὁ καθένας, ἴσαμε ἕνα σπειρὶ μπαχίρι, ὅμοιος καὶ στὸ χρῶμα καὶ στὸ σχῆμα· μόνο πὸν ἔχει μιὰ ἀνεκαίωθητη λευκὴ γραμμίτσα ἀπ' τὸ ἕνα μέρος, πὸν δέλχει ἔτσι καλύτερα τὰ φρουσκιωμένα του μαγουλάκια καὶ τὸ μαυροειδερὸ του χρῶμα· σιωπὴ ἀραπόπουλο πὸν ὄλο χαζεύει.

* *

"Αὐτοῦ κείνου τὸν καιρὸ νὰ ρθῆ τὸ χινόπωρο· μιὰ μόλις μπῆκε, πιάνω κι' ἀνοίγω λακκουβάκια, ρίχνω σὲ κάθε λακκουβάκι ἀπὸ δυὸ σπόρους, τοὺς σκεπάζω μετὰ φόβου Θεοῦ «διὰ καλῶς χωνευμένης κόπρου» κι' ἀκούω τὴν καρδιά μου νὰ χτυπᾷ. Φυσικά. Πόσες μετάνοιες ἔκαμα γιὰ ν' ἀνοίξω κείνα τὰ λακκουβάκια, νὰν τὰ ξεπετοίσω, νὰν τὰ σπείρω, νὰν τὰ σκεπάσω, κι' ὕστερα νὰν τὰ ποτίσω!

Περιμένω λοιπὸν, περιμένω, τίποτα. Περνάει τὸ χινόπωρο, ἔρχεται ὁ χειμῶνας, τίποτα. Κι' ἀρχίζουν οἱ ἀμφισβολίες: μήπως ὁ σπόρος ἦτανε ζούφιος; μήπως ἡ θέση δὲν ἦτανε καλὴ, μήπως ἡ φρουσκή; Μὴν τύχη καὶ τὰ σκέπασα μὲ πολὺ χῶμα, μὴ τυχὸν καὶ τὰ πολυπότιστα καὶ τὰ σάπισα; Μὰ οὔτε ἕνα;!

Κεῖδὰ λοιπὸν τὸ μεσοχειμῶνο, βλέπω ἄξαφνα νὰ ξεμυτίζουν μὲς ἀπ' τὰ μαυροχῶματα δυὸ πράσινα αὐτάκια λαγοῦ. "ὦ, θεῖο δῶρο καὶ ἀνταμοιβὴ τῶν τόσων μου κόπων καὶ τῆς τόσης μου προσδοκίας! "Υπερασπιστές μου, πὸν μοῦ διασκορπίσατε τίς φοβερές μου ἀμφισβολίες!

Προχωρῶ καὶ κάνω παντοῦ ἀνακαλύψεις: κι' ἐδῶ, κι' ἐκεῖ καὶ πάρα πέρα μυτίτσες πὸν σπρώχνουν—μὲ τι δύναμη Θεέ μου!—τὰ χῶματα, ἀκόμα καὶ τὰ χοχλιδάκια, γιὰ νὰ βγοῦνε στὸ φῶς! Σὲ λίγες μέρες, χάμω στὴ γῆς, παντοῦ, σερνόταν ἕνα απαγγάκι ἀσπροουλιάρικο—νερὸ μονάχο—μὲ δυὸ φυλλαράκια στὴν κορφή, κι' ἄλλα δυὸ πὸν τῶρα ξεμυτίζανε. Παίρνω ἀμέσως καλάμακια, ὡς μισὴ πήχη ψηλά τὸ καθένα, καὶ τὰ μπήγω στὴ σειρὰ, πῖσω ἀπὸ κάθε σπαγγάκι. Κάνω ὕστερα νὰ πιᾶσω τὸ φυτό,

νὰν τ' ἀκουμπήσω στὸ στήριγμά του, μ' αὐτὸ μοῦ κάνει τὸ μισοκακόμοισο· πέφτει κατάχαμα καὶ κάνει τὸν ψόφιο. Πολεμῶ νὰν τὸ δέσω καὶ κρατῶ! μοῦ σπάει ἕνα, ὕστερα ἄλλο. Τέλος, κανένα δὲ θέλει νὰ πεθαρρήσῃ. Λοιπὸν κι' ἐγὼ τὰ ἐγκαταλείπω στὴν τύχη τους. Θὰ κἀθώμαι τῶρα νὰν τὰ βάζω μ' αὐτὰ τὰ νιάνιαρα καὶ νὰν τὰ ξευτερίζωμαι σὰ νᾶναι ζωντανά; "Ἡ θὰ κἀθώμαι μ' αὐτὴ τὴν παγωνιά νὰ ἰδρωκοπῶ, γιὰ νὰ γελάνε οἱ ἄλλοι μαζί μου καὶ στὸ τέλος νὰ πλευριτώσω;

Μιὰ μέρα λοιπὸν πὸν ἔνωσα τὰ μηνύματα τῆς "Ανοίξης, κατεβαίνω καὶ εἰ βλέπω; Νά! κἀτι πράσινοι, πλατυσμένοι ἀπλοκαμοὶ μὲ φύλλα ὀβάλ, καὶ μὲ τ' αὐτιά τοῦ λαγοῦ πάντα στὴν κορφή κάθε νέου βλαστοῦ, μὲ κἀτι στρίφρους πὸν εἶχαν πιασῆ ἀπ' θρονι μπουρούσαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ στήριγμα πὸν τοὺς εἶχα βάλῃ. Τοὺς ἔβλεπες λοιπὸν νὰ δίναν τὰ χέρια, νὰ τυλίγονται καὶ νὰ σφιγγουν καλὰ-καλὰ τὰ φύλλα τοῦ ἴδιου τοῦ φυτοῦ, ν' ἀρπάζουνε μὲ δύναμη ὅ,τι τύχαινε στὸ δρόμο τους καὶ τοὺς ἀπλοκαμοὺς νὰ περνοῦν σερνάμενοι ἀνάμεσ' ἀπὸ τίς τριανταφυλλίες καὶ τίς πασαλιές καὶ νὰ ξεφυτρώνουνε ἐκεῖ πὸν δὲν τοὺς σπέρνανε. Μέσα στὴν πράσινη θάλασσα τοῦ φυτικοῦ ὠκεανοῦ μπορῶ νὰ πῶ πῶς τὸ μεσοχομπίζελο εἶναι τὸ χιαπόδι τῆς στεριᾶς.

"Απὸ κείνα λοιπὸν τὰ μαλλιὰ-κουβάκια δὲ μποροῦσα νὰ ξεχωρίσω τίποτα, γιὰ κοντὰ στὰ ἄλλα ὑπάρχουν καὶ τ' ἄγρια χόρτα, πὸν πᾶνε καὶ βγαίνουν στὴ ρίζα τοῦ ἡμερου. Βλέπεις π.χ. κοντὰ στὸν ἄνηθο νὰ βγαίνῃ ἕνα ὅμοιο χορταράκι. Πρέπει νὰ μασσήσῃς λίγο ἀπὸ δαῦτο, γιὰ νὰ δῆς ἂν εἶναι ἀγριόχορτο ἢ ἄνηθος. Τὸ ἴδιο γίνεταί καὶ σὲ ὄλα τὰ φυτὰ. "Ἔτσι καὶ στὴ ρίζα τοῦ μεσοχομπίζελου βγαίνει ἕνα φυτό μὲ διαφορές, βέβαια, ἀλλὰ καὶ μὲ τόσες ὁμοιότητες—ἀφοῦ ἔχει καὶ στρίφρους,—πὸν ξεγελεῖσαι μιὰ χαρὰ. "Αν τ' ἀνακαλύψῃς καὶ κάνεις νὰν τὸ ξεριζώσῃς, μπορεῖς ἀξιόλογα νὰ ξεριζώσῃς καὶ τὸ ἡμερο· πρέπει ὄλο νὰ ψάχνῃς, καὶ μόλις τὰ ξεχωρίσῃς, νὰν τὰ βγάλῃς πρὶν θεριέρον· ἄλλιῶς θὰν τ' ἀφήσῃς ἐκεῖ νὰ καλοπερνοῦν. Ποιὸς εἶναι ὁ φοβερὸς ἐγκέφαλος πὸν τοὺς μιλάει σ' αὐτὴ, νὰ πᾶνε νὰ στριμωχτοῦν ἐκεῖ καὶ νὰ γελούν τῆς προσκολλησεως, βροσκοκτίας τὸ

τοπιεῖτε καλοστρωμένο, μὴ γερὸ φαρμακί; Μυστήριον!

"Ὅταν ἐφέραμε τὸ γέρο κητινοῦ μὴς γιὰ νὰ σκάψῃ τὴ γῆς, τότε βλέπω νὰ μοῦ κωβαλιᾷ μιὰ τουπαρία ἐκατὸ δικάδες καὶ ν' ἀρχίζῃ μπαμπά-μπάμπ-μπάμπ, καὶ νὰ μοῦ τὰ πετάῃ ὄλα ἀπὸ κεῖ πὸν τὰ εἶχα.

Μαζίζω τίς φωνές:—Μή!... τί κάνεις; "ἔχω τέτοια ταραχὴ, πὸν χάνω τὰ λόγια μου.

—Καὶ πῶς θὰ σκάψω τὸ περβόλι; μοῦ λέει ὁ γέρος. Σιγὰ νὰ μὴ σοῦ χαλάσῃ τὰ «μωσκοζίμπελά σου!» μοῦ συμπληρώνει, ἀλλάζοντας τὴ λέξη κοροϊδευτικά.

Μὰ ἐγὼ πρέπει νὰν τότε βάλω στὴ θέση του—μήπως δὲν ἦτανε;—πρέπει νὰν τότε κατακεραυνώσω μὲ τίς γνώσεις μου καὶ τοῦ πετάω τὰ δυὸ ξενικά ὀνόματα τῶν γεωπόρων, σὰν κεραμίδες:

—Ξέρεις ὅμοιος, πῶς ἕνας Χελδράτζ, καὶ ἕνας Χάϊμαν στὰ βιβλία τους λένε πῶς δὲν πρέπει...

"Ὁ κῆρ-Μανιώλης μόλις καταδέχεται νὰ μοῦ γυρίσῃ τὸ ἕνα τρίτο τοῦ μούτσου του καὶ νὰ μοῦ στέλλῃ μιὰ τελεία τοῦ μαυραδιοῦ του:

—Ποιοί; μοῦ λέει αὐτοὶ οἱ κολοκυνθάδες;

Καὶ χωρὶς νὰ μοῦ δώσῃ σημασία, ἀνοίγει μάνι-μάνι ἕνα χαντάκι πρὸς τὸ μεσημβρινὸ τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοποθετεῖ τὰ φυτὰ μ' ὄλη τὴ χωματένια τους μπαλά στὴ γραμμὴ, τὰ πατηκῶνει κατάκαρδα μὲ τὴ χερσούκλα του καὶ μοῦ λέει μὲ μιὰ θεατρικὴ χειρονομία:

—Ὁρῆστε!

"ὦ! καὶ τότε—ὅπως μᾶς κοροϊδεύε ἕνας παλιὸς μας καθηγητῆς, ὅταν θυμῶναμε—, ἀστραπηδὸν μοὶ ἐγένετο ἡ ὄρασις τῶν βλεμμάτων!

Μὰ ὁ γέρος δὲ μὲ λογαριάζει. Χαμογελάει.

—Ρίξ' τους τῶρα λίγο νεράκι νὰ ξελυγοθυμίσουνε, μοῦ λέει καὶ μὲ κοροϊδεύει.

Τὴ νὰν τοῦ πῆς; Παίρνω τὸ ποτιστηράκι μου καὶ τὰ ποτίζω ἕνα, ἕνα, τρέμοντας ἀπὸ τὸ κακό μου, γιὰ ὅταν θυμῶνω, χάνω τὴ μιλιὰ μου.

Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα λοιπὸν αὐτὰ ἄρχισαν ν' ἀνεβαίνουν καὶ νὰ στηλώνονται σὰν τὸν ἄνθρωπο πὸν ἀκουμπᾷ στὸν τοῖχο μὲ

τὴν πλάτη, γιὰ νὰ διαβάσῃ τὴν ἐφημερίδα του. Μοῦ ἔκαναν τὸν παλληκαριῶ. "Ἄλλοι ἀπλοκαμοὶ ἀνέβαιναν κωματωτά, ταιτιώνοντες τὰ λαγυδένια τους αὐτιὰ στὸν ἠλιόλουστο τοῖχο, κι' ἄλλοι ἄπλωναν σὰν παλιωχομιάτες τίς σποδιές τους πᾶνοι στὴ γῆς τόσο, πού, πολλὲς φορὲς, τοὺς πατοῦσαμε καὶ τὸν γάλο. "Ἀμα ἔγειναν ὅμοιος ὡς ὄλο πόντους, ἄρχισαν νὰ πέφτουν μπουδύματα. Στερεῶνω τότε ἕνα σόφρα πῖσω-πῖσω καὶ περιμυζώντας ὄλους τοὺς ἀπλοκαμοὺς, τοὺς ἀζημιωρίζω ἐκεῖ μὲ λίγες ζημιές καὶ μὲ πολλὴν κόπο.

Στὴ μεσοκόπηγο τοῦ "Απριλιοῦ ἄρχισαν νὰ μπουμπουζιάζουν, πετώντας ἀπὸ κάθε μασχάλη ἕνα σκληρὸ στέλεχος, ἔκκοι ὡς τριάντα πόντους, μὲ δυὸ μπουμπουζία στὴν ἄκρη, κι' ἐνόμισα πῶς θὰ σταματοῦσε πᾶ τὸ ψήλωμα. Αὐτὰ ὅμως ἔφτιασαν τὸ ἕνα μέτρο, τὸ ἐνάμιον, τὸ ξεπέσανε, μὲ διάθεση νὰ φτιάσουν τὰ δυὸ. Βάζω κι' ἐγὼ δεύτερη σειρὰ σόφρα, τρίτη... Καὶ γιὰ ὅλη αὐτὰ; Γιατὶ οἱ ὀδηγῆτες τῶν βιβλίων γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι λειψές. Τὸ μικρότερο δεῖγμα τῆς ἔλλειψης αὐτῆς εἶναι πὸν σοῦ λέει πῶς τὸ μεσοχομπίζελο «θ' ἀναβῆ στὸ στήριγμά του», σὰ νὰ εἶναι δυνατόν ποτε ὄλοι ἐκεῖνοι οἱ βλαστοὶ πὸν ξεκινοῦν ἀπ' τὴ γῆς ὀμώκεντροι, ν' ἀνεβοῦν σὲ στήριγμα μόνοι τους! Θέλουν πλάτες. Μπορεῖς νὰ φτιάξῃς καλάμους, ἢ νὰ κἀθεσαι νὰ δένῃς ἕνα-ἕνα φυτό σὲ ψηλὲς μπαγδατόπηγες. Καὶ οἱ δυὸ αὐτοὶ τρόποι εἶναι μεγάλος μπελάς.

* *

"Ὅποιος καλλιεργεῖ, πρέπει νὰ χῆ ὑπομονὴ κι' ἂν δὲν ἔχῃ, νὰ κἀνῃ, ὅπως κἀνω. "Ἄλλιῶς δὲ θὰ μπορέσῃ ν' ἀποτίξῃ ποτέ τίποτα, οὔτε νὰ δώσῃ στὸν ἑαυτό του τὴ χαρὰ ἐκείνη, γιὰ τὴν ὅποια ἡ ποιήτρια γράφει:

Τάχα καὶ δὲ θὰν τ' ἀξιωθῶ αὐτὰ χέρια νὰ σὲ πᾶρω, γιὰ νὰ σὲ δῶ καλύτερα, χαρὰ, καὶ νὰ σὲ πιῶ; (*)

Κι' ἄξαφνα ἕνα Μαγιατικὸ προῖ, σὲ ὄλο κείνο τὸν προαινιασμένο τοῖχο, ἄρχισαν νὰ σαλεύουν ἐκατοντάδες πολύχρωμες πεταλοῦδες, τόσες πολλές, πὸν σὲ λίγο σκέπασαν σχεδὸν ὄλο τὸ φύλλωμα. Κοπαδιαστές, ὀ-

(*) Cissu de Nouilles: Le Chaud Jardin. «Les Éblouissements» σελ. 292.

ΑΝΘΡΩΠΟΦΟΒΙΑ

— ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΤΡΕΛΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ —

Ἄστραπές κι' ἀστροπελέκια!..

Ἄν και χιλιάδες χέρια σιδερένια κουνούνε τὰ δάχτυλά τους ἀπειλητικά γύρω στὸ καρύδι τοῦ λαιμοῦ μου, ἐν τούτοις αὐτῇ τῇ φορᾶ... αὐτῇ τῇ φορᾶ... πᾶτ, μπούμ... ναι... δὲ θὰ μὲ νικήσουν τόσο εὐκολα αὐτῇ τῇ φορᾶ, ὅχι, ναι, θὰ ἀντιδράσω γερά... ἀστραπές κι' ἀστροπελέκια... ναι, πᾶτ, μπούμ... θὰ σφίξω τὰ μηνίγγια μου γιὰ νὰ ξεγλυστρήσει πίσω τὸ σιλιέτο ποῦ μπήκε στὸ μυαλό μου κατὰκορφα...

Ἴδου τί μοῦ εἶχε συμβῆ!

Κάποιος χαλβαδοδιανοσούμενος σαλιάρης, μνήμων τῆς ἱστορίας κ' ἐντριβῆς τῆς μαχαρὰς, μοῦ εἶπε πῶς πάσχω ἀνθρωποφοβία. Βῆβῆ... Ἔτσι ἀπλά μοῦ τὸ εἶπε, ἐντελῶς ἀπαθῆς, γαλήνιος καὶ ἀδργητος. Βούουουβῆ... πῶς χτυποῦνε τὰ δόντια μου!..

Ἦν ἀλήθεια νὰ ποῦμε, πολλές φορές μοῦ εἶχε περάσει κ' ἐμένα ἀπὸ τὸ νοῦ ἡ ἰδέα, ὅμως ἐκείνη τῇ μέρᾳ μὲ γάντζωσε σφιχτὰ ἀπὸ τὸ σῆρκο, μὲ φρούχτιασεν δλάκερο, χύθηκε κατὰκορφα στὸ μυαλό μου σὰ σιλιέτο αἵματοδίψαστο.

Ἔτσι συμβαίνει σ' ἐμένα, ποῦ ἔχω τὸ ἀνώτερο ἔνστικτο τῆς κοσμοδημιουργικῆς φαντασίας. Οἱ «ιδέες» τῶν «ἰσορροπημένων» χαλβαδοδιανοσούμενων, ποῦ τοὺς περνοῦνε σὰν φευγαλέοι ἀέρηδες ἀπὸ τὸ ψευτοπνέμα τους, ἐμένα μοῦ μπαίνουν σὲ φλέβες, μὲ γραπώνουν σύγκορφο, μοῦ γίνονται αἵμα κόκκινο, ζεστό, σεισμογόνο, μοῦ γίνονται κόσμοι καινούργιοι, ποῦ ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ τοὺς ἐκφράσει, ἐπειδὴ δὲν ἔχει λέξεις, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχει τίς ἀντίστοιχες ἔννοιες. Γιὰ τοῦτο δὲ θὰ μὲ καταλάβετε, ὅσο καθαρά κι' ἂν σὰς μιλήσω.

Ἦ λέγαμε; Ἄ, ναι. Ἀνθρωποφοβία. Δη-

λαδῆ, δηλαδή, δηλαδή, οὐουου, κύριε Θεέ μου, ἕνας ἀφάνταστος βραχνᾶς, μάνα μου, .. χίλιοι διαβόλοι, πᾶτ, μπούμ... πλωπω, ἀτιμα σιδερένια χέρια, τραδηχτήτε, ἀναντρα σιλιέτα, γιατί θὰ... θὰ... ὄχου, πόνε ἀνέκφραστε, ὄχου, σταυρέ, ποῦ μὴδὲ στὸν ὕπνο του δὲν τὸν εἶδε ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός!..

Ἐγώ, ποῦ λέτε, ἀπὸ μικρὸς πάθαινα ἕνα παράξενο πρᾶμα, κι' ἀκόμα τὸ παθαίνω. Ὁρες ὥρες χύνεται ἐντὸς μου μιὰ μαρμαρένια σιωπῆ, μιὰ σιωπῆ θεϊκῆ, μιὰ γιγαντοσιωπῆ, ποῦ ὡστόσο βροντᾶ σὰν καταρράχτης. Ναι. Ἦδη σιωπῆ χύνεται μέσα μου, ὡστε κάθε θόρυβος σπάζει ἀπάνω τῆς σὰν ἀφρός, ὁ θόρυβος ἐφτὰ μὲς χειμάρρων σπάζει σὰν ἀφρός πᾶνω στὸ βράχο τῆς μεγάλης σιωπῆς μου. Ἔσείς δὲ μπορείτε νὰ καταλάβετε τὴ σιωπῆ μου αὐτῇ. Ἔσείς, ἅμα θέλετε νὰ δημιουργήσετε σιωπῆ μέσα σας, κλειδώνεστε στὴν καμαρίτσα σας. Θὰ μπορούσε κανεὶς τὴ σιωπῆ σας αὐτῇ νὰ τὴν ὀνομάσει σιωπίτσα. Κ' ἕνα νιαούρισμα γάτας θὰ εἶταν ἱκανὸ νὰ τὴν ταραξεί. Καὶ τὸ πῶς ἀξιοδάκρυτο γεγονός εἶναι ὅτι, γιὰ νὰ δημιουργήσετε τὴ σιωπίτσα σας, πρέπει νὰ συγκεντρώσετε τὸ φτωχομυαλουδάκι σας σὲ μιὰ σκεψούλα καὶ τανάπαλι. Πῶς θὰ μπορούσατε λοιπὸν νὰ καταλάβετε τὴ δική μου βουνοσιωπῆ, ποῦ σκεπάζει νιαουρίσματα ἀπὸ ἐφτὰ χιλιάδες γάτες, καὶ τὸ κυριώτερο, ποῦ, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ συγκεντρώσω τὸ ὑπερπνέμα μου σὲ μιὰ σκέψη καὶ τανάπαλι;

Καὶ ὅμως, ἕνα περίεργο πρᾶμα, ἀξιολύπητα περίεργο καὶ γελοῖο. Ἡ Θεοσιωπῆ μου αὐτῇ ταραξεται ἀπὸ τὸ βουητὸ ἔστω καὶ μιᾶς κρεατόμυγας! Ὅπως ἡ πελώρια γαλήνη τοῦ ὠκεανοῦ ταραξεται ἀπὸ τὸν ἀνεμο, ἔτσι καὶ

τῆς ἔσπερνε γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς, ὅπου τύχαινε, χωρὶς νὰ λογαριάζῃ ἂν εἶναι καλοκαίρι ἢ χειμῶνα. Ἔτσι ὁ σπόρος μένει τόσους μῆνες μὲς στὴ γῆς καὶ μ' ὅλη τὴν ἀναοιάτωση ποῦ γίνεται ἀπὸ τὸ χρονιάτικο σκάψιμο, αὐτὸς στὴν καιάλληλη στιγμή βγαίνει ἀπὸ τῆς.

Γι' αὐτὸ, ἀφοῦ μαζέψω τὸν καλύτερο σπόρο ἀπὸ τὰ πῶς εὐρωστα ἄνθη, ποῦ τὰ σημαδεύω δένοντάς τα μ' ἕνα κουρελάκι, σπέρνω χειμῶνα καὶ ἀνοιξῆ κι' εἶναι ἔγω διπλῆ καὶ πλούσια ἄνθηση, ἐκτὸς ἀπὸ κείνα ποῦ βγαίνουν μόνα τους. Ζῶνω τὸ σπῆν κάθε φορὰ καὶ πυκνότερα, ζῶνω τίς μῆνες τοῦ περβολιοῦ ἀπὸ παντοῦ, καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὸ ἄνθηον ὄραμα θ' ἀνέβῃ μὲς ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς, νιώθω ν' ἀνεβαίνουν μέσα μου σὰν εὐχαριστία τὰ λόγια τοῦ Ποιητῆ:

«Θεέ μου, μὲ κάλεσες ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Ἴδου με. Ὑποφέρω καὶ ἀγαπῶ. Ἐμίλησα μὲ τὴ φωνή ποῦ μοῦ ἔδωσες. Ἐγραψα μὲ τὰ λόγια ποῦ ἐδίδαξες στὴ μητέρα μου καὶ σὶν πατέρα μου καὶ ποῦ αὐτοὶ μοῦ τὰ μεταβίβασαν. Περνάω στὸ δρόμο σὰν τὸ φορτωμένο γαῖδαρο ποῦ μαζί του γελοῦν τὰ παιδιὰ καὶ ποῦ σκύβει τὸ κεφάλι. Θὰ πάω ὅπου θελήσης -- ὅταν θελήσης» (*).

ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

(*) Πρόλογος τοῦ Francis Jammes στὴν ποιητικὴ του συλλογή: «De l'Angelus de l'Aube à l'Angelus du Soir», 1898.

ΤΥΦΛΩΜΕΝΟ ΑΗΔΟΝΙ

Εἶμαι ἕνα ἀηδόνη τυφλωμένο ἀπ' τοὺς θεοὺς καὶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Νὰ τραγουδῶ σὲ ξένους τόπους μοῦ τῶχε ἡ μοῖρα μου γραμμένο.

Μάταια ἀπλώνω τὰ φτερά μου σ' ἕνα ταξίδι ὄνειρεμένο. Στοῦ πόνου τὸ κλουβὶ κλεισμένο μ' ἔχουν νὰ κλαίω τὴ χαρὰ μου.

Τί κι' ἂν ἀνθοῦν ὀλόγουρά μου τ' Ἀπριλομάη τὰ λουλούδια; Θλιμένα ψέλνω ἐγὼ τραγούδια γιὰ τὸ χαμένον ἔρωτά μου.

Εἶμαι τ' ἀηδόνη ποῦ ἔχει χάσει ὅ,τι εἶχε πολυαγαπημένο, καὶ σὲ τραγούδι λυπημένο ὁ σπαραγγμός του ἔχει ξεσπάσει.

ΑΝΘΟΥΛΑ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΛΩΣΣΟΓΝΩΣΤΙΚΑ

ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ (*)

ΠΑΡΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΣΤΙΣ ΠΡΟΘΕΣΕΣ

Γίνεται ή παρετυμολογία στην πρόθεση σε μερικά σύνθετα που έχουν ως πρώτο συνθετικό ή πρόθεση παραμορφωμένη, δηλαδή άξετελειωτη ένεκα την αρχαία σύνθεση, ή λέξη που μοιάζει με πρόθεση.

Σε τέτοια περίπτωση λοιπόν αποκαταστένεται μια πρόθεση στην ξετελειωμένη της μορφή ως πρώτο συνθετικό και τότε για δέφτερο συνθετικό μένει συνήθως λέξη χρήσιμη και ως απλή (μη σύνθετη), είτε με το έτυμολογικό της νόημα, είτε με παρετυμολογία. Α. χ. :

άπασχολῶ > άποσκολιῶ. Έτσι στην Κύπρο, που φαίνεται πιά δόλοτελα, πως για β' συνθετικό υποθέσανε το σκόλειῶ. άφτὸ τὸ παράδειγμα κυρώνει πανηγυρικά την άποψή μου.

άπαθιβόλι > άποθιβόλι, γιατί λένε και σκέτα θιβόλι (= λυτιβόλιον, αντιβόλαιον).

άπανονῶ > άπονονῶ, άπανούγω > άπονούγω, άπαλαργάρω > άπολαργάρω, άπαλαφρύνω > άπολαφρύνω, άπανεγνάζω > άπονεγνάζω κτλ., γιατί λένε και άπλά:κονῶ, κούγω, λαργάρω, λαφρύνω, νεγκάζω κτλ.

Και πάλι λένε : άπαγάλια > άπογάλια, άπανέλυμα > άπονέλυμα κτλ. γιατί λένε και σκέτα: γάλιο, νέλυμα < φελῶ κτλ.

Και λένε άπαστρεχιάζω > άποστρεχιάζω, γιατί ή άστρέχα λέγεται και στρέχα (και άστρέχα).

Σύγκρ. τ' άρχ. άνάγυρος αντί όνόγυρος.

Ξαστεριά > ξεστεριά, γιατί τὸ β' συνθετικό' άστεριά (< άστέρες) τὸ θαρέφανε πως είναι τὸ στεριά.

Τὸ σέμπρος (θενέτ.) τὸ εἶπανε σύμπρος κατά τὸ όμοιονόημο σύντροφος.

Τὸ πουπουλιά = (φυτὸ που κάνει πουπούλα) στην Κύθνο τὸ λένε : άποπουλιά

παίρνοντας τὸ τάχα β' συνθετικό για πουλιά, γιατί κι' αὐτὰ έχουνε πουπούλα.

ΠΕΡΙΤΤΗ ΠΡΟΘΕΣΗ

Ἄκόμα μπορεί να βάλουμε και πρόθεση άλλάκερη χωρίς να χρειάζεται, από παρετυμολογία πρὸς άλλο έμπρόθετο όμοιονόημο. Α. χ. :

Τὸ άφέντης τὸ εἶπανε παραφέντης κατά τὸ παραγιός.

Τὸ άφανίζω τὸ εἶπανε άναφανίζω κατά τὸ άνασηκῶνῶ. πρὸβλ. και τὰ αρχαία διαγωνιῶ αντί άγωνιῶ, εκπλήττομαι αντί πλήττομαι κατά τὸ εξίσταμαι.

Τὸ ποθεῖτε > έπιποθεῖτε (μτγυστρ. κατά τὸ έπιθυμείτε. έτσι και τὰ πόθησις > έπιπόθησις, ποθητός > έπιπόθητος. ακόμα και έπιποθία (χωρίς να υπάρχει τὸ άπλό ποθία) εἶπανε, κατά τὸ έπιθυμία.

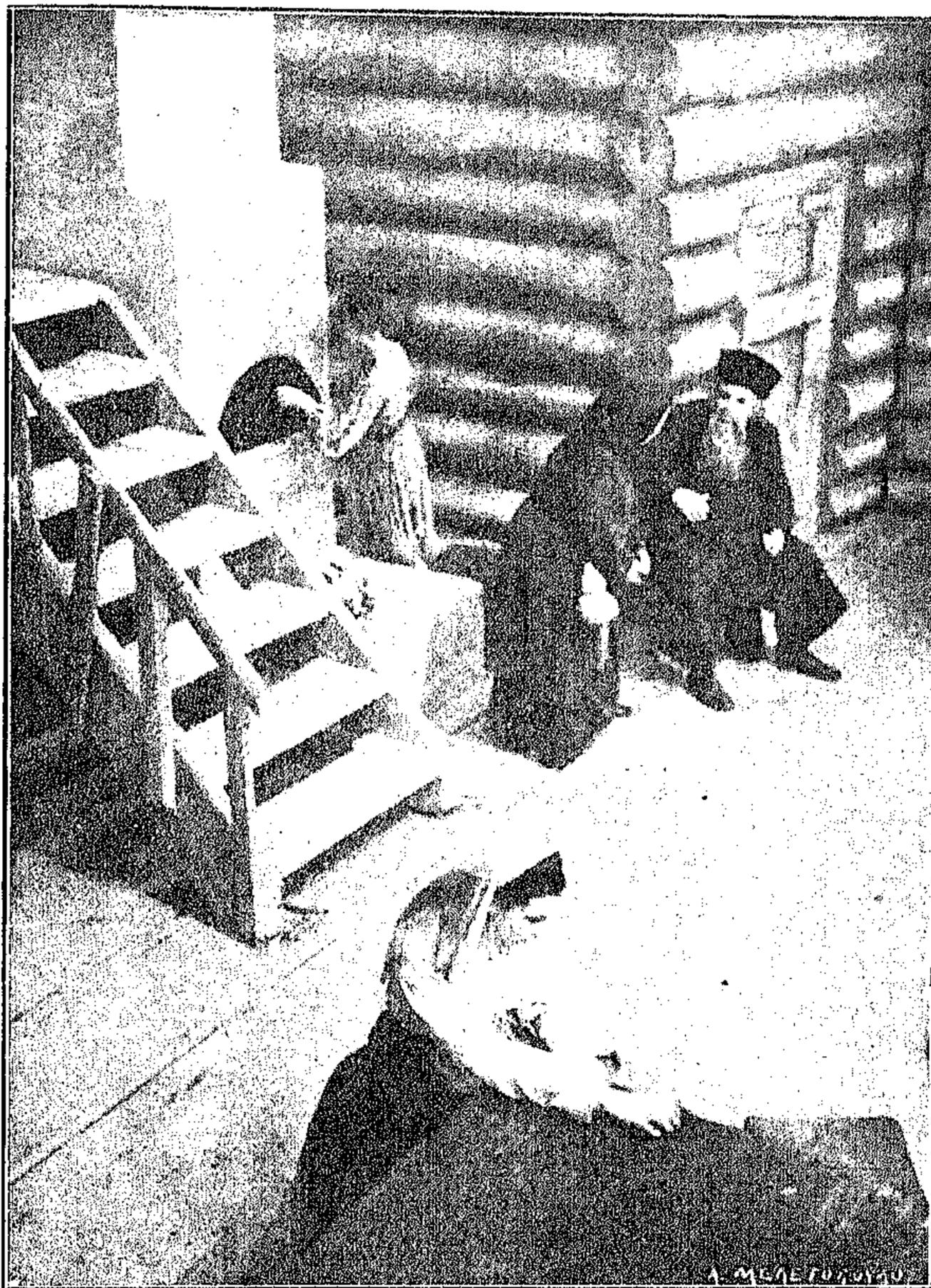
ΑΠΡΟΘΕΤΑ ΑΝΤΙΣ ΕΜΠΡΟΘΕΤΑ

Και τὸ ενάντιο, πολλές φορές λένε μια λέξη χωρίς πρόθεση, ενώ τῆς χρειαζότανε ή πρόθεση. Α. χ. : κρίνω αντί κατακρίνω λένε στα δυτικά και στα νότια νησιά μας.

στομώνω, λέμε, αντίς άποστομώνῶ. θέσια (τὰ) λένε στην "Ηπειρο τὰ χαρακτηριστικά του προσώπου: τὰ έπιθόσια (= τὰ (έ)πιθέματα).

Και ὁ Ήσυχιος μύτιω αντίς άπομύτιω. Ἄπ' άφτὸ γίνεται ή νεοελλ. λέξη: μύτιη, που τῆν προφέρουνε με ττ (διττὸ) στα έλλ. νησιά, που προφέρουνται ακόμα τὰ διττά: πρὸβλ. μεθύω > μέθη, σκίζω > σκίζα, παρσσύρω > παρσσύρα, πλανάω > πλάνη, πλημύρω > πλήμη (1) και πνίζω > κάπνη κτλ.

(1) Ἄφτὰ λάθος τὰ γράφανε με διττὸ μ μ, γιατί τὸ πρώτο τους συνθετικό τὸ πήρανε για τὸ πλῆν (πρὸβλ. πλῆν + μέλος > πλημμυελής), ενώ είναι πλην-(μακρόμενο τὸ πλε τοῦ ρημ. πλέω) + μύρω).

ΓΙΑΝΤΙ, ΚΡΑΣΙ, ΑΓΑΠΗ, τοῦ Ὀστρόφσκυ. Πράξις Γ'—Γραῖσα (Μαίρη Σαγιάννου), Στεφανίδα (Σαφώ Ἀλκαίου), Ἄγγελος Ποτάπις (Αἰμ. Βσάκης), Ντίσσα (Καίτη Ἀνδρεάδη), Σκηνογραφία ΚΑ. ΚΑΙΣΗ — Φωτογραφία Ἄ. Μελετοπούλου.

(*) Ἴδε «Νέα Ἑστία» ταύχη 126 και 126.

Ἐκ παρτυμολογικῆ παρανόησι πολλὰς φορὰς ἀποκόβεται ἓνα τμήμα τῆς λέξεως καὶ ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ ἀφροτελὴ λέξη.

α) Ἀποκόβεται καὶ παίρνεται τὸ α' μέρος τῆς λέξεως. Λ. χ. :

Τὸ τουρκικὸν (badjanak) : μπατζανάκης (=οὐγαμπρός) παίρνοντάς το γιὰ μικρυντικὸν, φταιάσανε πισόδρομα καὶ μεγαλυντικὸν : μπατζός, ἀφαιρώντας τὴν κατάληξιν -άκης. Κατὰ τὸ σχῆμα δηλ. Σταβράνης < Στάβρος : μπατζανάκης > μπατζός.

Κατὰ τὸ σχῆμα : ἀδερφάδες - ἀδερφός εἶπανε στὴ Χίο : κονιάδες > κονιός ἀντὶς κονιάδος.

β) Ἀποκόβεται καὶ παίρνεται τὸ δεύτερον μέρος τῆς λέξεως Λ. χ. :

Τῆ μετοχῆ : δλωλὸς τῆ χωρίσανε σέ : δλωλός (=δ τρελός).

Ὁ Ν. Πολίτης (Παρ. τομ. γ'. σελ. 157) λέει σὲ μίαν παροιμίαν : « Ἐχει τὰ οὐκαρα καὶ δὲ βλέπει ; » ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ' τὸ ταουκ'καγα (=ὄρνιθοτυφλίαν τουρκ.).

Ὁμοια καὶ τὸ : τυρόπιχα > τῆ ρόπιχα > ἢ ρόπιχα (Πόντος).

Ἐπίσης τὸ : Τσουναλάδες > τσοῦ (τοῦς) Καλάδες > οἱ Καλάδες (Ἐφράνησα).

Ἀπὸ τὴν πληθ. αἰτ. τσιγαρίδες εἶπανε στὴν Κύπρον : τὰ γαρίδες > οἱ γαρίδες.

Νόστιμο εἶναι τὸ γαλλικόν : toile mouillée ποὺ τὸ εἶπανε ρωμαϊκῶς : τὸ ἀρμουγέ, ἔπειτα καὶ : δ ἀρμουγές.

Στὴν Ἀρτάκη λένε : ἀφονέρι τὸ διαφονέρι, γιὰ τὸ θιάφι τὸ λένε τάφι, ὥστε τὸ ταφονέρι τὸ θάρεφαν τ' ἀφονέρι δηλ. τὸ ἀφονέρι.

Τὸ διμισιὸν (=σπαθὶ δαμασκηνὸν) στὴν Κύπρον τὸ εἶπανε : μισκί.

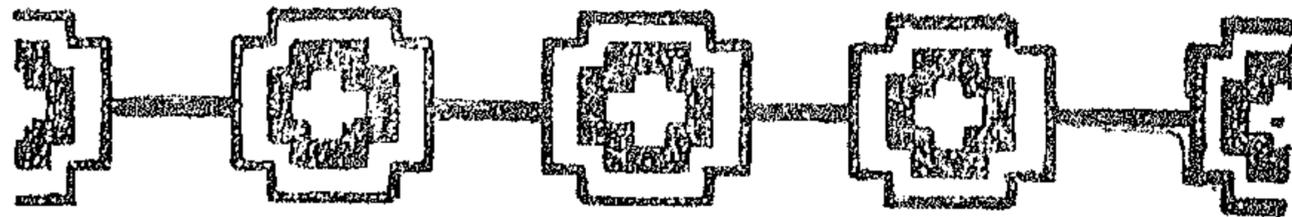
Τὸ κίχωριδα καὶ με ἀφομοίωσιν κίχωριδα στὴ Χίο τὸ παρανοήσανε σέ : κί ἢ

κωριδα, καὶ τὸ κωριδα τὸ εἶπανε ἕτερα παρτυμολογημένα : καρύδα (=εἶδος ἀγκυροῦ λαχανικοῦ, τὸ γλυκάγκαθο, ἢ κίχωρις).

Ἄλλοτε πάλι, ἐπειδὴς ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως ἀποτελεῖ μὴ λεξούλα ἀφροτελὴ, χωρίζεται ἀφρτὴ καὶ μένει τὸ πρῶτον τμήμα τῆς λέξεως γιὰ λέξιν ἄλλαν. Λ. χ. : γαληνὰ > γαλιανὰ (φωτοσυρμὴ) > ἀγαλιανὰ (προθεμ. ἀ, — Januaris Κρητικὰ ἄσματα 208), ὅπου τὴν τελευταία συλλαβὴ -νὰ τὴ νομίσανε ὡς τὸ δητικὸν νὰ : Πῶς τὸ ἀγάλι > ἀγάλια γίνεται ἀπ' τὸ γαληνὰ τὸ βρῆκε ὁ Ξανθοῦδιδης (Ἐρωτοκ. σελ. 406-407), μὰ ὁ χωρισμὸς τοῦ τελικοῦ -νὰ πρῶτη φορὰ ἐδῶ διατυπώνεται. Ἔτσι ξηγιέται ἀδίαστα καὶ ὁ δεύτερος τόνος, ποὺ ἀναπτύχθηκε στὸ γὰ μετὰ τὴν ἀποσιώπησιν τοῦ τονισμοῦ καταληχτικοῦ -νὰ, χωρὶς ὑποθέματα περιττά, ποὺ κάνει ὁ Ξ. γιὰ νὰ τὸν ἐρμηνεύει.

Ἄλλα παραδ. : Τὰ ῥήματα τὰ λένε στὴν Ἀρτάκη ἔτσι δά : λ. χ. : εἶπαμνα (τὸ τελεφταλο -α προσκόλλημα), κατὰ τὸ νόμον τοῦ Κρέτσομερ (ΓΓΕ α', 88 κ. π.) : εἶπαμεν-α (ἄλλου εἶπαμένο) : κατόπι ἀφαιριέται τὸ να καὶ λένε οἱ Ἀρτακηνοὶ καὶ εἶπαμ (=εἶπαμε), ἐπίσης εἶπενα καὶ εἶπε : στὸ γ' ὅμως πληθ. μόνο εἶπανα, γιὰ τὸ ἐδῶ, ἀμα ἀφαιριότανε τὸ τελικὸν -να, θὰ ἔμενε μόνο τὸ εἶπα, ποὺ τότε θὰ συχίζότανε μετὰ τὸ α' ἐνικὸ πρόσωπον. Ἔτσι λέγανε τὰ ῥήματα καὶ στὴ Βορειοανατολικὴ Θράκη : ἔγραφαμ' νὰ, ἔγραφε-νὰ κτλ., ἐκεῖ δηλ. χωρίζανε τὸ νὰ θαρώντας τὸ δειχτικόν. Νομίζω πῶς ἔτσι μετὰ τὸ χωρισμὸν τοῦ τελικοῦ να πρέπει νὰ ἐρμηνεφτεῖ καὶ τὸ μπουζούνα > μπουζούνα δηλ. ὑποζωνάρα > μποζουνάρα > μπουζούνα > μπουζοῦν (ΓΓΕ τομ. γ', σελ. 157).

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

SCHILLER

ΜΑΡΙΑ ΣΤΟΥΑΡΤ

Ἡ Μαρία Στούαρτ εἶναι φολκλαομένη στὴν Ἀγγλίαν, στὸν πύργον τοῦ Φόθριγκεῦ, καὶ καταδικασμένη σὲ θάνατον. Ἡ Ἐλισάβετ, ἡ συγγενισσὴ τῆς βασίλισσας τῆς Ἀγγλίας, τὴ ζηλεύει καὶ τὴ μισεῖ θανάσιμα, γιὰ τὴ Μαρία εἶναι γοητευτικὰ ὄρατα, καθολικὴ, κ' ἔχει κληρονομικὰ δικαιώματα στὸ θρόνον τῆς Ἀγγλίας. Φοβᾶται ὅμως τὴν ἐντύπωσιν καὶ τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ καὶ διατάζει νὰ ὑπογράψει τὸ διάταγμα γιὰ τὴν ἐχτέλεσιν. Ἡ κομφί τῆς ἐπιθυμία εἶναι νὰ βροθεῖ τὸ ῥόπος νὰ πεθάνει ἡ Μαρία, χωρὶς νὰ διατάξει ἡ ἴδια, ἐπίσημα, τὴν θανάτωσιν. Στὴν παρακάτω ἀσκητὴ ἀκούει τὶς γνώμης τῶν συμβούλων τῆς, τοῦ λόρδου Θηουροφύλακα Μπέρλε, τοῦ Τάλμποτ, κόντε τοῦ Στρούμπερν, καὶ τοῦ κόντε Λέστερ, ποὺ εἶναι ὁ εὐνοούμενος τῆς Ἐλισάβετ, μὰ ποὺ ἀγαπάει κομφί τὴ Μαρία καὶ ὀνειρεύεται νὰ τὴν πάρει γυναῖκα τοῦ ἀνκατορθωνότανε νὰ γλυτώσει. Τὴν Ἐλισάβετ τὴ ζήτησε σὲ γάμον ἓνας Γάλλος πρίγκιπας, κ' αὐτὴ τοῦδωσε κἀποιεὶς ἐλπίδες, ὅχι ὅμως σθετὴ ὑπόσχεσιν. «Τῆς ἀλήθειαν τὰ κριβοκερδισμένο φῶς» εἶναι ἡ θρησκευτικὴ μεταρρῆμσι.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ, ΛΕΣΤΕΡ, ΜΠΕΡΛΕ, ΤΑΛΜΠΟΤ
(Ἡ βασίλισσα καθίζει).

Μπέρλε

Ῥήγισσα δοξασμένη ἰ Στεφανώνεις σήμερον τοὺς θεομοῦς τοῦ λαοῦ σου πόθους. Οἱ βλογημένες μέρες, ποὺ μᾶς ἔχεις χαρίσει, τώρα μόλις μᾶς εὐφραίνουν, τί πᾶν δὲν ἀντιρρῆζουμε ἓνα μέλλον φουρτουνιασμένο, τρέμοντας. Μιὰ μόνο ἔγνοια τὴ χώρα βασανίζει ἀκόμα, ὅλοι ἀπαιτοῦνε μιὰ θυσία. Κάν' τη, κ' ἡ μέρι ἡ σημερινὴ γιὰ πάντα τότε τὴν εὐτυχίαν τῆς χώρας θεμελιώνει.

Ἐλισάβετ

Τὶ θέλει ὁ λαός μου ἀκόμα ; Πέστε, λόρδε.

Μπέρλε

Ζητεῖ τῆς Στούαρτ τὸ κεφάλι. Ἄν θέλεις τὴν λευτεριά τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀλήθειαν τὰ κριβοκερδισμένο φῶς γιὰ πάντα νὰ ἐξασφαλίσεις, πρέπει αὐτὴ νὰ λείπει.

Ἡ ἔχτρα ἂν δὲ σβήσει, αἰώνιος γιὰ τὴ ζωὴ [σου

τὴν ἀκριβὴ θὰ μᾶς κατέχει ὁ φόβος. Ὅλοι σου οἱ βοσκνοὶ δὲν ἔχουν, ξαίρεις, τὴν ἴδιαν γνώμην, ἡ εἰδολολατρεία τῆς Ῥώμης ἔχει ἀκόμα στὸ νησί μᾶς πολλοὺς κομφροὺς θιασώτες. Ὅλοι αὐτοὶ ἔχτροντες κλώθουν σκέφες, ἀγαπᾶνε τὴ Στούαρτ, μετὰ τοὺς ἄστονδους ὀχτροὺς σου, τὰ δέριμα ἀπ' τὴ Λωρραίνην, τὰ χουν ἓνα. Νὰ σ' ἔχοντώσει ὀρρῆσινε τὸ κόμμα τὸ λυσσασμένο αὐτό, καὶ πολεμῆι μ' ἄοματι δολορὰ καὶ καταχρόνια. Στὸ Ῥένς, στὴν ἔδρην αὐτὴ τοῦ καρδιναλίου, ἐκεῖ 'να τὰ γασιτῆρι, βίου χαλκεύουν τοὺς κεραινοὺς, ἐκεῖ 'να ποὺ διδίσκουν τὴ βασιλοχρονία—καὶ κεῖθε στέλνουν ἀποστολὰς ὀλοένα στὸ νησί σου, φαναιτικὸς μ' ἀπόφασιν, σὲ ροῦχα λογιῆς-λογιῆς μεταμρρῆσμένους. Κεῖθε ὁ τρίτος κίολα βγῆκε δολοφόνος, κ' ἀδιάνοπα, ἀνεξάντλητα, γεννάει ἡ ἄβυσσος αὐτὴ κομφροὺς ἔχτροντες καινούργιους.

Στοῦ Φόθριγκεῦ τὸν πύργον ἔδρενε ἡ Ἄτη τοῦ αἰώνιου αὐτοῦ πολέμου, καὶ στὴν χώρα φρωτὰ μετὰ τὸ δαυλὸ τοῦ ἔρωτα βάζει. Μὲ γαλιερὲς ἐλπίδας δίνει σὲ ὅλους κ' ὀρροῦν γι' αὐτὴν σὲ βέβαιον χάρον οἱ νέοι. Σύνθημα ὁ λυτρωμὸς τῆς καὶ σκοπὸς τοῦς νὰ τὴν καθίσουν στὸ δικὸν σου θρόνον. Γιὰ τῶν Λωρραίνων τὸ σῶν, τὸ ἅγιον δικαίωμα σου δὲν τὸ ἀναγνωρίζει. Τοῦ θρόνου κλέφτρα αὐτοὶ σὲ λέν, ἡ τύχη λέν σοῦδωσε τὸ στέμμα. Τὴν ἀνόνητὴν ἔσπλάνεψαν νὰ πάρει αὐτὸν τὸν τίλον : ῥήγισσα τῆς Ἀγγλίας. Δὲν ἔχει εἰρήνη μ' αὐτὴ καὶ τὴ γενιά τῆς ! Ἡ θὰ δώσεις ἢ θὰ δεχτεῖς τὸ χτύπημα. Ἡ ζωὴ τῆς θανάτος σου ! Κι' ὁ θάνατος τῆς ζωὴ σου !

Ἐλισάβετ

Χρέος λυπηρὸν ἔχτελεῖτε, λόρδε. Ξαίρω τοῦ ζήλον σας τὰ γνὸν ἐλατήριον, ξαίρω πῶς ἀπὸ σᾶς βαθεῖα μιλάει σοφία.

Μὰ τὴ σοφία αὐτῆ, ποὺ αἷμα προστάζει,
ἀπ' τῆς ψυχῆς μου τὴ μισῶ τὰ βάθη.
Πιὸ μαλακὴ βουλή σκεφτεῖτε. Λόρδε
τοῦ Σρούσμπερν! Ἡ δικὴ σας γνώμη ποιὰ
[εἶναι;

Τάλμποτ

Τὸ ζῆλο, ποὺ ἐμψυχώνει τὴν πιστὴ
καρδιά τοῦ Μπέρλε, ὡς πρέπει ἔχεις παι-
[νέσει.

“Ὁμοιὰ πιστὴ καρδιά χτυπᾷ ἐντός μου
κι' ἄς μὴ μιλάω μὲ τόσην εὐγλωττία.
Χρόνια πολλὰ νὰ ζήσεις, ρήγισσά μου,
νᾶσαι ἢ χαρὰ τοῦ λαοῦ σου, καὶ στὴ χώρα
εὐτυχισμένη εἰρήνη νὰ χαρίζεις.
Ἐτέοια εὐτυχία δὲν εἶδε τὸ νησί μας,
ἀφ' ὅτου ντόπιους ἔχει βασιλιάδες.
Νὰ δώσει ὁ Θεὸς νὰ μὴν ἐξαγοράσει
τὴν εὐτυχία μὲ τὴν τιμὴ του! Ἄς κλείσουν
τὰ μάτια μου πρὶν δοῦνε τέτοιο κρᾶμα.

Ἐλισάβετ

Ἡ τιμὴ νάγγιχτε! Ὁ Θεὸς φυλάξει!

Τάλμποτ

Τότε ἄλλον τρόπο θάβρεις, γιὰ νὰ σώσεις
τὴ χώρα αὐτῆ—ἢ θανάτωση τῆς Στούαρτ
εἰν' ἓνας τρόπος ἄδικος. Δὲν εἶναι
ἐπήκοός σου γιὰ νὰ τὴ δικάσεις.

Ἐλισάβετ

“Ὡστε καὶ κοινοβούλιο, καὶ συμβούλιο,
κι' ὅλα τὰ δικαστήρια αὐτῆς τῆς χώρας,
ποὺ τὸ δικαίωμ' αὐτὸ μοῦ ἀναγνωρίσαν
μὲ μιὰ φωνή, σὲ πλάνη βρίσκονται ὅλοι;

Τάλμποτ

“Ἄλλο πλειοψηφία κι' ἄλλο τὸ δίκιο·
ἢ Ἀγγλία δὲν εἰν' ὁ κόσμος, τὴ βουλή σου
δὲν τὴν ἀποτελοῦν τῆς γῆς τὰ ἔθνη.
Ἡ Ἀγγλία ἢ τωρινὴ ἢ παλιὰ δὲν εἶναι
κι' ἔτσι δὲν εἶναι κι' ἢ αὐριανή. Τῆς κρῆσης
ἢ ζυγαριὰ ἀνεβαίνει ἢ κατεβαίνει
κατὰ τὴν κλίση ποὺ ἢ συμπάθεια παίρνει.
Μὴν πεῖς πὼς δὲν μπορείς νὰ παρακούσεις
στὴν πίεση τοῦ λαοῦ καὶ στὴν ἀνάγκη.
Ἐλευτέρη εἶναι ἢ θέλησή σου· ἂν θέλεις,
ὅποια στιγμή, μπορείς νὰ δοκιμάσεις.
Δήλωσε πὼς σιχαίνεσαι τὸ αἷμα,
πὼς θέλεις ἢ ἀδερφή σου νὰ γλυτώσει,
δείξε σ' αὐτούς, ποὺ ἀντίθετα σοῦ λένε,
τοῦ ρηγικοῦ θυμοῦ σου τὴν ἀλήθεια
κι' εὐτὺς θὰ δεῖς νὰ χάνεται ἢ ἀνάγκη
κι' ἄδικο νὰ γενεῖ τὸ δίκιο. Ἡ ἴδια

ὀφείλεις νὰ δικάσεις, ἐσὺ μόνη.
Πὰ στὸ καλάμι αὐτὸ, ποὺ ὄλο σαλεύει,
δὲν μπορείς νὰ στηρίζεσαι. Μὲ θάρρος
ἀκλούθησε τὸ πρᾶο φυσικὸ σου.
Δὲν ἔβαλε ὁ Θεὸς μὲς στῆς γυναίκας
τὴν τρυφερὴ καρδιά τὴν ἀσθηρότη.
Καὶ τοῦ βασιλείου οἱ ἰδρυτές, ποὺ δώσαν
βασιλικὴ ἐξουσία καὶ στὴ γυναίκα,
δείξαν πὼς ἀρετὴ τῶν βασιλιάδων
τῆς χώρας μας δὲν εἶναι ἢ ἀσθηρότη.

Ἐλισάβετ

Συνήγορος θερμὸς ὁ Σρούσμπερν εἶναι
γιὰ μιὰν ἔχτρα δική μου καὶ τοῦ κράτους.
Συμβούλους προτιμῶ, ποὺ τὸ καλὸ μου
ποθοῦν.

Τάλμποτ

Δὲν τῆς παρέχουνε κανένα
συνήγορο, κανέναν δὲν τολμᾷ,
ὑπερασπιζοντάς τὴν, στὴν ὁργή σου
νὰ ἐκτεθεῖ. Κ' ἔτσι ἐπίτρεψε σ' ἐμένα
τὸ γέρο, ποὺ στὸ χεῖλος πὰ τοῦ τάφου,
δὲν τὸν κλανύει καμιὰ τοῦ κόσμου ἐλπίδα,
νὰ ὑπερασπίσω τὴν ἀπαρηνημένη.
Νὰ μὴν εἰποῦν πὼς στὸ συμβούλιό σου
μιλήσαν ἢ ἰδιοτέλεια καὶ τὸ πάθος,
κι' ἢ σπλαχνιὰ μόνον σφράγισε τὰ χεῖλη.
Ἐνάντια τῆς ὅλοι ἐνώθησαν, ἢ ἴδια
ποτέ σου δὲν τὴν εἶδες, γιὰ τὴν ξένη
τίποτα δὲ μιλάει μὲς στὴν καρδιά σου.
—Δὲ δικαιολῶ τὴν ἐνοχή της.

“Ἐβαλε, ὡς λέν, τὸν ἄντρα της νὰ σφάξουν·
ἀλήθεια εἶναι πὼς κῆρε τὸ φρονιά του.
Κακούργημα βαρὶ. Μὰ σὲ μιὰ μαύρη
ἔγιν' αὐτὸ ἐποχή, συφοριασμένη,
μὲς σὲ πολέμου ἐμφύλιου τίς τρομάρες
ποῦδε τὸν ἑαυτὸ της κυλωμένον
ἀπὸ ὑποταχτικὸς ὄλο ἀπαιτήσεις,
ἢ ἀδύναμη, κι' ἐρίχτη στὴν ἀγκάλη
τοῦ πιὸ ἰσχυροῦ καὶ θαρραλέου. Ποιὸς ξαίρει
τί τέχνες πειστικὲς νὰ τὴ νικήσαν.
Γιατ' εἶναι πλάσμα ἀδύνατο ἢ γυναίκα.

Ἐλισάβετ

“Ὁχι, δὲν εἶναι ἀδύνατη ἢ γυναίκα.
Ἐπάρχουν δυνατὲς ἀνάμεσά τους
ψυχές. Δὲ θέλω νὰ μιλοῦνε πρὸς μου
γι' ἀδυναμία τοῦ γυναικείου φύλου.

Τάλμποτ

Σκολεῖδ ἀσθηρὸ γιὰ σένα ἢ δυστυχία
στάθηκε. Τὴ χαρούμενὴ της ὄψη

δὲ σοῦδειξε ἢ ζωὴ, κανένα θρόνο
μικροῦθε ἐσὺ δὲν εἶδες, μόνον πρὸς σου
τὸν τάφο. Αὐτῆς τῆς χώρας ὁ πατέρας,
στὸ Γουντστοκ, μὲς αὐτοῦ Πύργου τὸ σκουῖδι,
σ' ἀνάθρεψε σκληρὰ γιὰ τὸ καθῆκαν.
Δὲ ζύγων' ἐκεῖ κόλακας. Ὁ νοῦς σου,
ἀτάραχος ἀπὸ τὴ μάταιη τέρση,
συνήθισε νὰ κλειέται στὸν ἑαυτὸ του
μὲ περισυλλογή, αὐτοῦ κόσμου ἐτούτου
τάληθινὰ ἀγαθὰ νὰ βρίσκει ἀξία.
Ἡ μαύρη αὐτῆ δὲν εἶχε θεὸ σοτήρα.
Τὴν πῆραν στὴ Γαλλία μικροῦλα ἀκόμα,
στὸ ξέγνοιαστο, ἀλαφρόμυαλο παλάτι,
κι' ἐκεῖ, μὲς στὸν γιορτάδων τὸ μεθῆσι,
ποτέ της δὲν τῆς μίλησε ἢ Ἀλήθεια.
Τῆς ἁμαρτίας τὴ θάμπωσε ἢ γυναικίδα,
τῆς διαφθορᾶς τὴν τράβηξε τὸ ρέμα.
Μὲ τὰγαθὸ τὸ μάταιο προικισμένη
τῆς ὁμορφιάς, πιὸ ἀμάνου ἀπ' τίς γυναῖκες
λουλούδιζε ὄλες κι' ἐλαμπε, καὶ τόσο
ἢ ὁμορφιά της ὅσο κι' ἢ γενιὰ της.

Ἐλισάβετ

Ἐλάτε στὸν ἑαυτὸ σας, λόρδε Τάλμποτ!
Συμβούλιο σοφιστὸ εἰν' ἐδῶ, σκεφτεῖτε.
Ἀσύγκριτα αὐτὰ θέλητρα θὰ νᾶναι,
γιὰ νὰ ξανάβουν ἔτσι ὡς κι' ἓνα γέρο.
—Μόνον ἐσεῖς δὲ μιλάτε, λόρδε Λέστερ.
“Ὁ, τι σ' ἐκείνον εὐγλωττία χαρίζει
σᾶς δένει ἐσῶς τὴ γλώσσα;

Λέστερ

Ρήγισσά μου,
σπαίνω ἀπὸ κατάπληξη, νὰ βλέπω
πὼς ταῦτιά σου μὲ φόβους τὰ γιομίζουν,
τὰ παραμύθια αὐτὰ, ποὺ στὰ καντούνια
σκιάζονε τὸ μωρόμιστο τὸν ὄχλο,
πὼς ὡς ἐδῶ ἀνεβαίνουν, στὸ συμβούλιο,
κι' ἄντρες ποιοῦς ἀπασχολοῦν στ' ἀλήθεια.
Μὲ πιάνει, ὁμολογῶ, ἀπορία, σὰ βλέπω
πὼς ἢ ἔρημη αὐτὴ βασίλισσα τῶν Σκότων,
ὅπου δὲ στάθηκε ἀξία νὰ κρατήσῃ
τὸ μικρὸ της τὸ θρόνο, αὐτῆ, τὸ μπαίγνιο
τῶν ὑποταχτικῶν της, ἢ διωγμένη
τῆς χώρας της, τὸ σκιάχτρο σου ἐδῶ ξάφνου
στὴ φυλακὴ της γίνεται! Μὰ τ' εἶναι,
πρὸς Θεοῦ, ποὺ φοβερὴ γιὰ σὲ τὴν κάνει!
Πὼς διεκδικεῖ τὸ θρόνο; Πὼς οἱ Γαῖζηδες
γιὰ βασίλισσα δὲ σ' ἀναγνωρίζουν;

Κ' ἢ ἀντίρρηση τῶν Γαῖζηδων ξεγράφει
τὸ δίκιο ποὺ σοῦ δίνει ἢ γέννησή σου
καὶ ποὺ τὰ δὸν ἐκυρώσαν κοινοβούλια;
Μὴ δὲν τὴν ἔχει σιωπηρὰ ἀπαρηνοῦσε
τοῦ Ἐρρίκου ἢ στερνὴ θέληση, κι' ἢ Ἀγγλία
ποῦδε τοῦ νέου φωτός τὴν εὐτυχία
στῆς πασιπῆς τὴν ἀγκυλιὰ θὰ πέσει;
Τὴ λατρευτὴ της θύμισαι θάμψισαι,
στὴ δολοφονία γιὰ νὰ πᾶει τοῦ Νταρνλεῦ;
Γιατί σὲ τυραννοῦν, μὲ βία ζητώντας
τὸ διαιδοχὸ σου, ἐνῶ ἐσὺ ζεῖς ἀκόμα,
καὶ θὲν νὰ σὲ παντρέψουν ἄραν-ἄρον
γιὰ νὰσφαλίσουν κρείτος κι' ἐξουσία;
Γερὴ δὲν εἶσαι, στὸ ἀνθισμα τῆς νιότης;
Δὲ λυώνει αὐτῆ, ὅσο πᾶει, καὶ μαρυγιάζει;
Γιὰ τὸνομι τοῦ Θεοῦ! Πολλά, ὡς ἐλάττω,
χρόνια θὰ ζεῖς, νὰ τῆς πατᾶς τὸν τάφο,
χωρὶς νὰ πρέπει ἢ ἴδια νὰ τὴ ρίξεις.

Μπέρλε

Δὲν ἔκρινε πάντα ἔτσι ὁ λόρδος Λέστερ.

Λέστερ

Τὸ θάνατό της ψήφισαι, εἰν' ἀλήθεια,
στὸ δικαστήριον. Στὸ συμβούλιο μέσο
μιλάω ἄλλιῶς. Ἐδῶ δὲ συζητοῦμε
γιὰ δίκιο, ἐδῶ τὸ σκόπιμο κοιτάμε.
Εἶναι καιεῖς νὰ σκιάζεται ἀπὸ δαύτη,
ποὺ κι' ἢ Γαλλία, ὁ μόνος της προστάτης,
τὴν ἀπαρηνοῦσε, ποὺ στὸν πρίγκιπά της
τὴν εὐτυχία χαρίζεις παίρνοντάς τον,
καὶ ποὺ στὴ χώρα αὐτῆ χαράζει ἢ ἐλπίδα
μᾶς δυναστείας καινούργιας; Γιατί τότε
νὰ τὴ σκοτώσεις; Εἶναι πεθαμένη!
Ἡ περιφρόνηση εἶναι ὁ θάνατός της.
Κοίτα μὴ στὴ ζωὴ τὴν κράζει ὁ οὐχτός!
Νὰ ἢ γνώμη μου λοιπόν; Μ' ὄλο τὸ κῦρος
νὰ μείνει ἢ καταδικὴ τοῦ θανάτου.
Κι' ἄς ζεῖ—νὰ ζεῖ ὅμως αἴτου ἀπ' τὸ πελέμ,
τοῦ δήμιου, κι' ἂν γι' αὐτῆ κανένα χεῖρ
ἀρματωθεῖ, νὰ πέσει τότε ἀμέσως.

Ἐλισάβετ (σικκώνεται)

Τίς συμβουλές σας ἄκουσα, μυλόρδοι,
καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Μὲ τὴ βοήθεια
τοῦ Θεοῦ, ποὺ δίνει φῶς στοὺς βασιλιάδες,
τὰ ἐπιχειρήματά σας θὰ ἐξετίσω
κι' ὅ,τι κρίνω καλύτερο θὰ κάμω.

(Μετᾶφραση)

ΘΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ (*)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ένα πρωί, ο Θύμιος ξυπνώντας πήγε να ανοίξει, όπως συνήθως, το παράθυρο, αλλά το έκλεισε πάλι άμέσως. Ο χειμώνας, τη νύχτα, είχε έρθει. Ο ουρανός είχε τέσσα σύννεφα, που νόμιζες πως ήταν δειλινό, και μια ψύχρα υγρή κι' επίμονη σου διαπερούσε τα κόκκαλα. Ο δημοσιογράφος έμεινε ένα λεπτό σκεπτικός, με το χέρι ακουμπισμένο στο πόμολο του παραθύρου. Έπειτα άνοιξε τη ντουλάπα κι' επιθεώρησε τα χειμωνιάτικά του. Έμεινε ευχαριστημένος διαπιστώνοντας πως ήταν αρκετά εφοδιασμένος, για να μην αναγκασθί να κατεβαίνη στο Βόλο ή να ράψη τίποτα στους μικροραφτάδες του χωριού. Ντύθηκε και κατέβηκε στην τραπεζαρία-κουζίνα να προγευματίση. Όταν τελείωσε, κάθισε κοντά στο μεγάλο χωριόκινο τζάκι μ' ένα βιβλίο στα χέρια. Οι μικρές αεικίνητες φλόγες, μ' αγωνιώδεις ανατάσεις, προσπαθούσαν να φθάσουνε το θόλο του τζακιού. Έξω είχε αρχίσει να βρέχει. Και ή βροχή μαζί με τη φωτιά τον αφαιρούσανε απ' το διάβασμα του. Απ' την ανοιχτή πόρτα ο Θύμιος έβλεπε την κυρία Σοφία, τη σπιτονοικοκυρά του, να πλένη.

Πήγε κοντά στο παράθυρο. Έπεφτε πραγματική νεροποντή. Τα δέντρα, τα φυτά, λυγίζανε τσακισμένα απ' την μπόρα. Το νερό, σε πυκνά παραπετάσματα, πλημμυρούσε τα τζάμια.

Η βροχή εξακολούθησε και τ' απόγευμα. Ο Θύμιος είχε ανεβεί στο δωμάτιό του και προσπαθούσε να σκοτώση τον καιρό αναδιφώντας τα χαρτιά του. Εύρισκε το ύφος του, τις ιδέες του, πολύ ενδιαφέροντα. Αλλά όλα αυτά άφοροσαν ζητήματα που είχαν

παλιώσει, ήταν σα νεκρά. Βαρέθηκε γρήγορα και τότε άρχισε να σκέπτεται. Αυτό ήταν μια άληθινή παγίδα. Δεν υπελόγιζε ποτέ το βλαιο κι' απρόοπτο αυτόν αποκλεισμό του χειμώνα. Η πλήξη της άπραξίας του ανέβαινε στο λαιμό, τον έπνιγε. Ήξιμος που είχε άλλοτε μένει εβδομάδες δόκληρες στο πόδι, μόλις προφταίνοντας να κοιμηθί δυο-τρεις ώρες το ήμερονύκτιο, τώρα βρισκότανε, απ' ανώτερη δύναμη, φυλακισμένος σε τέσσερους τοίχους.

Αναψε τη λάμπα γιατί είχε σκοτεινιάσει, κι' άνοιξε την κάσσα με τα βιβλία του. Άλλοτε είχε μένει πολλές ώρες, ως την αύγη, απορροφημένος απ' το διάβασμα ενός έργου. Λοιπόν, αν μπορούσε να ανανεώση αυτό το ενδιαφέρον, θα είχε σωθεί. Όμηρος, Αισχύλος, Σοφοκλής. Ο Θύμιος δεν είχε ανεπτυγμένη τόσο πολύ τη λατρεία προς τους μεγάλους αρχαίους για να συγκινηθί απ' τη μελαγχολία του Αχιλλέως και την οικγενειακή σκηνή Έκτορος και Ανδρομάχης, ή από την τερατώδη situation του Οιδίποδος και της μητέρας-συζύγου του. Είχε τη μνημειώδη έκδοση του 1915 του Έρωτόκριτου. Αλλά όλες αυτές οι υπερβολές του έρωτος, έκφρασμένες με τον πιδ άπλοϊκό τρόπο, του δώσανε γρήγορα στα νεύρα. Η μόνη του έλπίδα έμενε στην κ. Μποβαρύ. Έξαιτίας της ομοιογένειας του περιβάλλοντος της ήρωϊδος του Φλωμπέρ και του ίδιου, ήιστορία της Έμμας έπαιρνε πραγματική ζωή. Έπειτα, εκείνα τα πορτραίτα της με τις εξαίσιες λεπτομέρειες, τη λαγαριατή παραστατικότητα, την άβρλή διατύπωση, έκαναν το Θύμιο, κορεσμένο από την πενιχρή πραγματικότητα, να δοκιμάζη τη λεπτότερη αισθητική απόλαυση.

Άλλά όταν τελείωσε ή κ. Μποβαρύ, ή ήθιμος με λύπη διαπίστωσε πως δεν είχε τίποτα που να μπορέση να την αντικαταστήσει. Έπειτα από μια βδομάδα άνηλεή βροχή, είχε τέλος κατορθώσει να βγή έξω. Έκανε αρκετό κρύο. Η Όσσα, πιδ μακριά ο Όλυμπος, είχαν άσπρσει. Η γη, ποτισμένη βαθείά, είχε ένα πλούσιο καφέ χρώμα. Οι έληές διατηρούσανε ακόμα τις φυλλωσιές τους, αρκετά άραιμημένες άλλωστε.

Ο κ. Αιμουδιάτης προχωρούσε, με τα χέρια στις τσέπες του πανωφοριού του, αναπνέοντας μ' ευχαρίστηση τον παγερόν άέρα. Είχε γυρισμένες τις πλάτες στο χωριό και περπατούσε μέσα στα χωράφια, άδιαφορώντας για τα κοτρώνια και τους λάκκους, τους γεμάτους νερό, που αντικατοπτρίζανε το πένθος του ουρανού. Η βοή ένός χειμάρρου απ' αυτούς που χύνονται στη Βοιθηίδα έρχότανε ως αυτόν. Στράφηκε προς τη διεύθυνσή του και φθάνοντας στάθηκε στην εχθη του, μέσα στις κιτρινωμένες καλαμιές. Δυο-τρια σπουργίτια, φοδισμένα, φτερούγισαν. Με τα μικρά ζωηρά ματάκια τους, έλο άνησυχία, κυττάζανε τον απρόοπτο επισκέπτη που είχε χαλάσει την ήσυχία τους, από τις καλαμιές όπου είχαν σκαρφαλώσει.

Το νερό έτρεχε θορυβώδικα στην κοίτη του χειμάρρου, άγκωμένο από τις βροχές. Κομμάτια βράχων, σκορπισμένα σ' έλο το πλάτος του, με δυσκολία διατηρούσανε τις κορφές τους έξω απ' το νερό. Ήταν πυρόχρωμοι, με μαρμαρένιες ιριδώσεις, γεμάτοι άφρους και λίγο από τη θορυβώδικη ζωή του χειμάρρου.

Ο Θύμιος εξακολούθησε το δρόμο του. Υπήρχε άφθονία κυνηγιού, μα ο δημοσιογράφος δεν είχε καμιά διάθεση να βουτηχτή στις λάσπες και να κακαρώση απ' το κρύο για μερικά οίκτρα πουλιά.

Είχε διανύσει αρκετά χιλιόμετρα και το τοπίο στο σύνολό του δεν είχε αλλάξει. Οι ίδιες χιονισμένες βουνοκορφές, τα ίδια χωράφια, τα ίδια δέντρα, τσακισμένα κι' άδελφωμένα σ' άραιές αποστάσεις.

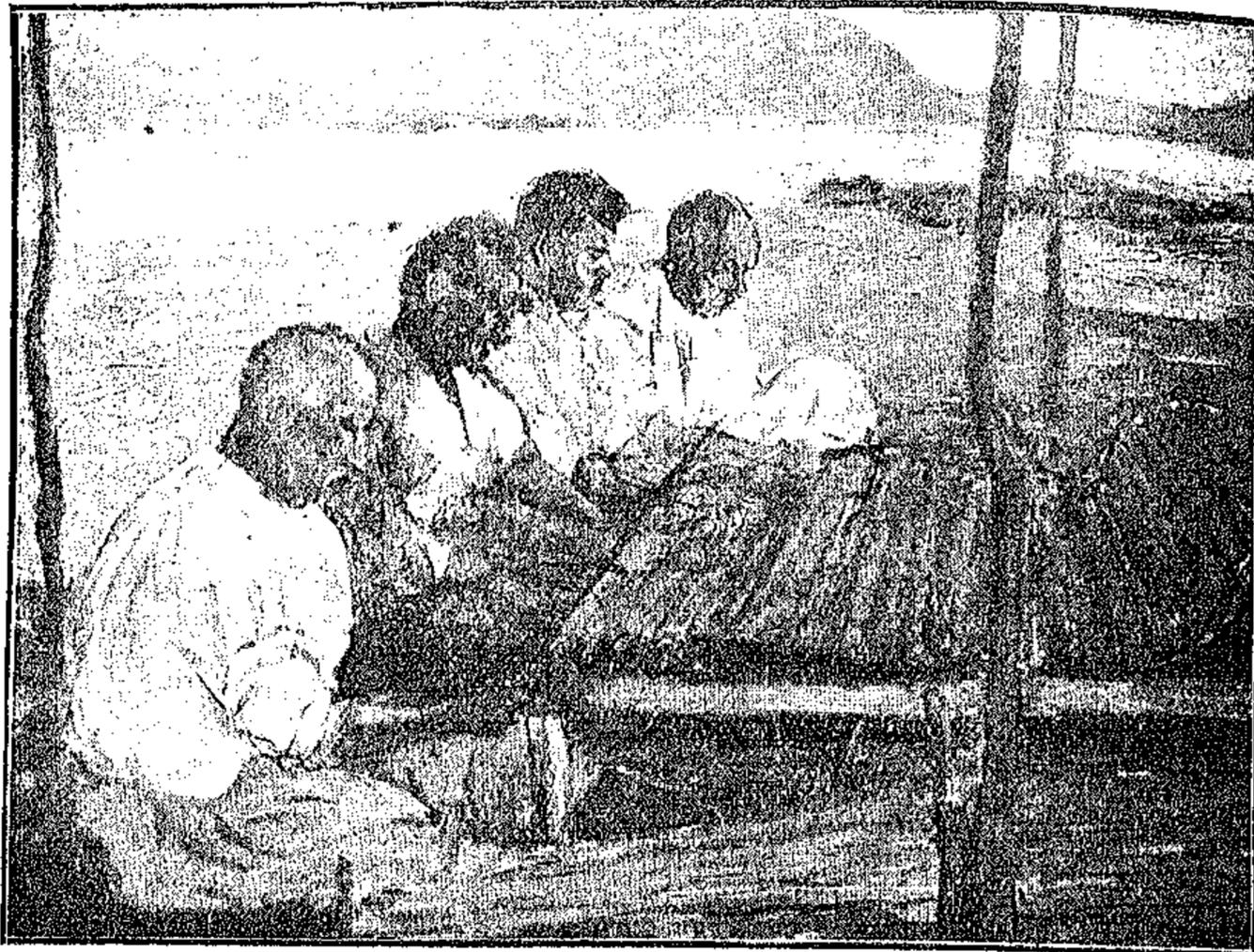
Στάθηκε κι' αναστέναξε. «Θεέ μου, τι άδεια που είναι ή ζωή μου...» σκέφθηκε με κάποια μελαγχολία. Δεν έβλεπε τίποτα μπροστά του, όσο κι' αν βασάνιζε τη φαντασία του, — έκτος από το θάνατο. Με μικρές παραλλαγές, κάθε μέρα που το έμενε άκό-

μα να ζήση θα ήταν ήπιος ή σημερινή. Μένος, τρομακτικά μένος. Τον έπιασε κάτι σαν άγωνία. Άπρόοπτα, ξαφνικά, συγκλονιστικά, έβλεπε πως ή ζωή του δεν ήταν σαν των άλλων ανθρώπων. Ήξιμος ήταν ένας κατάδικος, με μόννη τη διαφορά πως είχε στη διάθεσή του, έπιπλέον των άλλων όμοιων του, όλα τα είδη της απολυτρώσεως που ήθελε για να τερματίση άμέσως την καταδίκη του. Μπορούσε, παραδείγματος χάριν, να άνοίξη μιά άρτηρία στο χέρι του. Το αίμα θα έρρεε, θα έρρεε, τσαμπε που να χυθί έλο. Είχε ακούσει πως δεν υποφέρει κανείς κατόδλου. Μιά λιποψυχία, μια γλυκειά νάρκη σε κυριεύει. Άνεπαίσθητα, ανώδυνα, οι σκέψεις γίνονται άμυδρές και ή αντίληψη διακόπτεται. Και πολύ προτού επέλθει ο θάνατος, έχει παύσει ο αυτόχειρας να υποφέρει.

Αυτός ο θάνατος θα ήταν τέ μυστικό της ευτυχίας του, όσο κι' αν ή ευτυχία είναι λέξη χωρίς έννοια, μέσα στον τάφο. Γιατί τώρα πιά είχε παύσει να δυσπιστή, να προσπαθί να πείση, κατά τη μέθοδο των σοφιστών, τον έαυτό του, περι τοθ, άθραϊμου της άδιάπτωτης στενοχώριας του. Ο κ. Μυσάρης, ή κ. Μυσάρη και ή Ήθη! Τι φοβερή τριάδα, έφ' όσον εκείνος ήταν ο δολοφόνος τους. Τι σημασία έχει αν δεν είχε δώσει μια μαχαιριά στην κ. Μυσάρη; Αν δεν είχε πνίξει με τα χέρια του την Ήθη; Η υπεράσπισή του εναντίον του Σπύρου δεν ήταν ή λογική συνέπεια του θανάτου των Μυσάρδαινων; Γιατί, φυσικά, αν ο καθηγητής ζούσε, ή μητέρα της Μαρίας και το Νίκου, κυρία τώρα στας Αθήνας, δε θα είχε ευκαιρία να πειλάνη από συμπόρηση, αφού άπλούστατα, ή Ήθη ποτέ δε θα πήγαινε στη Θεσσαλονίκη, και ποτέ οι έρωτικές της τρέλλες δε θα την είχαν σύρει. — ένα μικρό πονεμένο κοριτσάκι που προσπαθούσε να μην κλάψη απ' τον τρόμο της. — στον τάφο.

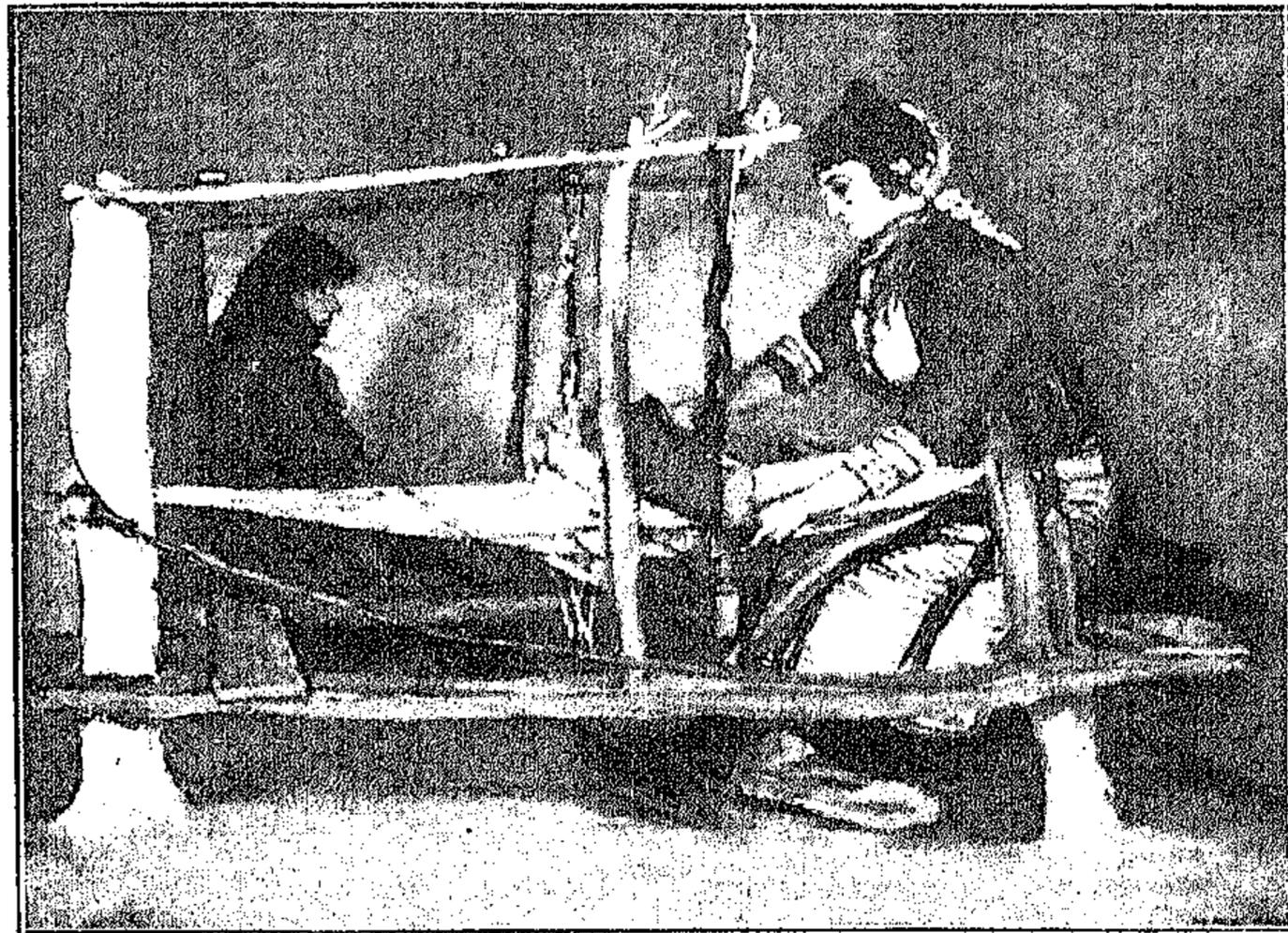
Είχε συμβεί μια άνωμαλία. Ο Θύμιος, κανονικώς έχόντων των πραγμάτων, θα ήταν τώρα στη φυλακή. Άλλοτε είχε θεωρήσει το γεγονός της άτιμωρησίας ως ευτύχημα. Αλλά τώρα πιά πως μπορούσε να επιμείνη; Η φυλακή βέβαια είναι κάτι άποτρόπαιο. Ποιός όμως μπορεί να λοχυρισθί πως ή έπαφή του με τους Μυσάρδες δεν ήταν χειρότερη από την πιδ μαύρη φυλακή; Τα γεγονότα ήταν εκεί, άναμφισβήτητα. Στη φυλακή θα στε-

(*) Συνέχεια από το προηγούμενο και τέλος.

ΜΙΚΗΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

ΠΛΕΞΙΜΟ (Αίτωλικό)

ΜΙΚΗΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ (Μακεδονία)

νοχωριότανε, θά δυσφορούσε, θά έπληττε, αλλά θά ήταν ήσυχος, και τή νύχτα στά άνοιρά του ή υπομονητική και στωική Μαρίκα, που ήκέφερε χωρίς ποτέ νά ξεφύγη μιá λέξη παραπόνου άπ'τά χείλη της, δέ θά τόν γέμιζε σπαραγμό και άγωνία.

Μιά στάλα βροχής άπλώθηκε στό μέτωπο του Θύμιου. Βιαστικά πήρε τό δρόμο της έπιστροφής. Του είχαν έτοιμο τσάι, φρυγανιές, βούτυρο, γλυκό, σ' ένα τραπεζάκι με κάτασπρο τραπεζομάντηλο, κοντά στό τζάκι γεμάτο άπό ζυηρές κι' εύθυμες φλόγες. Στο γκρίζο φώς του πρόωρου δειλιού, τό μεγάλο ξυλένιο κρεβάτι έμοιαζε με καράδι, και τά σεντόνια και τά μαξιλάρια του που ήταν τώρα γαλάζια, παίρνανε άνυπολόγιστη άξία πάνω στό σκούρο ξύλο. Ο Θύμιος κάθισε, και σιγά, σοφά, μ' άπόλαυση, άρχισε νά τρώη. Έρχεγε μάλιστα υπερβολικά, και για περισσότερη άνεση γδύθηκε, έβαλε τά νυχτικά του και πήρε ένα βιβλίο για νά διαβάση κοντά στό φωτιά. Η λάμπα, πάνω σ'

ένα μικρό τραπεζάκι που είχε κοντά του, έριχνε τό φώς της σ' ένα πολύ περιορισμένο κύκλο, και στό πκράθυρο, που είχε ξεχάσει νά κλείση τά παντζούρια του, ένα τετράγωνο μουντό γινόταν όλοένα πιό μαύρο. Η βροχή σέ άραιές, βαρειές στάλες, έπεφτε πάνω στό λούκιο άπό τζιγκο.

Ο Θύμιος άφισε τό βιβλίο του και χαμοουρήθηκε. Τό ενδιαφέρον του δέν ήταν τόσο ζωηρό για νά προσηλωθή. Έρριξε μιá ματιά στό ρολόι του, ένα στρογγυλό ρολογάκι τοποθετημένο σ' ένα μεγάλο τετράγωνο πλαισιο. Μόλις πέντε, και ήταν νύχτα, και φορούσε κιόλας τά νυχτικά του! Μά σοβαρώς, δέν έπρεπε νά έχη κανένα άποχρώντα λόγο νά δυσφορή. Ο ύπνος δέν παρέχει τήν άπειρη γλυκύτητα της προσωρινής άνυπαρξίας που έπιφυλάσσει ό θάνατος για μιάν αωνιότητα; Τό φρονιμώτερο πράμμα που είχε νά κάνη, έλλείψει καταλληλοτέρου μέσου νά σκοτώση τήν ώρα του, δέν ήταν γά πέση νά κοιμηθή; Έβαλε τή λάμπα στό κομμοδίνο

χαμήλωσε τό φώς της και ξαπλώθηκε. Άν και ό ίδιος άντιλαμβανότανε πως ό ύπνος που του έρχότανε συνήθως τά μεσάνυχτα, δέν μπορούσε, μόνο γιατί τό ήθελε, νά τόν πάρη σήμερα έπτά όλόκληρες ώρες νωρίτερα, τό έλιαιζε έν τούτοις πολύ, λόγω του περιπάτου που τόν είχε κουράσει. Περίμενε λοιπόν. Δέ βιαζότανε. Ηξερε πως, για κείνον τουλάχιστον, ό ύπνος δέν έπαιρνε μορφή κεραυνού. Άντιθέτως διελάδευ, τόν κυρίευε με χίλιες σκέψεις, που έξαφνα, χωρίς μετάβαση, γινότανε όνειρο. Αυτές οι σκέψεις που άλλοτε ήταν άμυδρές, μπερδεμένες, άκατανόητες, σήμερα είχαν όλη τήν τελειότητα της λογικής κι' έπειδή δέν του διέφευγε τό γεγονός, ότι, έτσι, δέν μπορούσαν νά είναι οι προάγγελοι του ύπνου, άρχισε νά δυσφορή. Του φαινόταν πως περίμενε ήδη ώρες όλόκληρες. Άνέβασε λίγο τό φώς της λάμπας, κύτταξε τό ρολόι. Μόλις δυό-τρία λεπτά είχαν περάσει. Οι έλπίδες του Θύμιου άναπτρωθήκανε πάλι. Ξά-

πλωσε, γύρισε προς τό μέρος του τοίχου, κουκουλώθηκε ως τ' αυτιά. Προσπαθούσε ν' άποκλείση κάθε σκέψη. Άν κι' αυτή ή προσπάθεια ήταν μάλλον κουραστική, έπρεπε νά επιμείνη, άφοσ άλλωστε ήταν για μιá βραδυά, μόνο γι' άπόψε. Γιατί ό Θύμιος υποσχότανε στον έαυτό του πως θά έπαιρνε όλα τά κατάλληλα μέτρα για νά μην πέση άλλο βράδυ σ' αυτό τό άδιέξοδο. Θα πήγαινε κάπου, στό καφενείο, στο έφημέριου, ή στο Χαρθάτη, προτιμώντας καλύτερα τήν πιό πληκτική παρέα άπό τό δαίμονα της μοναξιάς. Μιά στιγμή σκέφθηκε και τήν πρωτεύουσα. Άλλ' άμέσως κατάλαθε πως άλλάζοντας περιβάλλον δέν ήταν πιά δυνατόν ν' άλλάξη τή ζωή του. Έίτε στάς Άθήνας είτε στό χωριό, παντού ήταν μόνος, ξένος, άπογοητευμένος...

Κύτταξε πάλι τό ρολόι. Είχαν περάσει δυό λεπτά. Σηκώθηκε, κάθισε στό κρεβάτι του άπελπισμένος. Η κάμαρα του φαινόταν πολύ ζεστή και οι σκοτεινοί τοίχοι, σάν έ-

φιάλτες, συμβάλανε για να τον κάνουν ν' ασφυχτιά. Πέρασε τις παντοφλές του στα γυμνά του πόδια, έβαλε την πυτζάμα του και καθώς περνούσε απ' τον καθρέφτη, στάθηκε ένα λεπτό να κυττάξη. 'Η φαλάκρα του, κατακκόκινη, έλαμπε θαμπά, αποκρουστικά. 'Το πρόσωπό του φαινόταν σαν πρισιμένο. Περνούσε πολύ γρήγορα, πολύ βιαστικά. 'Ο εκατοχρονίτης έφημέριος δέν είχε την κούραση που στάλαζε στα μάτια του!

Τέντωνε τ' αυτί για ν' ακούση μιὰ φωνή, ένα βήμα από κάτω, που θα διέλυε αυτή την άδουληρή έντύπωση της εγκαταλείψεως. Ποτέ ο γάμος δέ θα έβρισκε ένθερμότερο όπαδό του θεσμού του από αυτό το Θύμιο, που πάλευε άπεγνωσμένα στη δίληξη της χειμερινής νύχτας. Οί θερμές θωπείες μιὰς γυναίκας, ή τρελλή φασαρία ένός κοπαδιού παιδιών, ήταν τίρα, γι' αυτό το σαραντάρη, ή μόνη εύχαριστηση του βίου, ο αποκλειστικός παραγωγός του σθένους που χρειάζεται για να μή διακόψη κανείς μιὰ ζωή που γίνεται πολύ βαρειά. Κι' ο Θύμιος ούτε είχε οικογένεια ούτε είχε καμμιάν έλπίδα ν' αποκτήση τίρα. 'Όταν ήταν καιρός άκόμα, είχε άμελήσει αυτό το ζήτημα, που το θεωρούσε ίκανό ν' άπασχολή μόνο κάτι μικρονοικοκυραίους, κάτι μικρούπαλλήλους, που προχωρούν στη ζωή χωρίς όνειρα και φιλοδοξίες, χωρίς κανένα σκοπό, μόνο και μόνο έπειδή έτυχε να γεννηθούν, κι' αν δέν ύποτασσότανε στα καθιερωμένα, θα συντριβότανε από την πίεση της εκπλήξεως που μιὰ τέτοια διαγωγή θα προξενούσε στο περιβάλλον τους. Και τίρα ήταν άργά, τόσο άργά, άλήθεια! Πώς ήταν πιά δυνατό να έχη όλο δικό του ένα μικρό παιδάκι, λεπτό, παχουλό, με περίεργα ματάκια και παράξενες άπόψεις, που να μπορή να τό σφίγγη τρελλά, άγρια στην πονεμένη άγκαλιά του; Πώς ήταν δυνατό ν' αποκτήση μιὰ σύζυγο και μητέρα, μ' έρωτικές έξάρσεις και μητρικές τρυφερότητες, ένα σύντροφο που να τον φιλά όταν οι σκέψεις του γίνονται πολύ ένοχλητικές, και να προσπαθή να τις διασκεδάση με μιὰ χαριτωμένη κι' άσυνάρτητη φλυαρία; 'Ηταν άργά για να χτίση την εύτυχία του, κι' αν προσπαθούσε, ο δψιμος γάμος, ως έκ της άψιμότητός του θα ήταν μιὰ άποτυχία...

'Η κάμαρα γινόταν όλοένα πιο ζεστή. 'Ασφυχτιούσε. Πήγε στο παράθυρο, άνοιξε το

τζάμι. 'Η άντάρρα της θύελλας γέμισε ταραχή το ήρεμο δωμάτιο. 'Η λάμπα πέταξε μιὰ δυό υπερμεγέθεις φλόγες κι' έσβυσε. Μερικές στάλες βροχής, κυνηγημένες απ' τον άνερα, βρέξανε το πρόσωπο του Θύμιου. 'Έξω, ή έρημιά των χωραφιών γινόταν πιά ζωηρή καθώς ήταν βυθισμένη σ' ένα γκρίζο και κυανό φώς. Μιὰ άστραπή έσχισε τον σφαιρό. 'Η έκτυφλωτική και φασματώδης λάμψη της φώτισε ένα τοπίο σαν σπαραγμένο από άγωνία. 'Ο Θύμιος έμενε άκίνητος, σαν άναίσθητος, χωρίς καμμιά σκέψη. 'Το δυνατό κρύο, διεισδύοντας στα ρούχα του, τον πάγωνε. 'Έκλεισε το τζάμι και πήγε κοντά στη φωτιά. 'Το ρολόι, σιγά, άνεπαίσθητα, εξακολουθούσε να σημειώνη μ' ένα μικρό χτύπημα, σαν καρδιά, τα λεπτά που περνούσαν. Πού περνούσαν τόσο σιγά! Ούτε έξη δέν ήταν άκόμα. 'Ηταν δυνατό να μπορέση να ύπομείνη ως τα μεσάνυχτα αυτή την τρομακτική σιωπή; Με το πόδι του χτύπησε το πάτωμα. 'Ηταν ο τρόπος που είδοποιούσε τους σπιτονοικοκυραίους του όταν χρειαζότανε κάτι. 'Η μικρότερη κόρη, ή Λισσάβω, άνέβηκε βιαστικά. 'Ο Θύμιος της έπιασε κουβέντα και για να την κρατήση περισσότερο της έδωσε να κυττάξη τις εικόνες μιὰς πολυτελούς ιστορίας του Ναπολέοντος. 'Αλλά ή κυρία Σοφία άνησυχούσε και τη φώναξε. 'Ο Θύμιος ήταν πάλι μόνος. Πέρασε στο γραφείο του. Οί έφημερίδες, σε κανονικά δέματα, περιμένανε τη συμπάθειά του στην κάσσα. Πήρε ένα πακέτο, τ' άνοιξε, το σκόρπισε πάνω στο τραπέζι. Κάθε έφημερίδα διατηρούσε πιστά λίγο απ' την πνευματική του ζωή μιὰς μέρας που είχε περάσει, και που, αν δέν ήταν δημοσιογράφος, άσφαλώς τίρα θα ήταν χαμένη, αν να μην είχε ύπάρξει ποτέ. Σε μερικά μέρη, κάτω απ' την ψυχρότητα του πολιτικού ύφους, ο Θύμιος μάντευε μιὰ προσωπική αισιοδοξία άπιστευτη, και μιὰ λέξη άσήμαντη του έφερνε τις ριγηλότερες έρωτικές άναμνήσεις. Ποιος είχε πει πως ο Θύμιος δέν είχε γνωρίσει τον έρωτα; 'Αν είχε διάθεση, αν ήθελε, μπορούσε να κάνη να τρέμη από ζήλεια τον πιο έρωτοπαθή Δόν Ζουάν. 'Ο Σπύρος, όπως πάντα, είχε δικιο. Δέν του είχε πει κάποτε πως αν θυμότανε όλες τις γυναίκες που είχε συναντήσει στη ζωή του, δέ θα έμενε στο μυαλό του θέση, για τίποτ'

άλλο; 'Ο Θύμιος εκείνο τον καιρό είχε ευσπιστήση. 'Αλλά τίρα, τίρα, πως μπορούσε να μην άναγνωρίση την όρθότητα αυτής της παρατηρήσεως, τη στιγμή που μιὰ ίλιγγιώδης λεγεών γυναικείων άναμνήσεων είχε άνορθωθεί, σαν σπάνια και δηλητηριώδη άρώματα, και τον έπνιγε; Κάθε μιὰ ήταν θησαυρός, και ή μικρότερη λεπτομέρεια είχε την πολυτιμότητα του άνεκτίμητου. Μιὰ στάση αυθόρμητη, ένα κίνημα ύπαγορευμένο από ένα αισθημα κομψότητας, ένα βήμα ταχύ και ριγηλό, περισσότερο από την έκστρατεία του 'Ανρίθα κατά της 'Ιταλίας, την κατάκτηση του κόσμου από τον Μέγαν 'Αλέξανδρο και τους καταπληκτικούς πολέμους του Ναπολέοντος, έκαναν το βλέμμα του άπλανές και γέμιζαν την ψυχή του με την πιο άπόλυτη συγκίνηση. Μιὰ μέρα κάποια Ειρήνη είχε έρθει έξαφνα στο δωμάτιό του. 'Ο Θύμιος έντρομος είχε άναπηδήσει. 'Την είχε δει κανείς; Δέν ήξερε πως δέν μπορούσε να τη δεχτή στο δωμάτιό του; 'Της έσφιγγε, της μάλασε, τα μικρά παγωμένα χεράκια που τη είχε βγάλει απ' το μανσόν της.

— Καλά, να φύγω...

— 'Όχι, είχε κάνει άνήσυχια.

Είχε άρχισι να βγάξη το πανωφόρι της, τη ρόμπα, το μισοφόρι της με κουρασμένες και νωχελικές κινήσεις. 'Ο Θύμιος, γεμάτος άγωνία για το σκάνδαλο της παρουσίας της σ' ένα άμεμπτο σπίτι, κι' άνυπομονησία για τη λίγη βιάση που έβαζε να έλευθερωθή απ' τα ρούχα της, της είχε πιάσει το πουκάμισο. 'Τον κύτταζε με τα μάτια μισόκλειστα, μ' ένα βλέμμα που δέν προσηλωνότανε πουθενά, σαν άλλοιθωρο. Μ' ένα κίνημα το πουκάμισο είχε σωριαστεί στα γυμνά της πόδια. Και τότε ο Θύμιος την είχε πιάσει απ' τους ώμους και με τη μέλλη των ήρώων του Βαλπουργείων νυχτών την είχε ρίξει, άσπαιρούσα και φρίσσουσα, στο κρεβάτι του.

Μιάν άλλη μέρα, στον κήπο του 'Αρχαιολογικού Μουσείου, μέσα στα φοινικειδή που παίρνανε άποχρώσεις ώριμων καρπών, ή Κατίνα τέλος είχε πει ναί. Φορούσε, όπως ήταν ή μόδα τότε, ένα μακρύ μπλέ φουστάνι τόσο στενό, που οι γοφές, οι μηροί, διαγράφανε από κάθε πλευρά του σώματος ένα έξαίσιο διπλό τόξο. 'Το στήθος της, που έξογκωμένο, έμοιαζε με λουλουδι στηριζόμενο

στη μακρυν και στενή ρόμπα. 'Ο Θύμιος είχε άπλώσει το χέρι κι' ή έπαφή του με τους δυό σφιχτούς όγκους, είχε δώσει στο αίμα του κάτι σαν μαστίγωμα, κάτι έντελώς νέο, έπειτα από είκοσι γυναίκες που είχαν περάσει απ' τα χέρια του.

— Πάμε... είχε τραυλίσει.

Κι' είχε σηκωθεί κι' έσπερνε σχεδόν την Κατίνα πίσω του, απ' την βιάση του να την πάη κάπου, κάπου που να είναι μόνοι τους οι δυό.

'Αλλά όλα αυτά δέν μπορούσαν να είναι νεκρά. 'Αλλοι, στην ήλικία του, άρχίζουν να καταλαβαίνουν τι είναι ο έρωτας, κι' οι γυναίκες που ξέρουν δέν έχουν έκτίμηση και δέ βρίσκουν άπόλαυση παρά στους σαραντάρηδες. Μιὰ καινή έρωτική άτυχία, ένα εγκλημα χωρίς καμμιά αισθητική προέκταση, είναι δυνατόν να πνίξη κάθε έρωτική όρμη; 'Ο Θύμιος άποκρινότανε άδίστακτα: 'Όχι. 'Αλλά το ζήτημα ήταν άλλο. 'Επρεπε να φύγη απ' το χωριό.

Είχε παύσει να βρέχη. 'Τα λούκια στάζανε άκόμα. 'Ο Θύμιος, κουρασμένος, κουβάρισε τις έφημερίδες και τις έρριξε στην κάσσα. 'Η λύπη του, με τις άναμνήσεις, γινότανε τραχεία. Αισθάνότανε στο στήθος κάτι σαν άναμιμένο κάρβουνο. 'Η καρδιά του τον πονούσε. 'Ένας πόνος πλαδαρός και γλυκός, πιο ένοχλητικός παρά δυνατός. 'Έφτασε πάνω σ' ένα ράφι το κονιάκ και πήρε ένα ποτηράκι, μορφάζοντας.

'Επειτα πήγε στο χαγιάτι, φώναξε απ' το κεφαλόσκαλο:

— 'Το φαί δέν είναι έτοιμο;

— 'Τώρα, θα τό άνεβάσωμε... έκανε μιὰ φωνή απ' το σκοτάδι.

— 'Όχι, περιττό. Θα φάω άπόψε κάτω...

Δέν είχε καμμιά όρεξη, άφου μόλις πριν δυό ώρες είχε φάει γερά. 'Αλλά κάθισε στο τραπέζι μαζί με την οικογένεια των σπιτονοικοκυραίων του, και κείνος που ήταν τόσο τυπικός στις κοινωνικές του σχέσεις, άρχισε να μιλά και να πίνη με τον πιο εγκάρδιο τρόπο.

'Όταν άνέβηκε στο δωμάτιό του, ήταν όχτιώ και τέταρτο. 'Η ράχη του ήταν πιασμένη, τα πόδια του μουδιασμένα, το κεφάλι του τον πονούσε, κι' απ' τα πολλά τσιγάρα που είχε καπνίσει μιὰ φουσκωμάρα του

ἀνέβαινε στο στήθος. Πλάγιασε να ήσυχάση. Ἄλλὰ ὁ ὕπνος δὲν ἐρχότανε. Οἱ ἰδέες του γινότανε μαύρες, σερνότανε μαρτυρικά. . .

Ἡ φωτιά στὴν τοιμηγέα εἶχε σβῆσει. Στὸ σκοτεινὸ δωμάτιο ἡ νύχτα ἐριχνε ἀπ' τὴς χαραμίδες τοῦ παραθύρου παράλληλες ἀνοιχτές γραμμές. Ἀπὸ κάτω ἀνέβαινε ὁ κρότος πιάτων ποὺ πλένανε.

Ὁ Θύμιος προσπαθοῦσε νὰ νικήσῃ τὸν ὕπνο μὲ μιὰν ὑπομονὴ ἄξια καλύτερης τύχης. Ἀλλὰ τέλος αἰσθάνθηκε πὼς θὰ πνιγότανε μέσα στὸ κρεβάτι του. Σηκώθηκε, ἀναψε τὸ φῶς. Κρόος ἰδρωτὰς εἶχε ἐμφανισθῆ στοὺς κροτάφους του. Βημάτιζε πάνω κάτω, ζαλισμένος, σὲ βαθειὰ ἀπόγνωση. Μιὰ στιγμὴ ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ γραφείου του, μπῆκε, ἀναψε καὶ τὴ δευτέρη λάμπα, κι' ἔπειτα ἐξακολούθησε νὰ βηματίζῃ. Αἰσθανότανε πὼς τὰ νεῦρα του εἶχαν φτάσει στὸ ὑψιστο σημεῖο τῆς ἀντοχῆς. Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ σωριαζότανε χάμω, κουρέλι, στὴ διάθεση τοῦ πρώτου τυχόντος. Γιὰ ν' ἀποφύγῃ αὐτὴ τὴν τύχη ἔπρεπε, ἐνόσω ἦταν ἀκόμα καιρὸς, νὰ φύγῃ, νὰ φύγῃ. . .

Ἔβαλε τὸ καπέλλο του, τὸ πανωφόρι του.

Οἱ σπιτονοικοκυρατοὶ του ἐξεπλάγησαν :

— Ποῦ πάτε τέτοια ὦρα :

— Θὰ πάρω τσιγάρα καὶ θὰ γυρίσω. . .

— Δόστε τοῦ Μήτσου νὰ πάῃ. . .

— Ὅχι, ἔκανε ὁ Θύμιος μ' ἓνα παράξενο χαμόγελο, θέλω νὰ πάρω λίγο ἀέρα. Ἐπαυσε ἡ βροχή, δὲν εἶναι ἔτσι :

* *

Εἶχε πιάσει κρῦο δυνατὸ. Ἐνν πρῶτ', ξυπνώντας, ὁ Θύμιος εἶδε τὸ χωριὸ στρωμένο μὲ χιόνι. Ἐνας μπακαλόγατος μὲ ροζ μύτη κι' αὐτιά, μὲ τὸ κασκέτο χωμένο ὡς τὰ μάτια, τὰ ροῦχα σχισμένα στὰ γόνατα καὶ τοὺς ὤμους, ἐπιανε χιόνι, τῶσφιγγε μὲ βιάση καὶ τὸ ξεσπενδόνιζε στὰ γυμνά δέντρα, μὴ ἔχοντις ἀνθρώπινο στόχο. Ἐπειτα πήγαινε μερικὰ βήματα, μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, τὰ χέρια στὴς τσέπες, ἀδιάφορος πρὸς τὸ κρῦο, σὰ μαῦρο σπουργιτάκι στὸν ἄσπρο κάμπο, κι' ἐξαφνα ἐσκυθε πάλι, σηκωνότανε, καὶ μὲ μιὰ μεγάλη αἰώρηση ἓνας ἄμορφος ὄγκος χιονισοῦ πετοῦσε, πετοῦσε, καὶ πήγαινε νὰ θρυμματισθῇ σὲ χίλια κομμάτια. Ὁ Θύμιος ντύθηκε καὶ βγήκε. Ἡ Θεσσαλία, χιονισμένη, ἦταν γοητευτικὴ. Ἀλλὰ ὁ συντάκτης κρύωνε

ὑπερβολικά, καὶ γύρισε πρὶν ἀπὸ τὴς δώδεκα σπῆτι. Κάθισε στὴν κουζίνα κοντὰ στὴ φωτιά. Ὁλος ὁ κόσμος σήμερα ἦταν τριανταφυλένιος, διεγερμένος· γελοῦσαν χωρὶς λόγο, βεβαίωνανε πὼς τὸ κρῦο ἦταν πρωτοφανές, καὶ πλησιάζανε στὸ τζάκι γιὰ νὰ ζεσταθοῦνε λίγο. Ὁ Θύμιος περιμένοντας τὸ γεῦμα δὲν ἀπηξίωσε νὰ πιάσῃ κουβέντα μὲ μερικοὺς.

Ἐπειτα πήγε στὸ δωμάτιό του, καὶ γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὴς ὀχληρῆς σκέψεις καὶ τὴν πλήξη, ἄρχισε νὰ περιποιῆται τὸν ἑαυτὸ του. Ἐκανε ταχάκια, ἔτρωγε, καραμέλλες, πρόδερνε κοστουμια, ξυρίστηκε γιὰ δευτέρη φορὰ ἀπ' τὸ πρῶτ'. Ἐδλεπε τὴ μοναξιά ποὺ τὸν παραδοκοῦσε, καὶ μὲ φτωχές, ἀδέξιες κινήσεις, μὲ παιδιάτικη ἀφέλεια, προσπαθοῦσε νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ. Κάποτε ἓνα γράμμα, κάποια ἐπισκεψὴ ἐρχότανε νὰ τὸν βοηθήσῃ. Συνήθως ὁμως δὲν ἄργοῦσε νὰ καταθέσῃ τὰ ὄπλα νικημένος. Ἐνα μεγάλο βάρος πλεξε τὸ στήθος του. Ἀσφυχτιοῦσε. Ἄνοιγε τὰ παράθυρα κι' ἐξαφνα τὸν πιάνανε λυγμοί. Ἐπαιρνε τὴς πιὸ μεγάλες ἀποφάσεις. Θὰ ἔφευγε, θὰ πήγαινε στὴν Ἀθήνα, θὰ ἐμπαινε σὲ ἐξοδα, θ' ἀγόραζε σπῆτι, ἀμάξια, θὰ εἶχε μαιτρέσες καὶ ὑπηρέτες. Προσπαθοῦσε νὰ τυφλωθῇ μὲ ψευτιές, γιὰτὶ ἤξερε πολὺ καλά πὼς ἐφ' ἔσον ἡ Μαρίκα καὶ ὁ Νίκος ἦταν στὸ χωριό, ἐκεῖνος δὲν μποροῦσε νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ κι' αὐτὲς ἦταν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τὴς ξεχνοῦσε μόλις τὴς διετύπωνε νοερά. Καὶ τὸ κενό, ἓνα σωστὸ χάος, ἀπλωνότανε μέσα του, ἐφθανε ὡς τὰ ἄκρα, διείσδυε μέσα στὴς φλέβες του. Ἡ ἀξία τῶν πραγμάτων ἀλλάζεε βάση. Τὸ φῶς ἐξαφνα ἐπαιρνε κολοσσιαία, ἀπειρη σημασία, κι' ἔπειτα τοῦ γινόταν ἐνοχλητικὸ, κι' ἐκρυθε τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ μὴν τὸ βλέπῃ. Οἱ φωνές, εἴτε ἦταν τῶν λύκων, εἴτε τῆς σπιτονοικοκυρᾶς του, τὸν γέμιζαν ἀγαλλίαση. Ἦταν σὰ μιὰ εἰδοποίηση πὼς δὲν ἦταν μόνος στὸ σκοτάδι τοῦ κόσμου. Ὅταν πιά, περασμένα μεσάνυχτα, τὸν ἐπαιρνε ὁ ὕπνος, ἦταν σωστὸ κουρέλι.

— Εἰστε ἄρρωστος ; ρώτησε μιὰ μέρα τὸ Θύμιος ὁ σπιτονοικοκυρῆς του.

Κι' ἄλλοι τὸν βρῖσκαν χαλασμένο. Ἄρρωδες ἓνας ἐκκωφαντικὸς βόμβος γέμιζε τὸ κεφάλι του. Οἱ κρόταφοὶ του χτυποῦσαν τόσο δυνατὰ ποὺ νόμιζε πὼς θὰ σπάσουν, κι' ἀ-

ρατα πόρινα κύματα, περνοῦντας μπρὸς ἀπ' τὰ μάτια του, τὸν τυφλώνανε. Ἡ ἐκούσια φυλάκιση εἶχε συσσωρεύσῃ μιὰ ὑπερβολικὴ πρῶτη δύναμειν ποὺ ζητοῦσαν νὰ καταναλωθοῦν. Ὁ Θύμιος ὁμως δὲν ἦταν πιὰ σὲ θέση νὰ πάῃ ὡς τὸ Βόλο γι' αὐτὸ τὸ σκοπό, ἢ ἀπλούστερα νὰ προσπαθήσῃ μὲ τοὺς μακρυνοὺς περιπάτους νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐσχὺ τους. Περνοῦσε τὴ μέρα μέσα, πηγαίνοντας ἀπ' τὴν κουζίνα στὰ δωμάτιά του καὶ τανάπαλι. Τὰ μαλλιά του εἶχαν γίνει γκρίζα, τὸ πρόσωπό του εἶχε λιγνέσει. Ὁ ἄλλοτε ἐμπιστος τῶν ὑπουργῶν προσπαθοῦσε τώρα νὰ πιάσῃ ὁμιλίε μ' ἓνα κασι-κά ἢ ἓνα χασάπη, κι' ἔταν αὐτοὶ κάνανε τὸ βαρὺ, τοὺς χτυποῦσε στὸν ὦμο, τοὺς ἔκανε ἄστεια καὶ τοὺς κερνοῦσε ρετσίνα, τρομάζοντας γιὰ τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἔμενε μόνος ν' ἀντιμετωπίσει τὸ τέρας τῆς μοναξιάς.

* *

Αὐτὴ τὴν εὐκαιρία, αἱ Χαρθάτιδες τὴν ἀρπάξανε γιὰ νὰ κάνουν ἓνα συνοικέσιο μεταξὺ Θύμιος κι' Ἐλένης. Ὁ δημοσιογράφος, ἐξασθενημένος, εἶχε ὑποχωρήσει στὴν ἀρχή. Μέρα μὲ τὴ μέρα ὁμως τὸ χάσμα ποὺ τοὺς χώριζε ἄρχισε νὰ ποκαλύπτεται σ' ἑλὴ τὴν ἔκτασή του. Ὁ κ. Ἀμμουδιάτης θέλησε νὰ δώσῃ νὰ καταλάβῃ στὴν ἀρραβωνιαστικιά του πὼς αὐτὸς ὁ γάμος δὲν ἦταν ὅπως οἱ συνηθισμένοι, πὼς ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὅπ' ὄψει τῆς μερικὰ πράγματα γιὰ νὰ μὴν πέσῃ ἔξω. Ἀλλὰ μιὰ συνεννόηση μαζί τῆς ἦταν προβληματικὴ. Κι' ἡ θύελλα ξέσπασε ξαφνικά ἔταν ὁ Θύμιος εἶδε ἀργὰ ἓνα βράδυ νὰ βγαίνῃ ἀπ' τοῦ Μουσαρᾶ ὁ Μπόμπ. Μιὰ σκέψη τὸν κυρίευσε. Ἡ Μαρίκα ἦταν ἐρωμένη του. Κι' ἂν δὲν εἶχε ἀκόμα γίνει, αὐτὸ δὲ θαρροῦσε Ἄ, τὸν παληάνθρωπο ! Δὲν τοῦ ἔφταναν λοιπὸν ὅλες αἱ ἐργάτριες τῆς Φασικαίησον ; Ἦθελε νὰ κἀνῃ θύμα του κι' αὐτὸ τὸ μαρτυρικὸ πλᾶσμα ; Τὴν ἄλλη μέρα εἶδε τὴν ἴδια νὰ γυρίζῃ ἀπὸ κει. Εἶχε βγεῖ περίπατο μὲ τὴν Ἐλένη ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ μόλις τὴν διέκρινε ἀπὸ μακριά, ὁ Θύμιος ἔτρεξε πρὸς αὐτήν.

— Μαρίκα, εἶπε, Μαρίκα, θέλω νὰ σοῦ μιλήσω. . .

— Σὰς ἀκοῦω, ἔκανε ἡ νέα σοβαρά.

Ἀλλὰ ἀπὸ πίσω τους ἡ Ἐλένη, ἐξαλλῆ ἀπὸ θυμὸ, φώναζε :

— Θύμιος, Θύμιος, ἔλα ἄμέσως ἐδῶ !

Ἐκεῖνος δὲν ἀποκρίθηκε, καὶ τότε ὁ θυμὸς τῆς γίνηκε σιωπὴ, λύσσα.

— Ἄν δὲν ἐρθῆς ἄμέσως ἐδῶ, νὰ μὴν ξανακατήσῃς σπῆτι !

Ὁ Θύμιος τῆς ἔρριξε ἓνα περιφρονητικὸ βλέμμα κι' ἔκλεινε, φρενιασμένη, κλαίοντας ἀπὸ λύσσα, χάθηκε τρέχοντας μὲ τὰ δέντρα.

— Δὲν ἦταν σωστὸ αὐτὸ ποὺ κάνατε, εἶπε ἡ δ. Μουσαρᾶ. Πηγαίνετε !

Ὁ δημοσιογράφος σήκωσε τοὺς ὦμους βιαστικῶς.

— Φτάνει πιά, ἔκανε. Δὲν μπορῶ νὰ τὴν ὑποφέρω. . .

Προχωροῦσαν σιγά-σιγά στὸ κυνὸ δειλινό. Μὲ μεγάλες προφυλάξεις ὁ κ. Ἀμμουδιάτης ἤθελε νὰ τῆς ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴ τῆς στὸ πρόσωπο τοῦ Μπόμπ, ἀλλὰ τὸν περίμενε μιὰ ἐκπληξή. Εἶχε ἀπλῶς γίνῃ κάποια παρεξήγησι μὲ τὴν κ. Ἀργυράκη Μπέη. Τίποτα περισσότερο.

— Σοῦ εἶνει τακτικὰ δουλειά ; ρώτησε ὁ Θύμιος.

— Ἔτσι κι' ἔτσι. Ἀλλὰ ὁ Νίκος εἶναι πάλι ἄρρωστος καὶ δὲν ξέρω ἂν θὰ τὰ βγάλω πέρα. Θὰ κυττάξω ἀπόψε νὰ δῶ τι μπορῶ νὰ πουλήσω ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς Ἡβης ποὺ μοῦ φέρατε. Σκέπτομαι νὰ πάρω μιὰν ὀριστικὴ ἀπόφαση, γιὰτὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐξακολουθήσῃ πολὺ καιρὸ ἔτσι αὐτὴ ἡ κατάστασις. Ὁ Νίκος πρέπει νὰ πάῃ σὲ κλινική.

Εἶχανε φθάσει μπροστὰ στὸ σπῆτι τῆς.

— Τι ἀπόφασι ; ἔκανε ὁ Θύμιος.

— Θὰ τὰ ποῦμε καμμιάν ἄλλη ὦρα. Τώρα πρέπει νὰ γυρίσετε στὴς ἀρραβωνιαστικιάς σας. Καληνύχτα, κ. Ἀμμουδιάτη.

Τὸν ἄφισε μόνον μπρὸς στὴν πόρτα τοῦ κήπου. Μὲ βῆμα ἄργό, σκεπτικὸς καὶ στενοχωρημένος, πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Στὸ σπῆτι του τὸν περίμενε ὁ κ. Χαρθάτης. Θέλησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κόρη του, κι' ἔπειτα ἄρχισε νὰ παρακαλᾷ, νὰ ἱκετεύῃ, νὰ ἀπειλῇ, ἀλλὰ ὁ Θύμιος ἔμεινε ἀκλόνητος. Αὐτὸς ὁ γάμος δὲ θὰ γινότανε. Δὲν ὑπῆρχε κανένα ἔδαφος συνεννοήσεως.

Ἦμεινε μόνος κι' αἱ σκέψεις του ξαναγύρισαν στὴ Μαρίκα. Πόσο εἶχε γελαστῆ ἔταν εἶχε νομίσει πὼς κατόρθωσε νὰ κόψῃ κάθε δεσμό μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ Σπύρου ! Αἰσθανότανε πὼς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ

δοσ ἡ Μαρίκα κι' ὁ Νίκος δὲ θὰ εἶχανε βουλευτεῖ. Ἡ ἀπόφαση τοῦ τοῦ εἶχε ἀνακοινώσει τὸν ἀνησυχούσε ὑπερβολικά.

Ὡστόσο δὲν ξαναγύρισε στοὺς Μυσαράδες παρὰ τὰ πόγεμα τῆς ἐπομένης. Ὁ Νίκος κι' ἡ Μαρίκα ἔλειπαν. Κάθισε κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ περίμενε. Ἡ γάτα τῆς νέας ἤρθε καὶ ξαπλώθηκε πάνω του. Τὰ μουστάκια τῆς σχηματίζανε κάτι σὰν λεπτεπίλεπτο στεφάνι γύρω ἀπ' τὸ κεφάλι τῆς. Τὸν ἔβλεπε μὲ μιὰν ἔκφραση ποῦ ἄλλοτε τοῦ φαινόταν πονηρὴ κι' ἄλλοτε τρυφερή. Ἐξαφνα τὸ ζῶο ἔδειξε σημεῖα ἀνησυχίας. Ὁ κ. Ἀρμουδιάτης στράφηκε. Ἡ Μαρίκα εἶχε μπεῖ στὸ δωμάτιο.

— Καλησπέρα, Μαρίκα.

— Θέλετε τίποτα; ἔκανε ἡ δ. Μυσαρά μὲ ψυχρότητα.

— Ἐχω νὰ σοῦ μιλήσω. . .

— Σὰς ἀκούω. . .

— Μὰ Μαρίκα, γιατί μοῦ φέρνεσαι ἔτσι;

Ἡ δ. Μυσαρά εἶχε ἓνα ὄχρὸ χαμόγελο.

— Θὰ μοῦ πῆτε τί θέλετε; εἶπε μ' ἀνυπομονησία.

— Ἐν πρώτοις θέλω νὰ μοῦ ὑποσχεθῆς πὼς δὲ θὰ πάρης καμμιά ἀπόφαση πρὶν μὲ ρωτήσης.

— Λυποῦμαι, λυποῦμαι πολὺ, ἀλλὰ ἡ ἀπόφαση ἤδη ἐλήφθη. . .

— Δηλαδή;

— Θὰ ὑποθηκεύσω τὸ σπίτι στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα, θὰ στείλω τὸ Νίκο στὴν κλινικὴ, κι' ἐγὼ θὰ πάω νὰ ἐργασθῶ. . .

— Μὰ πὼς τὰ κανόνισες ὅλ' αὐτά;

— Ἡ κ. Ἀργυράκη Μπέη μὲ βοήθησε. . .

Ὁ Θύμιος σηκώθηκε, τρέμοντας.

— Ἡ κ. Ἀργυράκη Μπέη; ψέλλισε.

— Ναι.

— Καὶ ποῦ θὰ πᾶς νὰ ἐργασθῆς;

— Σπίτι τῆς.

— Σπίτι τῆς!

— Ναι. . .

— Τρελλάθηκες; ἔκανε ὁ Θύμιος μὲ βραχνὴ φωνή.

— Καὶ γιατί;

— Τὶ δουλειὰ θὰ κάνης στὴ Φασινάισον;

— Dame de compagnie.

Κυτταζόταν ψυχρά, ἀπειλητικά.

— Ἐρεῖς τί γίνεται σ' αὐτὸ τὸ σπίτι;

— Ναι.

— Λοιπὸν;

— Τί λοιπὸν;

— Πὼς τολμᾶς. . .

Ἐξωφρενῶν ἡ Μαρίκα φώναξε:

— Ἐγὼ πάω νὰ ἐργασθῶ. . .

Ὁ Θύμιος εἶχε ἀρχίσει νὰ γελά.

— Δὲν ἔχεις ἀκόμα πείρα τῆς ζωῆς, κομοῖρα!

Ἡ δ. Μυσαρά τοῦ γύρισε στὴν πλάτη. Μ' ἓνα σάλτο τὴν εἶχε φθάσει, τῆς ἔπιασε τὰ χέρια.

— Μαρίκα. . . ἀκουσε. . . εἶναι τρέλλα. . .

Συνέχισε μὲ μιὰ φωνὴ γεμάτη ἀγωνία.

— Πρέπει νὰ μ' ἀκούσης. . . Περίμενε.

Ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω. . .

— Δὲ θέλω. . .

— Ἐχω δικαίωμα, ἔχω καθήκον. . . Ἄν μπορούσες νὰ ξέρης. . .

Ἡ Μαρίκα γέλασε. Ἦταν πελιδνὴ.

— Ναι, ξέρω. Νὰ μὲ κάνετε κι' ἐμένα ἐρωμένη σας;

Ὁ Θύμιος κλονίστηκε, στηρίχτηκε κάπου;

— Ὁχι, τραύλισε. Ἐγὼ σκότωσα τὸν πατέρα σου! . .

Μὲ τὰ μάτια ἔξω ἀπ' τίς κόγχες, μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἀποκρυσταλλωμένα σ' ἓνα μειδίαμα τρόμου, πανικόβλητη, τραυλίζοντας, ἡ Μαρίκα ὀπισθοχώρησε πρὸς τὸ τραπέζι.

— Θὰ πᾶς λοιπὸν στὴ Φασινάισον; κάγχασε ὁ Θύμιος σὰν τρελλός.

— Φύγετε. . . εἶπε σ' ἓνα λυγμὸ ἡ Μαρίκα.

Ἡ βροχὴ ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτη λιγνίλη. Ὁ Θύμιος αἰσθανόταν ἓνα ἐλαφρὸ πόννο στὸ μέτωπο, ὅπως ὅταν φορᾶ κανεὶς στενὸ καπέλλο. Κρύωνε, κρύωνε φοβερὰ. Μὲ τὸ ἀσταθὲς βῆμα του βουτούσε μέσα σὲ λάκκες, καὶ καθὼς τὰ νερὰ πλατάγιζαν ἔβρεχαν τὸ πανταλόνι, τὰ γόνατά του.

Μπήκε στὸ σπίτι του, κι' ἀπότομα, χωρὶς ν' ἀνταλλάξῃ λέξη μὲ κανένα, ἀνέβηκε στὸ δωμάτιό του.

Ἦταν σκοτεινὰ. Στὸ τζάκι εἶχαν μόλις ἀνάψει φωτιζ. Τὰ δυὸ παράθυρα ἀφίγαν νὰ μπαλνῆ ἀπ' τίς στενὲς λουρίδες τῶν παντζουριῶν τὴ βαθυκύανη νύχτα. Ὁ Θύμιος ἄλλαξε. Ἐπειτα ἀνοίξε τὰ παντζούρια, ἔκλεισε τὰ τζάκια καὶ κάθισε κοντὰ, σὲ μιὰ πολυθρόνα. Τὸ χωριὸ κοιμόταν μέσα στὰ μεγάλα μαύρα δέντρα. Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει. Πέρα, ἓκατὸ μέτρα πρὸ μακρὰ, ὁ δημόσιος δρόμος γυάλιζε ἀνεπαίσθητα. Ὁ Θύμιος εἶχε προσηλωμένη ὄλη του τὴν προ-

σοχὴ ἐκεῖ. Σὲ λίγο, σὲ πέντε, δέκα λεπτά, ἴσως σὲ μιὰ ὥρα ἢ περνοῦσε ἓνα αὐτοκίνητο. Τὸ περίμενε μ' ἀγωνία, μὲ τρόμο, μ' ἀνυπομονησία, γιατί ἦταν τ' αὐτοκίνητο τῆς ζωῆς του. Μὲ τὸ πέρασμά του θὰ τέλειωνε τὸ νεκρικὸ συμβόλαιό του.

Ἦταν σκοτεινὰ, σκοτεινὰ, σκοτεινὰ καὶ τὰ μάτια του τὸν πονούσανε. Ἦταν παγωμένος καὶ κλονιζότανε. Ἀναγκάστηκε ν' ἀκουμπήσει στὸ τζάκι, γιατί οἱ εἰκόνες ποῦ ἔβλεπε μπερδεβόταν. Κι' ὅμως καμμιά σύγχυση δὲν κυριαρχοῦσε στὸ μυαλό του. Ὅλα ἦταν καθαρὰ σὰ φῶς. Ἡ Μαρίκα εἶχε ξαφνικὰ διαβάσει τὰ γράμματα ποῦ κάποτε εἶχε γράψει στὴν ἀδελφὴ τῆς καὶ ἡ ἀπόφασή τῆς εἶχε γίνει ἀκλόνητη. Τί σημασία εἶχε ἂν ἡ ἠθικὴ βασίλευε ἢ ὄχι στὴ Φασινάισον; Ἄν καὶ εἶχε προβάλλει ἐπιχειρήμα γι' αὐτὸ δὲν τὸ πίστευε περισσότερο ἀπ' τὴν Μαρίκα. Τὸ μόνο πρᾶγμα ποῦ εἶχε σημασία ἦταν ἡ ἀναχώρησή τῆς δεσποινίδος Μυσαρά. Εἶχε ζητήσει νὰ τὴν ἐμποδίσῃ καὶ τῆς εἶχε ἀποκαλύψει τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου του. Τώρα ἐκείνη ἤξερε. Ἄν ἐφευγε ἦταν τὸ τέλος. Ὁ Θύμιος τὸ ἔβλεπε σὰ μέσα ἀπὸ ἓνα κρυστάλλινο διάφραγμα κι' ὅμως δὲν ἔκανε καμμιά προσπάθεια γιὰ ν' ἀποτρέψῃ τὴν καταστροφὴ. Ἀπλῶς περίμενε. Ἦθελε νὰ δῆ. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ δικαίωμα δὲν μπορούσε νὰ τοῦ τὸ διαμψισθητῆσ κανεὶς. Ἦθελε νὰ δῆ τὸ αὐτοκίνητο τῆς ζωῆς του. Πολλὲς φορές εἶχε καθίσει στὸ βολάν του, κι' ὅταν εἶχε κέφι, τὸ ἔρριχνε σὲ ἰλιγγιώδεις ταχύτητες μέσα στὸν ἄγριο λόγγο. Μιά φορά, μεθυσμένη ἀπὸ τὴ δίνη τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς ταχύτητος, μὲ τὰ πτερύγια τῆς μύτης πάλλονται, καὶ μὲ τὸ κεφάλι ριγμένο πίσω, εἶχε καθίσει κοντὰ του μιὰ νεκρὴ, μιὰ νεκρὴ σὰν καὶ κελνον. Ἦελασε. Ἄ, μόνο αὐτὸ δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ ἡ Μαρίκα! Πὼς τὸ βράδυ ποῦ εἶχε πᾶει στὸ Βόλο, τ' αὐτοκίνητο τ' ὄδηγοῦσε ἓνα ζευγάρι νεκρῶν. . .

Ἐντεκα: Ὑπὸ ὀμαλὰς συνθήκας, ὁ Θύμιος θὰ σκεπτότανε πὼς ἦταν τώρα πιά λίγο ἀργὰ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ φύγῃ ἡ Μαρίκα. Εἶχε ἀρχίσει πάλι νὰ βρέχῃ καὶ στὰ λούκια οἱ στάλες τραγουδοῦσανε: τὰμ! ταρατατὰμ! —τὰμ! ταρατατὰμ! Τὸ κεφάλι του ἦταν βαρὺ, ἀσήκωτο, καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἀποπνεκτικὴ. Μιά στιγμὴ ἔχασε τίς αἰσθήσεις του

σὲ μιὰν ὀδυνηρὴν νάρκη, κι' ἀνεσκήρτησε ἀμέσως τρομαγμένος μὴν τοῦ εἶχε φύγει τ' αὐτοκίνητο. Ἦσαν περᾶσει ἀμέτρητες ὥρες ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ περίμενε. Τώρα παρακαλοῦσε νὰ περᾶσῃ τὸ αὐτοκίνητο σὰν ἀπολύτρωση. Δὲν μπορούσε πιά νὰ κρατηθῆ. Ὁ θάνατος εἶχε ἔρθει πρὸ πολλοῦ. Τὰ πόδια του ἦταν παγωμένα. Ἦν χέρια του ἐπίσης. Καὶ περίμενε τ' αὐτοκίνητο γιὰ νὰ ψουχάσῃ.

Στὸ χέλλος τῶν βουνῶν ὁ οὐρανὸς εἶχε γίνει πελειανός. Μιά γκριζὰ ἐμίχλη ἀνέβαινε στὸν κάμπο. Ἐξαφνα ὁ Θύμιος χαμογέλασε. Μὲ στωϊκότητα κατέθετε τὰ ἔπλα. Ἄφου ἔτσι ἦταν γραφτὸ, δὲ θὰ ἔβλεπε τ' αὐτοκίνητο. Κύτταξε τὸν οὐρανὸ καὶ τὸ δημόσιο δρόμο ποῦ σκέπαζε γοργὰ ἡ ἐμίχλη.

Εἶχε σηκωθεῖ. Καὶ τρέμοντας ἔπεσε ξερὸς στὸ κρεβάτι του, μπρούμυτα, ὅπως ἔκεινοι ποῦ αὐτοκτονοῦνε.

Ὅταν ξύπνησε ἦταν πάντα στὸ κρεβάτι του, ἀλλὰ ξαπλωμένος ἀνάσκελα καὶ σκεπασμένος μὲ τὸ ζεστὸ του πάπλωμα. Κοντὰ στὴ λάμπα ὁ σπιτονοικοκύρης του ἔκανε λογαριασμούς.

— Ἀντώνη!

Αἰσθανότανε τώρα τὸ κεφάλι του ἐλαφρὸ, τὸ μέτωπό του ἐλεύθερο ἀπὸ τὸ βάρος ποῦ τὸ πίεζε.

— Τί γίνεται;

Τοῦ ἐξήγησε. Τὸν εἶχαν βρῆ μὲ πυρετὸ καὶ τὸν εἶχαν βάλει στὸ κρεβάτι. Ἡ γυναίκα του μάλιστα ἐπέμενε νὰ φωνάξουν τὸ γιατρὸ καὶ τὸν περιμένανε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ.

— Τί ὥρα εἶναι; ρώτησε ὁ Θύμιος.

— Ὁχτώμιση. . .

Στὸ τζάκι οἱ φλόγες, ὀλόλαμπρες, χορεύανε.

Ὁ δημοσιογράφος ἀναστέναξε.

— Πρέπει νὰ βγῶ. . . εἶπε.

Ὁ Ἀντώνης ἔδειξε τὴ μεγαλύτερη ἐκπληξή.

— Δὲν εἶναι δυνατὸ. . . εἶστε ἀρρωστος.

— Πρέπει νὰ βγῶ! Ἐνάπε ὁ Θύμιος μὲ φωνὴ ποῦ δὲν ἐπιδεχότανε ἀντίρρηση.

Σηκώθηκε, νύθθηκε βιαστικά. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ προσπάθησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, ἀλλὰ τὴν ἀπέκρουσε ἄγρια.

Ἐξω ὁ καιρὸς ἦταν ὑγρὸς καὶ μαλακός.

Ὅλα ἦταν μαύρα. Ἐνά-δυὸ χωριάτες κινῶ

τανε άδριαστα στο σκοτάδι. Ο Θύμιος σήκωσε τον κολλάρου του. Η ύγρασία τον ένοχλούσε. Γενικά, αυτός έ νυκτερινός περιπατος του ήταν εξαιρετικά δυσάρεστος μέσα στον πυρετό του. Αν πήγαινε, ήταν γιατί μια τυφλή δύναμη τον έσπρωχνε.

Τό σπίτι του μακαρίτη του Σπύρου φάνηκε, με τις πένθιμες καστανιές του. Η πόρτα του κήπου ήταν κλειδωμένη. Ο Θύμιος την άφισε κι' άκολούθησε λίγα βήματα τον τοίχο. Ήξερε ένα σημείο όπου ήταν χαμηλό και γλύστρησε μέσα. Μερικές πέτρες ξεκολλημένες άπ' τή βροχή κατακυλήσανε στο διάβα του. Μέσα στο κτήμα, τα δέντρα και τα φυτά είχαν άφειει έλεύθερα να μεγαλώσουν, να μπλέξουν, και είχαν σχηματίσει παραπετάσματα πυκνά, που αιμάτωσαν το πρόσωπο του Θύμιου καθώς περνούσε. Έφτασε στη βεράντα και στάθηκε. Τό σπίτι ήταν θεοσκότεινο. Γύρισε τό πρόμολο της πόρτας και τ' άφισε. Άλλά δέν άνοιξε. Γινότανε νευρικός. Έσπρωξε την πόρτα, χωρίς κανένα άποτέλεσμα. Τότε άρχισε να την τραντάζει. Δέν ήταν άλλωστε τόσο γερή. Τέλος όπισθοχώρησε. Ο Θύμιος μπήκε μέσα και στάθηκε πάλι. Ήταν τόσο σκοτεινά που δέν έβλεπε καθόλου. Με τα χέρια προτεταμένα προχώρησε.

— Μαρίκα...

— Νίκο...

— Μαρίκα...

Η φωνή του έπαναλάβαινε με ρυθμική μονοτονία τα όνόματα των δυό παιδιών, χωρίς να λάβη καμμιά άπάντηση. Η άνυπομονησία μεγάλωνε την κόρασή του. Βρήκε μιá καρέκλα και κάθισε. Άισθανότανε σαν κάποιος να του είχε κουρελιάσει την καρδιά...

— Μαρίκα...

— Νίκο...

Σηκώθηκε και πέρασε στην κρεβατοκάμαρα. Ήταν άδεια.

— Μαρίκα...

Ένα τρίξιμο τον έκανε να ριγήσει. Τι ήταν άραγε; Τέντωσε τό λαιμό του. Καμμιά ρίζα που είχε άνοίξει δρόμο μέσ' τα σάπια σανίδια; Η; ... Μάλλον αυτό.

Ο Θύμιος περίμενε, περίμενε. Η καρδιά του χτυπούσε τρελλά. Μά γιατί αυτή ή συγκίνηση; Δέν ήταν τό φυσικώτερο πρά-

μα του κόσμου, αυτή τή στιγμή ναρθή ο Σπύρος; Έκείνος δέν είχε δώσει τή γενική κατεύθυνση παντού, πάντα; Έπρεπε τέλος να φανερωθή για να κανονίσουν κάθε έκκρεμότητα.

— Σπύρο... ψιθύρισε,

Νόμισε πως δέν τον άκουσε κι' έπανέλαβε:

— Σπύρο...

Πάλι σάπασε, όπως είχε σάπασει και προτύτερα. Ήταν μόνος, όπως πάντα, όπως θά ήταν μόνος αιωνίως.

Πέρασε άπ' τό κεντρικό δωμάτιο και βγήκε στη βεράντα. Ήταν φρενέ κουρασμένος και συλλογιζότανε με δυσφορία τον τοίχο που έπρεπε να καθαλλικέψη. Όταν βγήκε στο δρόμο, ο άέρας που είχε σηκωθεί πλημμύρισε τό πρόσωπό του. Βημάτιζε άναπνέοντας βαθεία, σα μεθυσμένος, με βαρείες κινήσεις. Μια στιγμή σκόνταψε κι' έπεσε μαλακά στη λάσπη. Δέν έκανε κανένα κίνημα για να σηκωθή. Ήταν τόσο κουρασμένος... Τόσο κουρασμένος άπ' τή ζωή, άπό τον έαυτό του... Μια στα μυαλά του, κι' όλος αυτός ο πολύπλοκος μηχανισμός της σκέψης θά έπαυε να λειτουργή. Θά τον κυρίευε όλη ή γλυκύτητα του ύπνου, χωρίς τον έφιάλτη των όνειρων, χωρίς τις παρεμβάσεις της πραγματικότητας. Όπου πάσα λύπη, πās κόπος, πās στεναγμός άπέδρα...

* *

... Ά, κι' αν ήθελε, δε θά μπορούσε τώρα πια να σηκωθή άπ' τό υγρό και γλοιώδες κρεβάτι του...

* *

Όλα άσπρα. Τό κρεβάτι, τα σεντόνια, οι τοίχοι, οι κουρτίνες, τα λουλούδια στ' άνθογυάλι, ως κι' ή χιονισμένη πηλιορείτικη πλαγιά και ή άγνωστη με τή στολή της νοσοκόμας, όλα είναι κατάσπρα.

Ένας βαρύς άναστεναγμός ξέφυγε άπ' τα χείλη του άρρώστου. Η άγνωστη γύρισε τό κεφάλι. Έξαφνα ο άνδρας άνορθώθηκε, έτεινε τα χέρια σπασμωδικά.

— Βεατρίκη, Βεατρίκη!

Τρέμοντας κάνει να κατεβή άπ' τό κρεβάτι, αλλά εκείνη όρμησε, τον πρόλαβε και τώρα σφιγγονται σ' ένα άγριο, τρελλό, άπεγνωσμένο άγκάλιασμα, που φαίνεται αιώνιο...

Τό Δεμαθενθήριον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η σπατάλη

Πολιτικός άρχηγός, φημιζόμενος και για την άγάπη του προς τα γράμματα, έδωσε τελευταία συνέντευξη σε δημοσιογράφο και μίλησε για πολλά και διάφορα. Άνάμεσα σταλλα άπαίνεσε τον πρώην ύπουργό της Παιδείας κ. Παπανδρέου για τό ζήλο του και για τή δράση του, τον κατέκρινε όμως πώς, σε καιρούς φτώχειας και χρεωκοπίας, έδωσε πάρα πολλά για την εκπαίδευση, τα γράμματα, τις τέχνες. Όλ' αυτά, κατά τον πολιτικό άρχηγό, τό φιλόμωσο, άνάγονται στη «σπατάλη» που έκαμε γενικά ή κυβέρνηση Βενιζέλου. Κι' όρισμένος για τή συμμετοχή του κ. Παπανδρέου, θύμισε τό μεγαλύτερο ίσως καύχημα της ύπουργείας του: τα καινούργια σχολεία. Γιατί «τι όφελει», ειπε, να γερίσουμε την Ελλάδα με όραία σχολικά κτίρια όταν ο λαός πεινά; Θά ζούσαμε και χωρίς αυτά. Και τό χρήματα που πετάχτηκαν τόσο άδικα, μπορούσαμε να τό χρησιμοποιήσουμε για ν' άνακουρίσουμε τό λαό ή να προλάβουμε—νάναβάλουμε έπιτέλους—τή χρεωκοπία.

Ο πολιτικός άρχηγός δέν όνόμασε κι' άλλα έργα του κ. Παπανδρέου. Είμαστε βέβαιαι όμως πως αν ρωτιόταν συγκεκριμένα, δέν θά διάταζε να κατατάξη στη «σπατάλη» και την ίδρυση του Έθνικού Θεάτρου, και την ίδρυση κρατικών βραβείων για τή Λογοτεχνία και την Τέχνη, και την παροχή χρημάτων στην Άκαδημία για μετάφραση σε ξένες γλώσσες έλληνικών λογοτεχνικών έργων κτλ. Άδίκωφορο αν γι' αυτά όλα δέν έπιβουρνώθηκε ο Προϋπολογισμός. Οι πόροι που έξευρέθηκαν—ή φορολογία του Ίκποδρομίου κ. χ.—μπορούσαν να περάσουν σ' αυτόν και να ύποβουρνώσουν την ύσσοκέλισή του. Να διατεθούν δηλαδή για τό Ύπουργείο των Στρατιωτικών ή την ύπηρεσία του Δημοσίου Χρέους.

Αυτή, δυστυχώς, είναι ή αντίληψη των περισσότερων πολιτικών μας, και των «φιλομούσων» ακόμα. Ο,τι ξοδεύεται για πνευματικό έργο—σχολείο, θέατρο, προστυχία γραμμών και τεχνών—είναι σπατάλη. Μπορούμε, βρε άδελφέ, να ζήσουμε και χωρίς αυτά! Για να τα κάναμε, έπρεπε να κολυμπούσαμε στο χρεωσίφι. Η να μās περιεσύνανε χρήματα, άφου κάναμε όλα τάλλα: Και νέμ' Ύπουργεία, και ύφυπουργούς, και Συμβούλια Έπικρατείας, και Γερουσίες, και παλάτια για τή στέγασή τους, και άνακαινίσεις πλατειών και κήπων, και άγνωστους

στρατιώτες και ό,τι μās κανίσει. Και όμως αυτά, αυτά, για μās, ήταν ή «σπατάλη»—έκατοντάδες εκατομμύρια—γιατί «μπορούσαμε να ζήσουμε έξαιρέτα και χωρίς αυτά» κι' όχι τάλλα, τάσυγκρίτως χρησιμώτερα, άναγκασιότερα, και μερικά μάάλιστα, όπως τα σχολικά κτίρια, άπαισιότητα.

Ο φτωχός οικογενειάρχης, όταν είναι άλληθινά φιλόμωσος, κόβει κι' από την τροφή της οικογένειας, για να της άγοράση κάπου-κάπου ένα βιβλίο, για να την πάη σε μιá θεατρική παράσταση, σε μιá συναυλία. Άλλά τή φιλομωσία αυτή του πολιτισμένου, που κάνει θυσίες για τα πνευματικά, δέν την έχουν οι πολιτικοί μας, δέν την έχει τό Κράτος μας. Γι' αυτό ο κ. Παπανδρέου ήταν ένας έξαιρετικός ύπουργός της Παιδείας. Άντι να χρησιμοποιήση για κομματικούς σκοπούς και να μοιράση μ' εδσχημούς και νόμιμους τρόπους στους φίλους τό κληροδοτήματα που διαθέτει τό ύπουργείο του, προτίμησε να ιδρύση λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά βραβεία. Κι' άντι να δημοκοπήση, δημιουργώντας πόρους για κάτι τάχ' άναγκασιότερο κατά την κοινή αντίληψη, έπροτίμησε να χαρίση στον τόπο του ένα ίδρυμα πολιτισμού, τό Έθνικό Θέατρο. Τι άλλο λοιπόν μπορούσε να του πούν οι «φιλόμωσοι» συνάδελφοί του παρά πως έκαμε «σπατάλη»; Τό λιγώτερο!

Γ. Ε.

Νέον αίμα

Η Δραματική Σχολή του Έθνικού Θεάτρου μās δίνει κιάλα τους πρώτους της καρπούς: τρεις μαθήτριες κι' ένα μαθητή, που άρίστειπαν και μωρηφεί στις έξετασεις και δικαιοματικά προσλαμβάνονται στο θίασο. Είναι ή κυρία Δέλα Ήσαία— που έκαμε την εμφάνισή της στον «Ίούλιο Καίσαρα», μα που θάπρεπε να την ιδή κανείς στο «Σμιτόν» για να καταλάβη όλη της την αξία—ή δ. Εύα Εύαγγελίδη, ή δ. Βάσω Μανωλίδου και ο κ. Άθ. Κωτσόπουλος. Μπορούμε να πούμε πως κι' οι τέσσερις είναι ήθοποιόι, όχι μόνο με άναμφισβήτητο τάλαντο, αλλά και καμωμένοι. Νέον αίμα έγχύνεται έτσι στο θίασο του Έθνικού Θεάτρου, νέες δυνάμεις προσθέτονται και—ας μη μās τρομάξουν οι λέξεις—νέοι άστερες ανατέλλουν. Άλλά κι' από τους άλλους μαθητές και μαθήτριες της Σχολής, που είτε πέρισυν από την πρώτη τάξη στη δεύτερη, είτε δέν θέλησαν να δώσουν φέτος πτυχιακές έξετασεις για να μείνουν ακόμα και να βγούν καλύτεροι του χρόνου, είναι δυό τρεις που έδειξαν επίσης γερό τάλαντο και όραία έπίδοση. Ο διευθυντής κι' οι διδάσκα-

λοι ἀξίζουν θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ πολύτιμου αὐτοῦ ὕλικου, τὴ φωτισμένη καὶ στοιχειώδη. Διποῦμαστε μάλιστα πού οἱ ἀποκαλυπτικὲς ἐξετάσεις τῆς Δραματικῆς μας Σχολῆς δὲν ἔγιναν δημόσιες, μὲ προσκλησεις, γιὰ νὰ βλεποῦν ἀμέσως οἱ θεατροφίλοι, οἱ ἐνδιαφερόμενοι, τὴν ἔργασία πού ἔγινε μετὰ τὸν πρῶτο αὐτὸ χρόνο καὶ—ἀξιοσημεῖωτο κι' αὐτὸ—μ' ὅλη τὴ δυνατὴ οικονομία. Γιατί ἡ Σχολὴ δὲν ἐπιβαρύνει τὸν προϋπολογισμό τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου παρά μόλις μὲ 250,000 ἐτησίως, ὅσο περίπου κοστίζει καὶ τὸ ἀνάβασμα ἑνὸς θεαματικοῦ πολυπρακτοῦ ἔργου! Πρῶγμα πού θὰ πῆ πὼς τὸ κροσσωπικὸ τῆς Σχολῆς ἐργάζεται πολὺ κι' ἀριθίβεται λίγο.

Γρ. Ξ.

Σαμιαμίθια

Φίλε κ. Ξενόπουλε,

Πολὺ το χαμῶσσα να διαβάσω στη «Νέα Ἑστία» πὼς σας ἄρεσε τὸ καινούριο-μου βιβλίο «Συνώνυμα καὶ Συγγενικά» καὶ πὼς το κρίνετε χρήσιμο γιὰ τὴν ἐλληνικὴ φιλολογία. Ἐπίτιμος ἐπίαιμος μου δίνει καρδιά να ξακολουθήσω τὸ δούλεμα τοῦ λεξικοῦ-μου με τὴν ἐλπίδα να βγάλω κρογότερα μια καλύτερη καὶ πιο γεμάτη ἐκδοσι.

Θα μου επιτρέψετε ὅμως να ξεσηκώσω τ' ἀκόλουθα λόγια ἀπὸ τὴν κριτικὴ-σας. Γράφατε: «Ἐγὼ ὁ ἴδιος, πού σ' αὐτὸ τὸ διάστημα χρειάστηκα συνώνυμα δυο-τριῶν λέξεων πολὺ κοινῶν,—π.χ. σαύρα, γουστέρα, γουστερίτσι, σαμιαμίθι—δὲν τὰ βρήκα».

Υποθέτω πὼς τὸ φυσικὸ μέρος να γυρέψει κανεὶς τὴ γουστέρα καὶ τὴ φάρα-της εἶναι τὰ «Ζῶα», καὶ μάλιστα τὰ «Σερπετά». Ἀν κάνετε τὸν κόπο να κοιτάξετε στὴ σελίδα 422 θα βρεῖτε τὸν ἀκόλουθο παράγραφο:

«Σάβρα' γουστέρα, γουστερίτσι, σαμιαμίθι, σαλαβρίχι, σαπρίδι, μολυντήρι, ασκάλαβος, ασκαλαβωτής, κωλοσάβρα, κωλοσαβρού, κωλοσταβριά. Γαϊδουροκουρκουρίτσι. Πρασίνα = εἶδος πράσινης σάβρας. Ακονάκι, κονάκι, λιακόνι. Ανεμοκάμηλο, καμηλάκι, χαμηλάκι = χαμαιλέων. Βραχαλίδα, βραχαλήθρα = σαλαμάντρα. Γιακόνι (κρητ.).»

Ἐλπίζω να καλοχορτάσατε σαμιαμίθια! Ὁμως, ἀν ἀκόμα σας περισσέβει ὄρεξη καὶ γι' ἄλλα «γουστερικά» μεζελίκια, ορίστε μερικὰ φρέσκα (πού δὲν εἶχαν προφτάσει να μπουνε στο λεξικό-μου).

«Σάβρος, σαβρίδα. Κωλοσαβρίδα, κωλοσαβρος. Σκουρκουρίτσι. Σκονταρέλα (αφτή, θαρρώ, εἶναι καὶ ζακνθινή-σας πατριώτσια).»

Υποψιάζουμαι πὼς δὲν μπορέσατε να πετύχατε τὴ σάβρα καὶ τὸ συγγενολόγ-της γιαιτὴ ψάξατε στο Δείχτη μοναχά. Θα σας ξέφυγε ὁ προλογάκος τοῦ Δείχτη (σ. 525) πού λέει καθαρά πὼς ὁ Δείχτης σκεπάζει μοναχά τὸ πρῶτο τμήμα τοῦ λεξικοῦ. Θα εἶτανε βέβαια καλύτερο ν' ἀραδιάζονταν ὅλες οἱ λέξεις ολάκερου τοῦ λεξικοῦ μέσα στὸ Δείχτη. Μα, καθὼς πολὺ φρόνημα τὸ παραδέχεστε καὶ σεις, τὸ τέλειο,

δεν το ἔφτασε ὁ ἀνθρώπος με τὴν πρῶτη. Θα σας χρουστοῦσα χάρι ξεχωριστὴ ἀν εἴχατε τὴν καλοσύνη νὰ τυπώσατε τούτο-μου τὸ γράμμα στὴ «Νέα Ἑστία» γιὰ να μὴν το πιστέψει ὁ κόσμος πὼς εἶμαι «σαμιαμίθιος»!

Σας χαιρετῶ πολὺ φιλικὰ

Π. ΒΛΑΣΤΟΣ

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ

Ραθυμίες πολιτισμένων καὶ παρατηρήσεις ἀγγέλων.—Diobelli, le livre de la Sagesse poïre, ὑπὸ André Demaison.—La mécanique de l'Esprit, ὑπὸ Léon Xanrof.

Σ' ἕνα παλιὸ βιβλίο, κάποιος εἰσυνειδήτως, ἀν ὄχι κι' ἐξαιρετικὰ ἔξυπνος, ἐρασιεὺς, εἶχε συλλέξει ὅλα τὰ λάθη πού ὑπάρχουνε στὸ ἐκτεταμένο ποιητικὸ ἔργο τοῦ Βικτωρ Οὐγκὼ καὶ τ' ἀράδιαζε με μὴν ἀνυπόφορη μικρολογία. Ἄν καὶ πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε πού μοῦ ἔπεσε στὰ χέρια, θυμᾶμαι ἀκόμα ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ψευδάδια πού ὁ ἀφελὴς ἀνθρώπος εἶχε βρῆ στὸ περίφημο ποίημα «Συνείδηση», ἔπον ὁ Κάιν, καταδικωμένος ἀπ' τὴν κατάρα τοῦ ἀδελφοῦ, γυρίζει ὅλον τὸν κόσμον καὶ τέλος, γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ πιά τὸ φοβερὸ μάτι τοῦ Θεοῦ, πού φαινότανε ὅπου κι' ἂν ἔστρεφε, διατάζει νὰ τοῦ ἀνοίξουν ἕναν τάφο:

... Et Cain dit: «C'est bien!»
Puis il descendit seul sous cette voûte sombre.
Quand il se fut assis sur sa chaise dans l'ombre,
Et qu'on eut sur son front fermé le sonner-
[rain,
L'oeil étatt dans la tombe et regardait Cain.

Λοιπόν, δὲν ξέρω γιὰ ποιὸς λόγους, ἢ καρέκλα τοῦ Κάιν ἔκανε τὸν ὑπομονητικὸ ἐρασιεὺτὴ νὰ σκίση τὰ ρούχα του. Ἄν δὲν κάνω λάθος, προσῆπτε στὸν ποιητὴ τοῦ Θεόλου τῶν Αἰώνων, πὼς τὴν ἐποχὴ τῶν πρωτοπλάστων οἱ καρέκλες δὲν εἶχανε ἀφευρεθεῖ. Περισσότερο θετικὰ εἶναι τὰ λάθη πού οἱ ἐρευνητὲς τοῦ Ὀμήρου βρῆσκουνε στὴν Ἰλιάδα ἢ τὴν Ὀδύσεια καὶ πού ὀφείλονται, καθὼς εὐτότελα παρατηρήθηκε, στὴν παραδοχικὴ νυσταλέα διάθεση τοῦ τυφλοῦ ποιητῆ. Ἄλλὰ κι' οἱ νεότερες λογοτεχνίες δὲν εἶναι ἄμοιρες πραγματικῶν λαθῶν, πού πρέπει ν' ἀποδοθοῦνε στὴν ἔλλειψη ἐπαρκοῦς κριτικοῦ πνεύματος τῶν συγγραφέων ἢ καὶ ἀπλοῦστερα στὴ βιάση καὶ τὴν τεμπελιά.

Ὁ Λέον Χανροφ συνάθροισα μερικὰ χαρακτηριστικὰ στὸ Μηχανισμό τοῦ Πνεύματος, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κάμποσα εἶναι νοστιμιώτατα:

«Ἐμενε πάντα σπῆτι του, μ' ἕνα βιβλίο στὰ χέρια, σάν ἀρκούδα» κι' ὁ Scribe μίλησε γιὰ τὴς «τέσσερις γωνιές τῆς στρογγυλῆς μηχανῆς» ἐννοῶντας τὴ γῆ.

Ἄλλὰ ἂν εἶναι προφανὲς πὼς τ' ἀνωτέρω πρέπει ν' ἀποδοθοῦνε σ' ἀπροσεξία, εἶναι ἀδύ-

νατο νὰ φαντασθῆ κανεὶς πὼς ἀκούμα ὁ Δι-
prouse Αἰὼς ἔγραφε τὸ ἀκρίβητο:

«Τὸ ἔκλειπα τὸ στήμα μ' ἕνα φιλι κίσο ἀπ' τ' αὐτί».

Ἡ ὁ Sterham Leacock τὸ ἐξοφρενιζό:
«Πετᾶχτηκε κἀνοι στὸ ἀλόγῳ του καὶ χᾶθιρε πρὸς ὅλες τὴς διεσθύνσεις».

Ὁ ἴδιος ὁ Leacock φαίνεται σαφέστερα ἀνεπιληκρινῆς ὅταν διηγείται με τὸ χιοῦμορ τοῦ τοῦ Γκαγκῆ πὼς ἐφθάσα σὲ μιά ἔρημο νῆσου καὶ ἔζησα ἄθλια, ντυνόμενος με φῶλλα κάκτων καὶ τρώγοντας ὑγρὴ ἄμμο. Ἀυτὴ ἡ διαίτα σιγά σιγά κατᾶστρεψε τὴν ὑγεία μου. Ἐπαῖθα λιθίαση, κέθανα καὶ θάρτηκα στὴν ἀκρογιαλιά».

* *

Ἄπὸ τ' ἄλλο μέρος ὑπάρταται στὴ βίβραση Ἄφρικῆ μιά σκέψη ὑποτυπώδης ἀκόμα, ἀλλὰ, ἐνδιαφέροντα καὶ χαρακτηριστικὴ τῆς παρατηρητικότητος τῶν μαύρων φυλῶν. Ὁ André Demaison, μεγάλος λάτρης τῆς τροπικῆς ζωῆς καὶ στενὸς φίλος τῶν θηρίων τῆς ζούγκλας, στὸ περιθώριο τῶν ἐξαιρετικῶν διηγῆσεῶν του περὶ τῶν ἀφρικανικῶν ζώων, σταχυολογεῖ μερικὲς σκέψεις καὶ ἀνέκδοτα νέγρων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀκροσπῶ τὰ κατωτέρω:

«Ὁ φτωχὸς πού φοβᾶται τὸν ἥλιο, φοβᾶται ἕναν εὐεργέτη».

«Ὁ ἀνθρώπος πού εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τὴ γυμνότητά του θὰ εἶναι ἀνακιδῆς ὅταν ντυθῆ».

«Ἄκουσε τρεῖς συμβουλές ἑνὸς φίλου. Πρόσεξε τὴ συμβουλὴ τριῶν φίλων».

«Αὐτὸ πού κίνει ἕναν ἄρρωστο νὰ σὺρλιάξη, θὰ ἔδινε ὁστέος εὐχαρίστηση σ' ἕναν πεθαμένο».

Καὶ γιὰ νὰ τελειώσω, παραθέτω αὐτὸ τὸ θυμώσοφο «αἶνιγμα» ἀπ' τὴ συλλογὴ πού βρῆσκατε στὸ βιβλίο τοῦ André Demaison:

«Τί κάνει θόρυβο χωρὶς ἀποτέλεσμα;
«— Ἐνας καυγᾶς μεταξὺ γέρων!»

A. Σ. Β.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἐναρξη τῆς θερινῆς περιόδου

Θέατρον-Θίασος Κοτοπούλη: Ἄ. Τσέχωφ: «Ὁ Γλάρος», τετράπρακτο δράμα.—Θέατρον Διονύσια, Θίασος Κυβέλης: Ἄ. Τσέχωφ: «Τρεῖς Ἀδερφεῖς», τετράπρακτο δράμα.—Μηρούνη: «Τὰ ἄρρωστα νιάτα», τρίπρακτο δράμα.

Ὁ Θίασος τῆς συνεργασίας διαλύθηκα. . . Οἱ κκ. Κυβέλη καὶ Κοτοπούλη σχημάτισαν ἡ καθεμία τὸ δικὸ της θίασο. Πρόκειται νὰ λειτουργήσουν φέτος τὸ καλοκαίρι κι' ἄλλη τέσσεροι θίασοι πρόξας, τοῦ κ. Ἀργυροπούλου στὸ Τριανόν, τοῦ κ. Μυράτ στὴν Ἀτλαντίδα, τοῦ κ. Ρῶτα στὸ Θέατρο Παγκρατιοῦ, κι' ἕνας θίασος Καλλιτεχνικῆς Ἐνώσεως στὸ Θέατρο Ρεκόρ. Οἱ τέσσεροι αὐτοὶ θίασοι δὲν ἔχουν φυσικὰ οὔτε καν ἀποκτὸ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Ἐξῆ. Ὁ κ. Μυράτ μπορεῖ νὰ ἀρχισε, γιὰ ἐπίδειξη, τὴς παραστάσεις του με τὸν «Πυγμαλῶνα» τοῦ Σῶ, τὸν ὁποῖον ἄλλωστε, ὅπως ἦταν ἐπὶ-

μυνο, ἀλλοίωσε καὶ παρεμόρφωσε, ἀλλὰ πολὺ γοήγορα θὰ περιορισθῆ κι' αὐτός, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι λαϊκοὶ θίασοι, νὰ ἐπιαναλαμβάνει μέσα πὲ ἄθλιες σκηνοθεσίες, καὶ περίπου ἀμελέτητα, ποικιλοπρόσωπα ἀσήμαντα ἔργα, ἢ νὰ παρουσιάζει κἀτα τόσο κι' ἕνα ἀδύνατο καὶ κενὸ πρωτόλειο τὸ ὁποῖο ἀπέφρασαν οἱ σφαιρώτεροι θίασοι. Ἡ ὑπαρξη τῶν λαϊκῶν αὐτῶν θιάσων δὲν θὰ εἶχε σημασία καὶ θὰ μπορούσε νὰ περᾶσει κι' ἐντελῶς ἀπικρατήσῃ, ἔάν δὲν ἀκασχολοῦσε ὁ καθένας ἕναν ἢ δυο ἰθθασιούς οἱ ὁποῖοι κἀτα θὰ μπορούσαν νὰ προσφέρουν μέσα σ' ἕνα ἀξιοπρεπὲς σίνολο.

Παρ' ὅλες τὴς θλιβερῆς ἀποσιγητῆσεις ἀπὸ τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο, τὴς ὁποῖες ἀπειλοῦν, ἀλλοθίμο-
νο, νὰ διαδεχθοῦν κι' ἄλλες, εἶναι ζήτημα ἔάν ὑπάρχουν σήμερα διαθέσιμοι γιὰ τὸ Ἐλεύθερο Θέατρο ἀρκετοὶ ἀποσιδηκότε καλοὶ ἰθθασιοὶ γιὰ νὰ σχηματισθῆ ἕνας καὶ μόνον θίασος, κι' αὐτὸς χωρὶς μεγάλες ἀξιώσεις, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εὐπρόσωπος. Ἐνταῦτοις οἱ δυνάμεις χωρίζονται, χωρὶς νὰ λῶθουν καὶ ὑπ' ἄρη τούς ὅτι ἡ χαμηλότερη τιμὴ τοῦ εἰσιτηρίου τὴν ὁποῖαν ἀναγκάσθηκε νὰ ὀρίσει τὸ Θέατρο γιὰ νὰ συναγωνισθῆ τὸν κινηματογράφο καὶ τὴν καλοκαιρινὴ ἔλξη τῶν ἔσοχῶν, θὰ μπορούσε νὰ ἐξασφαλίσῃ καλλιτεχνικὲς παραστάσεις μόνον ἔάν ὅλο τὸ μιστρημένο κοινὸ τοῦ θεάτρου συγκεντρωθῶτανε καὶ ἰκανοποιότανε σ' ἕνα μόνον θέατρο τὸ ὁποῖο θὰ γέμιζε κἀθε βράδυ ἀσφυκτικά.

Δὲν θέλω νὰ γίνω μάντης κακῶν, ἀλλὰ πολὺ φοβούμαι πὼς δὲν θ' ἀργήσει νὰ συμβεῖ ὅ,τι ἐγινε καὶ πέροι, σάν φυσικὴ συνέπεια τοῦ σχηματισμοῦ πολλῶν θιάσων καὶ οἱ ἔξη θίασοι θὰ διαλυθοῦν, ἢ θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ μεταμορφωθοῦν σὲ μπουλούκια καὶ νὸ περιοθεύουν ἀτακτὰ τὰ συνοικιακὰ θέατρα.

Καὶ οἱ δυο σοβαροὶ θίασοι ἤρχισαν τὴς παραστάσεις τους μ' ἕνα ἔργο τοῦ Τσέχωφ δὲν ξέρω ποῖος ἀπὸ τούς δυο εἶχε τὴν πρωτοβουλία τῆς ἐκλογῆς καὶ ποῖος μιμήθηκε γιὰ νὰ συναγωνισθῆ. Πάντως καὶ οἱ δυο ἀλληλοπαρασύρθηκαν σὲ μιά βέβαιη ἀποτυχία.

Ὁ Τσέχωφ εἶναι ἕνας ἔξοχος συγγραφεὺς, δημιουργὸς, ποιητῆς, καὶ σύγχορα καὶ δεξιοτέχνης. Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχει στὰ θεατρικὰ του ἔργα τίποτε ἀπ' ὅτι συνήθως ὀνομάζουμε δράση, περιπέτειες, ἐπεισόδια, κι' οὔτε καν σύγκρουση χαρακτήρων, εἶναι τόσο κύριος τῆς σκηρικῆς οικονομίας, ὅστε συγκρατεῖ ἀδιάπτωτο τὸ ἐνδιαφέρον. Ἄλλὰ προπάντων ἀσυγκινεῖ. Ἐκφράζει ἕναν παλιμῶδη ἐσωτερικὸ κόσμο. Τὰ πρόσωπά του δὲν εἶναι ζωηρὰ διαφοροποιημένα, μοιάζουν ὅλα ἀναμεταξὺ τους, μερ κὲς ὁμιος ἀποχρώσεις, διαλεγμένες καὶ τοποθετημένες με ἐξαιρετικὴ λεπτότητα, ἀρκοῦν γιὰ νὰ τὰ ζωντανέψουν, γιὰ νὰ τὰ ἐμψυχώσουν με μιά κάποια ἀτομικότητα, γιὰ νὰ δώσουν τὸν τόνο τῆς βαθυτάτης εἰλικρινείας στὴν ἀπογνωσμένη κραυγὴ τους. Εἶναι ὅλοι ἀνθρώποι ἀποτυχημένοι, ἢ μᾶλλον ἀπλᾶ μέτριοι, πού εἶχαν ὅμως κάποτε ὄνειρα καὶ πόθους, καὶ πού ἀναγκάσθη-

καν νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ κάθε ἐλπίδα ἐκπληρώσεως τους κ' ἀποδράσεως ἀπὸ τὴν κληρικὴ ρουτίνα. Σέρονται βιαριστιμένοι καὶ κατὰκοιοὶ ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευση. Δὲν ἔχουν πιά δύναμη οὔτε νὰ προσπαθήσουν· δὲν ἀγωνίζονται οὔτε μόνον, οὔτε ὀμαδικά. Ἀόριστα μόνον ὀραματίζονται ἕνα καλύτερο αἶθρο γιὰ τὸν ἀνθρώπο.

Ὁ Τσέχωφ συνέλαβε τὴν ἀνεργίαν καὶ διωρισμένη ρωσικὴ ψυχὴ τοῦ περασμένου αἰῶνα, καὶ τὴ δρᾶμα τοῦ κάθε ἀνικανοποίητου ἀνθρώπου. Ἴσως ἢ φωνὴ του νὰ μὴ συγκλονίζει πιά ἄμεσα, γιὰτὶ ὁ ἀνθρώπος σήμερον ζεῖ μιά περίοδο ἀγωνίας κ' ἀνήσυχου ἀνασχηματισμοῦ, συχνά ὀδυνηρότατη, ἢ ὁποῖα ὅμως δὲν ἀφίνει θέση καὶ καιρὸ γιὰ πλήξη καὶ μιάταιες θλίψεις· ἀλλὰ πάντα ἢ ἔντασι τοῦ πόνου τοῦ Τσέχωφ ἀγγίζει κάποιες χορδές, γιὰτὶ ὁ κάθε ἀνθρώπος, ἀκόμα κ' ὁ πῶς ἀπασχολημένος, κ' ὁ πῶς ἀπορροφημένος, ἔχει μέσα του τὴν ἀνάμνηση ἀπὸ κάτι ποῦ δὲν πραγματοποιήσασκε. Ὁ Τσέχωφ συνειδητοποιεῖ τὴν ἀνάμνηση αὐτή. Γιὰ νὰ μεταδοθῆι ὅμως ἢ συγκίνησι, εἶναι ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῆι ἀτμόσφαιρα. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν σιὰ ἔργα του ρόλοι καὶ μεγάλες σκηνές, εἶναι δυσκολότατα ν' ἀποδοθῆν. Ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι τὸ σύνολο τέλει, νὰ εἶναι ἢ κάθε λεπτομέρεια ζυγισμένη, μελετημένη καὶ ἑναρμονισμένη μὲ ὅλες τὶς ἄλλες λεπτομέρειες, νὰ σχηματίζουν ὅλες μαζί οἱ ἀποχρώσεις μιά μουσικὴ σύνθεσις...

Τὰ ἔργα τοῦ Τσέχωφ, ὅταν πρωτοπαίχθηκαν ἀκόμα καὶ στὴ Ρωσία, ἀπέτυχαν. Χρειάσθηκε νὰ τ' ἀναβάσει ὁ Στανισλάβσκι, καὶ νὰ δουλέψῃ τὸ καθένα σὲ περισσότερον ἀπὸ πενήντα πρόβες, γιὰ νὰ ἀποκαλυφθοῦν, νὰ γοητέψουν καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν. Ἡ πρόθεσις καὶ τῶν δυὸ μας θιάσων νὰ γνωρίσουν στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τὰ ἔργα τοῦ Τσέχωφ εἶναι βέβαια κατ' ἀρχὴν ἀπόλυτα ἀξιώπαινη, ἀλλὰ δὲν παρουσίασαν Τσέχωφ τὸν πρόδωσαν μὲ μακάρια ἀπάθεια κ' ἀδιαφορία.

Καὶ πρῶτο, τὰ θερινὰ τους θεάτρα, τὰ ὁποῖα, ἐνῶ εἶναι ἀρκετὰ κλειστὰ γιὰ νὰ μὴ δραοῦνται οὔτε ἀπὸ μιά πνοὴ ἀέρα ἀπαραίτητη σὲς μέρες τῆς ζέστας, εἶναι σύγχρονα ἀρκετὰ ἀνοικτὰ γιὰ νὰ εἰσρημοῦν ἐνοχλητικὰ ὄλοι οἱ θόρυβοι τοῦ δρόμου, εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλα γιὰ νὰ παιχθοῦν ἔργα διαθέσεως· τὰ ἔργα αὐτὰ χρειάζονται προσοχὴ καὶ συγκέντρωσι. Δεύτερο καὶ σημαντικότερο, οἱ ἠθοποιοὶ τῶν πρόχειρα καταρτισμένων θιάσων εἶσαν οἱ περισσότεροι ὄχι μόνον ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ἀποδώσουν ποτὲ ἔργα τοῦ Τσέχωφ, ἀλλὰ δὲν εἶχαν οὔτε κἀν προσπαθήσει νὰ μελετήσουν ἔστω καὶ μόνον τὶς λέξεις τοῦ ρόλου τους· ὁ ὑποβλαύς, προπάντων στὸ θίασο Κυβέλης, ἀκούεται ἀδιάκοπα. Οἱ παραστάσεις δὲν εἶχαν καμιάν ἐνότητα, καμιάν ἀτμόσφαιρα.

Ἄλλ' ἂν πρέπει νὰ συγκριθοῦν οἱ δυὸ παραστάσεις, ὀφείλει κανεὶς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἢ παράστασις τοῦ θιάσου Κοτοπούλη εἶταν κάπως περισσότερο ἐπιμελημένη. Ἴσως κ' ὁ «Γλά-

ρος» νὰ εἶναι κάπως εὐκολότερος νὰ παιχθῆι ἀπὸ τὶς «Τρεῖς Ἀδερφές». Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Τσέχωφ καὶ δὲν εἶναι ἀκόμα τόσο ἀπρόσιτο. Ὁ Τσέχωφ οἰκτερεῖ, ἀλλὰ καὶ εἰρωνεύεται. Μερικὲς σκηνές κλείνουν μιά σάτυρα μέσα τους καὶ ἔχουν μιά λαμπρότητα. Τὰ πρόσωπα δὲν εἶναι ὅλα ὑποταγμένα κ' ἀπέλλιδα· μερικοὶ χαρακτήρες ἔχουν ἑχάσει τὰ ὄνειρά τους, ἔχουν ἀφοριωθῆι μὲ τὴ ρουτίνα, καὶ σχεδὸν τὴν ἀγαποῦν.

Ἡ σχετικὰ ὅμως μικρότερη ἀποτυχία ὀφείλεται προπάντων στὴ φρονιδα τῆς κ. Κοτοπούλη. Οἱ σκηνογραφίαι, ἂν καὶ δὲν μετέφεραν οὔτε μὲ μιά λεπτομέρεια στὴ Ρωσία, κ' ἂν κ' ἀνέδιναν ζωηρὸ φῶς κ' ὅταν τὸ κείμενο τόνιζε ρητῶ ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι γύφτα, εἶσαν ὀκωσθήποτε καλαίσθητες. Αἰκὲς κ' εὐχάριστες. Ἡ ἴδια ἢ κ. Κοτοπούλη ἀφιέρωσε στὴ δημιουργία τοῦ ρόλου τῆς δλη τῆς τῆς τῆς καὶ συγκέντρωσε γύρω τῆς μερικὰ καλὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα κοπίασε νὰ διδάξῃ. Ὁ θίασος τῆς εἶναι ὁ σχετικὰ ἀριότερος. Ἡ δ. Παπαδίκη, τὴν ὁποῖαν ξαναεἶδαμε μὲ χαρὰ, δικαίωσε ὅλες τὶς ἐλπίδες οἱ ὁποῖες ἔχουν στηριχθῆι ἀπάνω τῆς, οἱ κυρίες Χατζηπαναγιώτη καὶ Βιτωρὴ κ' οἱ κύριοι Γιαννίδης καὶ Τσαγανέας ἐπαιξαν εὐσυνείδητα. Ἀκόμα καὶ στὸν κ. Λογοθετίδην εἶχε ἐπιβληθῆι κάποιον κειθαρχία. Δυστυχῶς δυὸ κύριοι ρόλοι εἶχαν ἀνατεθεῖ στὸν κ. Γαβριηλίδην, ὁ ὁποῖος εἶταν ἀνυπόφορος στομφώδης, καὶ στὸν κ. Μυράτ γιό, ποῦ στερεῖται ἀπὸ κάθε ἔχθος ταλέντου. Οἱ δυὸ ἠθοποιοὶ αὐτοὶ κατέστρεψαν τὸ σύνολο.

Ἡ παράστασις τοῦ θιάσου Κυβέλης, ἂν καὶ τὴν ἐπιμελήθηκε κ' ὁ κ. Μελάς, εἶταν κυριολεκτικὰ οἰκτρὴ. Τί νὰ πρωτοκατηγορήσῃ κανεὶς; Τὶς σκηνογραφίαις ποῦ παρουσίαζαν πότε καμπάλαια ἐπιπλα κ' ἐσωτερικὰ καὶ πότε ὑπερμοντέρνα, καὶ εἶσαν πάντα φρικτὰ ἀκαλαίσθητες, ἢ τοὺς ἠθοποιοὺς ποῦ ἔκαναν ὄλοι ὅτι ἠθέλαν ἀπάνω στὴ σκηνὴ καὶ μόνον τὸν Τσέχωφ δὲν διερμήνευαν, ποῦ οὔτε στιγμή δὲν κατόρθωσαν νὰ συντονίσουν τὸ καιξίμὸ τους; Ἡ ἴδια ἢ κ. Κυβέλη σ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον φάνηκε κατώτερη τοῦ ἑαυτοῦ τῆς. Τὸ ζεῦγος Μουσσούρη ἔπαυσε ἀπὸ καιρὸ νὰ προοδεύει, καὶ τελευταία κ' ὀπισθοδρομεῖ. Τὸ μόνον φαινομενικὸ σημεῖο εἶταν ἢ κ. Ρίτα Μυράτ ἢ ὁποῖα ἔδειξε ὅτι ἔχει ταλέντο κ' ὅτι μπορεῖ νὰ ἐξελιχθῆι.

Ὁ ἴδιος ὁ κ. Μελάς ὁμολόγησε σ' ἕνα ἄρθρο του τὴν ἀποτυχία ἀλλὰ προσπάθησε νὰ τὴν δικαιολογήσῃ, καὶ ἔδωσε τὴν ἐξήγησι ὅτι δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ ξεδευσθοῦν χρήματα καὶ νὰ καταβληθοῦν μεγάλοι κόποι γιὰ ἔργο τὸ ὁποῖο εἶταν ἀπὸ πρὶν βέβαιον ὅτι δὲν θὰ στεκότανε πολλὲς βραδιές. Δὲν παραδέχομαι τὴν δικαιολογία αὐτή. Ἐνας θίασος ἔταν δὲν πιστεύει σ' ἕνα ἔργο, δὲν ἔχει καμιὰ ὑποχρέωσι· νὰ τὸ ἀνεβάσει· ἀλλ' ὅταν μιά φορὰ ἀποφασίσῃ νὰ τὸ παρουσιάσῃ, ἔχει καθήκον νὰ τοῦ δώσῃ τὶς περισσότερες δυνατὲς πιθανότητες ἐπιτυχίας. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ προδώσῃ καὶ νὰ τὸ καταδικάσῃ συνειδητὰ.

Οἱ «Τρεῖς Ἀδερφές» μεταφράσθηκαν ἀπὸ

τὴν κ. Γουλ. Καζονελάκη κ' ὁ «Γλάρος» ἀπὸ τὸν κ. Μυράτ γιό. Καὶ οἱ δυὸ μεταφράσεις εἶσαν θεατρικῆς ἀξιοφάνειας ἐπιπέδου, κ' εἶχαν κ' ἕνα γόνυ λογοτεχνικὸ. Ἄλλ' ἔφηναν καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ τὴ γαλλικὴ μεταφράσι. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, καθε μεταφράσι ἀλλοιώνει κάπως τὸ κείμενο καὶ ἢ μεταφράσι ἀπὸ μεταφράσι ἀπομακρύνεται ἀναγκαστικὰ σημαντικὰ ἀπὸ τὸ πρωτότυπο. Ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα μεταφράσεις, καὶ συλλογίζομαι προπάντων τὴν κ. Σαρκενίδην, οἱ ὁποῖαι κατέχουν τέλει καὶ τὴ ρωσικὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Νομίζω ὅτι εἶναι σωστὸ ἢ κάθε δουλειὰ νὰ γίνεται πάντα ἀπὸ τὸν εἰδικότερο.

Οἱ «Τρεῖς Ἀδερφές» πιάθηκαν μόλις μιά ἑβδομάδα καὶ τὶς ἀντιπαταστήσανε τὰ «Ἀρρωστία Νιάτα» τοῦ Μπροῦκνερ. Τὸ ἔργο αὐτὸ, καὶ δείχνει τὸν βιαιότατον ψυχικὸ κλονισμὸ τῆς μεταπολεμικῆς γενιάς, καὶ παρουσιάζει διάφορους τύπους νέων φοιτητῶν ἐντελῶς ἀνεργίαν, ποῦ προσπαθοῦν νὰ λησμονήσουν σ' ἐπιδημιολογικὸς ἔρωτες καὶ στὴ διαφθορὰ τὴν ἀπελπιστικὴ μόνωσι ποῦ αἰσθάνονται, εἶναι ἴσως ἕνα ἀπὸ τὰ συγκλονιστικότερα, πικρότερα, καὶ σύγχρονα ποιητικότερα ἔργα τῆς παραγωγῆς τῶν τελευταίων χρόνων. Ὁ διάλογός του εἶναι λιτὸς καὶ γεμάτος ἀπὸ νοήματα, ἰριστορηματικὸς. Ἄλλ' εἶναι κ' αὐτὸ ἕνα ἔργο βαρῦ, ἀκατάλληλο, γιὰ θερινὰ θεάτρα, κ' ἐπίσης ἀκατάλληλο γιὰ τὴν ἀντίληψή μου, ἐὰν παιχθῆι καλὰ, γιὰ τὸ μεγάλο καὶ πολὺ κοινὸ. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἔργα ἐκεῖνα ποῦ ἀποτείνονται μόνον σὲ ἀνθρώπους πληροφορημένους καὶ καλλιεργημένους, καὶ ποῦ ἔπρεπε νὰ τὰ βλέπουν μόνον ὅσοι εἶναι σὲ θέση νὰ μὴ σταματήσουν στὴν τολμηρότητα τῶν περισσότερων σκηνῶν του καὶ νὰ αἰσθανθοῦν τὸν σπαρτακτικὸν κόπον ποῦ ἀναδίνεται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ διαφθορὰ. Εἶναι ἕνα ἔργο ποῦ ἂν παιχθῆι καλὰ πρέπει νὰ τσακίξῃ τὰ νεῦρα. Ἐνα τέτοιο τσίκισμα αἰσθάνθηκε ὅταν τὸ διάβασα. Ὅταν τὸ εἶδα παιγμένο οὔτε κἀν συγκινήθηκα.

Ἡ παράστασις εἶταν βέβαια περισσότερο εὐσυνείδητη ἀπὸ τὴν παράστασι τῶν «Τριῶν Ἀδερφῶν». Ἡ σκηνογραφία εἶταν καλαίσθητη καὶ οἱ ἠθοποιοὶ μελετημένοι, ἀλλ' ἢ πολὺ δύσκολη ἐμφύχωση τῶν προσώπων τοῦ Μπροῦκνερ ἀπαιτοῦσε δυνάμεις πολὺ ἀνώτερες ἀπὸ τὶς δικές τους. Ἐπαιξαν ἀκλᾶ εὐσυνείδητα ἄμυχα κ' ἀτονα. Ἐπαιξαν τὰ «Ἀρρωστία Νιάτα» ὅπως θὰ ἐπαιξαν ὁποιαδήποτε κοινὴ γαλλικὴ κωμῆδια. Χωρὶς ἐσωτερικότητα, χωρὶς ἔντασι. Οὔτε στιγμή δὲν ἔδωσαν τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἢ ἀρρώστεια ἔχει εἰσχωρήσει ἴσως τὰ ἔγκατα τῶν ψυχῶν τους, ὅτι εἶναι ἀνθρώποι φρικτὰ κ' ἀπόλυτα ταλαιπωρημένοι. Ἀπέφυγαν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως ὑπῆρχε ἀρκετὸς φόβος, νὰ προστυζέψουν τὰ ἔργα, ἀλλ' ἐντελῶς τὸ ἀδυνάτισαν. Ἀπέφυγαν τὴ μιά προδοσία γιὰ νὰ ὑποπέσουν στὴν ἄλλη. Τὸ νόημα τοῦ ἔργου διέφυγε. Οἱ περισσότεροι θεαταί, ὅσοι δὲν εἶχαν διαβάσει ἀπὸ πρὶν τὰ «Ἀρρω-

στία Νιάτα», θὰ ἔφυγαν μὲ τὴν ἐντύπωσι ὅτι εἶδαν μερικὸς ἀνιούρησις ἀνθρώπων, πολλὰ ἐπεισόδια, παρὸδῆτες ἔρωτες ἀσχηγῆς τίποτε ἄλλο.

Μόνη ἢ κ. Κυβέλη, ἂν καὶ ἢ ἐμφάνισή της δὲν τὴν ὑποβοηθῆι νὰ ἐμφυχῶσι πολὺ νέα κομῆσια, κατόρθωσε σὲ μερικὲς σκηνές νὰ μεταδώσῃ καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόστασι τοῦ ἔργου τὸ δρᾶμα ὅμως τοῦ Μπροῦκνερ ἔχει προπάντων ἀνάγκη συνόλου.

Ἡ καλοκαιρινὴ περίοδος ἔρχισε μὲ ἔργα κεντηματικὰ. Τί ὀφείλει; Ἡ ἐκτέλεσι τὰ ἔκανε ἀγνώριστα.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΙΤΑΛΙΑ

Giovanni Pesco «La Valle»

«La Valle» (καυλάδα) ὀνομάζεται μιά περιοχὴ ἐλώδης, ὅπου μόνον λιγοστὰ χωριατόσπιτα ἔχουνε μείνει γύρω ἀπὸ τὸ καλιὸ ἀρχοντάσπιτο τοῦ ἰδιοκτήτη, ποῦ ζεῖ ἐγκαταληρητῆ. Ἐνας νέος μηχανικὸς ἀγαπᾷ ἕνα κορίτσι, λουλούδι ποῦ μόλις ἀνοῖξε σ' ἐκεῖνο τὸ θανατηρὸ ἔδαφος. Ἀλλὰ ἀγαπᾷ καὶ τὴ γῆ. Καὶ καταστρώνει ἕνα τολμηρὸ σχέδιο γιὰ νὰ ἐξυγιάνῃ τὴν περιοχὴ. Πῶς ὅμως νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ χωρὶς τὴν ὀλικὴ ὑποστήριξι τοῦ ἰδιοκτήτη; Αὐτὸς καὶ ἢ γυναίκα του, νέο ἀκόμα ἀντρώπου, ἀξίωμα ἔρχονται νὰ κατοικήσουν τὸ καλιὸ σπίτι σὺν νιῦθελαν τὴν ἔξορία. Ὁ μηχανικὸς ἐγκαθίσταται κοντὰ τους. Ἡ Μαγδαλινὴ, ἢ ἀρραβωνιαστικὴ του, κερδίζει σιγά-σιγά τὴν εἴηνα καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν νοικοκυραίων. Ὁ μηχανικὸς, θαρρεμένος, ἐκθέτει στὸν ἄντρα τὸ σχέδιό του, ἀλλ' αὐτὸς ἀντιστέκεται ψυχρὸς, ἐπειδὴ κατὶ σὺν ἀπελπισία καὶ σὺν χαμὸς φαίνεται νὰ τὸν βασανίζῃ. Ἐν τούτοις σὲ λίγο δυὸ γεγονότα καὶ δυὸ σχεδὸν ἀντίθετα συναισθήματα τὸν ἐλύθουν καὶ τὸν διαθέτουν εὐνοϊκὰ ἀντίκειν σὲς προτάσεις τοῦ νέου μηχανικοῦ. Ὁ ἔρωτας τοῦ τελευταίου αὐτοῦ γιὰ τὴ Μαγδαλινὴ μὲ τὴ συμβολὴ του στὸ σχέδιο τῆς ἐξυγιάνσεως, καὶ κατόπι ἢ βεβαιότης πῶς στὴν ἀρχὴ κάθε ἐξυγιάνσεως οἱ θέριες, πρὶν νὰ σβῆσουν ὀλάελα, προσβάλλουν ἐπικίνδυνα ὄσους δὲν τὶς ἔχουν ξαναπάθει. Κι' εἶται, στὸ τέλος, δέχεται νὰ χρηματοδοτήσῃ τὴν ἐπιχειρήσι, νομοῖοντάς τὴν σὰ δική του ἀπελευθέρωσι.

Πραγματικὰ ὁ πυρετὸς μπαίνει στὸ σπιτικὸ του. Ὁ ἴδιος ἔχει θέρη, μὰ τὴν περᾶ στὸ πόδι. Ἡ νέα γυναίκα του καὶ ἢ Μαγδαλινὴ παραστέχουν καὶ νοσηλεύουν τοὺς ἀρρώστους. Ἡ καυλάδα εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀποξηραντικὰ ἔργα, κάθε μέρα φαίνεται πῶς ξαναγεννιέται. Καὶ στὰ περιστατικὰ τῆς καθημίας μέρας διαφραίνεται μιά παρρησία ἐνδὸς ἀφαντοῦ κ' ἀνήσυχου προσώπου, ποῦ τὸ σπρόχυνον σὲ δρᾶσι οἱ καρδιές τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἔρωτας τῶν δυὸ ἀρραβωνιασμένων καὶ ἢ τὴν τῶν δυὸ νέων συζύγων ποῦναι τόσα ἀποξενωμένοι ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Γιὰτὶ ἕνα μυστικὸ βαραίνει αὐτὴ τὴν τύχη. Ἡ γυναίκα τοῦ νοικοκύρη, μόλις ἀποφραίστηκε ἢ ἐκτέλεσι τῶν ἔργων, τρομαγμένη

άντικρουσε την ιδέα του άντρα της που περίμενε το θάνατο από ένα έργο ζωής. Τώρα παρακολουθεί σιωπηλή το ξετύλιγμα του έργου του και γρονθίζει καινούργια συναισθήματα που ακόμα δεν εκφράζει. 'Αντιλαμβάνομαστε ότι είναι ένοχος ή γυναίκα αυτή ή ότι ο άντρας της τη νόμισε ένοχο. Γι' αυτό, από απελπισία και χωρίς κανένα φανερό σκοπό, την οδήγησε στην έρημα τής «κοιλιάδας», ίσως για να περιμένουν εκεί κάποιο τέλος: τώρα όμως μαθαίνει να τη βλέπει από μιάν άλλη πλευρά, άγνωστη ίσαμε τότε, του φανερόναι μιιά καινούργια εικόνα.

Κ' οι δυο εξακολουθούν να σπαιίνουν πάνω πὲ ὅτι τοὺς ἀφορᾷ ἀτομικά.

Τὸ ἀπτελειώμα τῶν ἐξυγιαντικῶν ἔργων γιορτάζεται μὲ μιάν ἀγροτική γιορτὴ καὶ μὲ ταύς γάμους τῶν δυὸ ἀξελθωνιασιένων: τοῦ μηχανικοῦ καὶ τῆς Μαγδαληνῆς. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆ, ἀτὸ κᾶτι λόγια τῆς γυναίκας τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς τὴ νύφη, μαθαίνομε πὼς πραγματικά ὑπῆρξε ἔνοχη. Ἐίναι τὰ πρῶτα σημάδια τῆς ἐξομολόγησης: ποὺ ἐπακολουθεῖ ἀνάμεσα στὸ ἀνθρώπινο, καὶ τοῦ γυρισμοῦ τῆς ἀγάπης στὸ καλιὸ ἀρχοντόσπιτο.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου αὐτοῦ ποὺ παίχθηκε στὴ Ρώμη ἐδῶ καὶ μερικὲς ἑβδομάδες καὶ σημείωσε ἀρετὴ ἐπιτυχία. Τὸ ἔργο ἔχει δραματικὴ ὑπὴ καὶ κρατεῖται στὴ σκηνή. Τὸ κοινό, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, τὸ ὑποδέχθηκε μὲ θερμότητα. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε χωρὶς ἀμφιβολία μιὰ ἀετιόφαιρα ὑγεία: καὶ σφρίγγους ποὺ ἀναδίνει τὸ ἔργο. Κᾶτι τὸ αἰτιόδοξο μαζὶ καὶ αἰσθηματικὸ συμπληρῶνει τὴν ἐντύπωση. Δὲν εἶναι ἀπίθανο πὼς ἡ ἐπιτυχία τέτοιων θεατρικῶν ἔργων εἶναι καὶ λίγο τὸ ἀκαύγαμα τῆς συστημιακῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ ἰταλικοῦ κοινοῦ, ποὺ τὴν πραγματοποίησε κατὰ τὰ τελευταία χρόνια τὸ φασιστικὸ φρόνημα. Ναὶ πέν πολιτικὴ καὶ τέχνη εἶναι δυὸ πράγματα ἀσυμφίβαστα, ἡ τέχνη ὅμως ἔχει δίκως ἀμφιβολία πάλι νὰ κερδίσει ὅταν μιὰ ὀποιαδήποτε ἰσχυρὴ πρῶτὴ ἐνθουσιασμοῦ ἐπικρατήσῃ πάνω στὸ χυδαῖο ἢ τὸ χθαμαλὸ καὶ ἀνυψῶσῃ τὸ γενικὸ αἰσθητικὸ ἐπίπεδο. Τὸ βλέπομε ἐν μέρει, εἰν' ἀλήθεια ἀκόμα σὰ σπάργανα, καὶ στὸν τόπο μας μὲ τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο».

Ὁ Γιουαννὶ Ρεσε ἀγαπᾷ μὲ πάθος τὴ γῆ καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὰ προβλήματα τῆς υπαίθρου. Ἐνὶ ἀκόμα πολιτικὸς συγγραφέας. Αὐτὸ, ἐν μέρει, τὸν ἐμπόδισε κάπως νὰ κατακτασθῇ τὸ ἔργο του μὲ καθαρὴ καλλιτεχνικὸ πνεῦμα καὶ νὰ κρατήσῃ τὴν πρέπουσα ἀπόσταση ἀνάμεσα στὰ φρονήματα του καὶ στὴν καλλιτεχνικὴ ἀλήθεια τῶν προσώπων του.

Τὸ ἔργο περιέχει εὐγενεῖς ἐξάρσεις ποὺ κάποτε θυμίζουν ἀποστολικὸ κήρυγμα. Ζητώντας νὰ συγκινήσουν τὸ κοινὸ γιὰ μεγάλες ιδέες.

Ἰσο; θᾶ τρεπε ν' ἀπιδροθῶν πὼ ρεαλιστικά οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σὲ χωρικούς καὶ ἀφέντες καὶ τὰ συναισθήματα ποὺ ἐκφράζουν οἱ χωριατοποῦλες. Καὶ τὸ σπουδαιότερο: θᾶ πρεπε νὰ διατυπωθῇ πὼ ἔντονα, πὼ ὀργανικά, ἢ βαθμιαία μεταβολὴ ποὺ συνετελεῖται στὴν

φυχὴ τῶν δυὸ συζύγων καὶ ποὺ ἀπὸ μιὰ θλιβερὴ ψυχρότητα ὀδηγεῖ στὸ ξαναζωντάνεμα τοῦ ἔρωτά τους.

Ὁ ἠθοποιὸς ποὺ ἔπαιξε τὸ ρόλο τοῦ ἰδιοκτήτη εἶχε, ἐξ ἄλλου, τὴν καλὴ ἐμπνευση νὰ μὴ ἐπιμείνῃ σὲ μερικὰ ρητορικὰ μέρη.

Π. Φ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ ἔκθεση τῶν Σκιτσογράφων

Οἱ σκιτσογράφοι ἀνοίξαν τὴν τρίτη συνολικὴ τους ἐκθεση.

Τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει αὐτὸς ὁ κλάδος τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν εἶναι ὅτι ὅλοι σχεδὸν εἶναι αὐτοδημιούργητοι, χωρὶς νὰ ἔχουν κάμει σπουδὲς ζωγραφικῆς, συνεργάτες τῶν καθημερινῶν ἐφημεριδῶν στὸ σκίτσο τῆς ἡμέρας καὶ στὴ γελοιογραφία. Δὲν ἐσηματίσθησαν δηλαδή, ὅπως γίνονται οἱ περισσότεροι ζωγράφοι, ἀπὸ τὴ βιωτικὴ ἀνάγκη ποὺ ὀφείναι τὰ μέλη μιᾶς κοινωνίας σ' ἕνα ἐργαστήριον ἢ σὲ μιὰ σχολὴ γιὰ ν' ἀποκτήσουν ἕνα ἐπάγγελμα, ἀλλὰ γιατί εἶχαν καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία καὶ χιουμοριστικὴ διάθεση, καὶ ἀνεπύξαν δεξιότητες καὶ ἐπλάτυναν τὸν κύκλο τῶν παρατηρήσεῶν τους χάρη στὴ δημοσιογραφικὴ ἀνάγκη ποὺ τοὺς κρατεῖ σὲ διαρκὴ ἀπαρὴ μὲ τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τὰ προβλήματα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τὰ βαθύτερα καὶ τὰ παροδικὰ. Σ' αὐτὸ ὀφείλεται ὁ αὐθορμητισμὸς ποὺ χαρακτηρίζει τὴν παραγωγή τους, καὶ ποὺ κάνει τὴ συνολικὴ τους ἐπίδειξι ἐκδήλοισι περισσότερο καλλιτεχνικὴ ἀπὸ μερικὲς ἐκθέσεις ζωγραφικῆς.

Ἄν οἱ σκιτσογράφοι δὲν εἶναι ὅλοι ταλέντα, εἶναι ὅμως ἰδιοσυγκρασίες μὲ κάποια διάθεση, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι πάντοτε οἱ ζωγράφοι, οὔτε ὅταν προσπαθοῦν νὰ ἐπιδεικνύουν ἐλευθερίες στὴν τέχνη, γιὰ τὶς ὀποῖες δὲν εἶναι κομωμένοι παρὰ μόνον οἱ πραγματικοὶ καλλιτέχνες. Τὸ σκίτσο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἂν δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ βαθύτερο χαρακτῆρα μιᾶς μορφῆς, καὶ ἡ γελοιογραφία δὲν στέκεται στὸ ἐπίπεδο τῆς τέχνης ἂν δὲν εἶναι σάτυρα εὐθυμῆ ἢ μικρῆ μιᾶς καταστάσεως, ποὺ ἀποκαλύπτει τὰ κρυφὰ τῆς στοιχεῖα, ὅτι ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τὸ ψέμα, τὸ ἐλάττωμα, τὸ κακὸ. Ἀλλὰ συμβαίνει συχνά καὶ μὲ τοὺς σκιτσογράφους καὶ τοὺς γελοιογράφους ὅτι καὶ μὲ τοὺς ζωγράφους. Δίνουν ἀπὸ τὸ θέμα τους ἕνα χαρακτηριστικὸ γνῶριμο καὶ αἰσθητὸ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς ἐπιφανειακὸ, καὶ συμπληρώνουν τὸ σχέδιο μὲ αὐθαίρετες ὑπερβολὲς γραμμῶν, ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλοῦν τὰ γέλια, ἀλλὰ δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὴ σατυρικὴ μνην ἀλήθεια. Ἡ μεγάλη μύτη ἐνὸς γνωστοῦ προσώπου, τὰ πόδια καὶ τὸ ντύσιμο ἐνὸς τύπου τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς, ἀλλὰ χαρακτηριστικὰ ἐξωτερικά, ἔχουν γίνε θέματα προσφιλῆ πολλῶν γελοιογράφων. Μ' αὐτὰ ἐπιτυγχάνουν μιὰ εὐθυμῆ ἐντύπωση τῆς στιγμῆς, ἀλλὰ δὲν δίνουν πράγματι τίποτε ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ἡ σάτυρα δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ παρὰ μόνον στὴν

ἐκφρασι ἐνὸς χαρακτῆρος. Τὸ κομικὸ μὲς φυσιογνωμίας καὶ ἡ γελοιογραφικὴ σύνθεση ποὺ βοηθεῖται ἀπὸ μιὰ παληάταικη παράσταση καὶ ἀπὸ ἕναν τίτλο ποὺ ἠμελεῖ στὴ νόση τὰ πάλου κοινού, εἶναι πράγματα ποὺ γίνονται εὐκόλα καὶ δὲν ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὰ ἄσπετα τῶν κλόουν τοῦ ἰσποδρωρίου ποὺ εἶναι γιὰ νὰ γελοῦν τὰ μικρὰ παιδιά. Καὶ ἡ γελοιογραφία δὲν ἔχει σχέση μὲ τὰ ἔργα τέχνης, ἂν δὲν πηγάζει ἀπὸ μιὰ βαθύτερη ἀνάγκη καὶ δὲν ἐξυπηρετεῖ ἕναν πνευματικὸ σκοπὸ. Πρέπει νὰ κέρη τὸ θεατὴ ὄχι μόνον νὰ γελοῦσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ σκεφθῇ. Νὰ γινε καὶ μεταξὺ τῶν γελοιογράφων, κα' ἐκείνων ἀκόμη ποὺ ἐπιδεικνύουν ἀρετὲς δεξιότητες, λίγοι εἶναι οἱ ἀξιόλογοι.

Ἡ ἐφετείνῃ ἔκθεση τῶν σκιτσογράφων, ἡ τρίτη στὴ σειρά τοῦ συνδέσμου τους, παρουσιάζει μιὰ ἰκανοποιητικὴ ἐξέλιξι τῶν καλλιτεχνῶν ποὺ τὸν ἀποτελοῦν. Δὲν ἔχει μόνον σκίτσα μὲ περισσότερη χάρι καὶ γραμμικὴ ἀπλότητα ποὺ στηρίζονται πρᾶγματι στὸ χαρακτηριστικὸ μὲς μορφῆς, καὶ γελοιογραφίες μὲ περισσότερη εὐγένεια, ἀλλὰ καὶ κομμάτια χιουμοριστικῆς ζωγραφικῆς, ποὺ εἶναι τὸ ἀνώτερο εἶδος αὐτοῦ τοῦ κλάδου τῆς τέχνης.

Ὁ κ. Φ. Δημητριάδης ἐμφανίζεται μὲ ἀξιόλογα κομμάτια. Τὸ «Σεῖς ποὺ μέσα μπαίνετε», ἢ «Ἀγάπη τοῦ πραινίου» καὶ τὸ «Τὶ θὰ λέτε γιὰ μένα» εἶναι πραγματικὰ χιουμοριστικὰ ταμπλώ, μὲ ζωγραφικὰ στοιχεῖα, ἐξυπηρετοῦν τὴ σατυρικὴ διάθεσι τοῦ καλλιτέχνη.

Τὸ «Φιλὶ τῶν πρωταγωνιστριῶν» τοῦ κ. Ἀλ. Καραγιαννάκη καὶ κυρίως ἡ ἐκφραστικὴ «Ἀνάστασι» εἶναι κομμάτια ποὺ στέκονται ἐπίσης στὸ ἐπίπεδο τῆς χιουμοριστικῆς ζωγραφικῆς, καὶ δείχνουν αἰσθητὴ τὴν ἐξέλιξι τοῦ νεοῦ καλλιτέχνη.

Ὁ κ. Ἡλ. Κουμειτάκης ἐκθέτει χαριτωμένες γελοιογραφικὲς συνθέσεις. Οἱ «Πειραμοὶ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου» καὶ ὁ «Μπάρα-Κόλιας» εἶναι κομμάτια μὲ ἐκφραστικὴν ἀλήθεια. Τὸ χιοῦμορ τοῦ κ. Κουμειτάκη εἶναι πηγαιὸ καὶ οἱ συνθέσεις του μιλοῦν μόνον μὲ τὶς γραμμὲς, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκη τίτλου.

Μιὰ ἐγχρωμῆ γελοιογραφία τοῦ κ. Ἀλφ. Χόροβιτς ἐλκύει τὴν προσοχὴ. Ἐἶναι ἀπὸ τὰ ἐξαιρετικὰ κομμάτια μέσα στὴν ἔκθεση καὶ γιὰ τὸ εἶδος καὶ γιὰ τὰ γενικὰ ζωγραφικὰ του στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ πικρὸ του χιοῦμορ. Καὶ εἶναι τόσο σπάνιος ὁ συνδυασμὸς αὐτῶν τῶν ἀρετῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἔχει τὴσὴ πληρότητα, ὥστε ἡ δύσκολη κατεργασία τῆς σκληρῆς ὕλης νὰ ἐξαφανίζεται στὴν αἰσθησι τοῦ θεατοῦ καὶ νὰ παρουσιάζεται σὰν ἕνα κομμάτι σχεδιασμένο ἄνετα στὸ χαρτὶ μὲ ἐγχρωμο κρηγιόνι. Ἡ σύνθεσις εἶναι ἁρμονικὴ καὶ ἡ ἐκφρασις τῆς γυναίκας ποὺ βρίσκεται στὸ πρῶτο πλάνο ἀποδίδει μιὰ ὀλόκληρη ἀνθρώπινη κατάσταση. Ἐἶναι ἕνα ἔργο διανοημένο.

Ὁ Ντίνο μπέης, ὁ τόσο προσωπικὸς καλλιτέχνης, ἐκθέτει ἐφετεῖς χαρακτηριστικὲς γελοιογραφικὲς συνθέσεις τῆς ζωῆς τῆς Ἡεῖρου μὲ τοπικὸ χρῶμα καὶ χιοῦμορ. Ἐκείνο τὸ «Ἀν-

δρισμὸς στὴν Ἡεῖρου» εἶναι ξεχωριστὸ κομμάτι.

Ὁ κ. Στεφ. Ξυλόπουλος ἐμφανίζει ἕνα νέο εἶδος. Ἐκθέτει γελοιογραφίες οἱ ποσοῦλάνη, ποὺ ὄλη τους ἡ κατεργασία ὀφείλεται σ' αὐτόν. Ἡ μορφὲς του εἶναι χαρακτηριστικὲς καὶ αὐτὸ, ἂν ληφθῇ ὡς ἄρει ἡ δύσκολη κατεργασία τῆς σάτας, εἶναι τεχνικὸ κατόρθωμα.

Ὁ κ. Κ. Παπαδημητρίου, ὁ ξεχωριστὸς σκιτσογράφος, ποὺ ἡ ζωγραφικὴ του ἐκδήλωσις στὰ τελευταία χρόνια ἐπροκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον, ἐκθέτει ὀλίγα πράγματα. Ἀλλὰ τὸ σχεδιασμὸ του τὸ «Χαρόμι» εἶναι μιὰ ἁρμονικὴ σύνθεση γυμνῶν, μὲ κίνηση καὶ μὲ ἁρμονικὴ τοποθέτηση, ποὺ ἡ ἐκτέλεσις τῆς στὴ ζωγραφικῆ θὰ ἔδινε ἴσως ἕνα θαυμάσιο ἔργο.

Τὰ σκίτσα τοῦ κ. Βιτσώρη εἶναι μάσκες μὲ χαρακτῆρα καὶ βαθύτερη ἀλήθεια.

Ὁ κ. Γ. Μαυριλάκος ἐκθέτει γελοιογραφίες γνωστῶν προσώπων, ἀπὸ τὶς ὀποῖες ἡ περισσότερο ἐκφραστικὴ εἶναι ἡ κ. Νικολέζου. Ἀξία προσοχῆς εἶναι καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ σκίτσα τοῦ κ. Κ. Μπέζου χαριτωμένα μὲ εὐλιχνεία καὶ λεπτότητα. Μεταξὺ τῶν κομμάτιῶν ποὺ ἐκθέτει ὁ κ. Π. Βιζάντιος, σκίτσα μ' ἐκφραστικὴ ἀπλότητα εἶναι ὁ «Συγγραφεὺς Σ. Μ.».

Ἀπὸ τὰ σκίτσα καὶ τὶς γελοιογραφίες τοῦ κ. Καστανάκη, ἐνδιαφέρουν περισσότερο τὰ ἐπιτραπέζια, ποὺ εἶναι ὅμως περισσότερο ζωγραφικὰ παρὰ χιουμοριστικὰ. Ὁ κ. Βολωνάκης ἐκθέτει γελοιογραφικὰ σκίτσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ περισσότερο χαρακτηρισμένο εἶναι ὁ κ. Κρανιωτάκης.

Στὴν ἐκθεση ὑπάρχουν καὶ ὀλίγα σκίτσα τοῦ ἀλησμονήτου Γεωργίου Ροῦλου, δείγμα γιὰ τοὺς νεωτέρους καλλιτεχνικῆς εὐλιχνείας καὶ σχεδίου.

Δ. Α. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ντόλη Νίβλα: «Φιλημένη».

Στὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Νίβλα, ὅ,τι κάνει περισσότερο ἐντύπωση εἶναι μιὰ μεγάλη ἀντίθεση ποὺ ὑπάρχει σὲ ὅλες τὶς σελίδες του. Ἡ «Φιλημένη» παρουσιάζει μερικὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα τῆς μυθογραφίας. Θέμα τῆς ἔχει τοὺς δισταγμούς, τὰ πείσιματα, τοὺς ἐνθουσιασμούς, τὰ δάκρυα, τὶς βασανιστικὲς ἀνησυχίες καὶ τὶς ἀπροσδόκητες ἀποφάσεις τοῦ κοριτικοῦ ποὺ ἀγαπιέει γιὰ πρώτη φορὰ, κα' ἐνῶ πηγαινει στὴν γαερσονιέρα τοῦ καλοῦ τῆς καὶ εἶναι ἔτοιμη γιὰ κάθε τρέλλα, ξαφνικὰ ἀλλάζει γνώμη, συνέρχεται ἢ πεισιματώνει, γυρίζει στὸ σπίτι τῆς καὶ μένει πίσω ἀπὸ τὸ κορινάκι τοῦ παραθυροῦ τῆς. Ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἕνας κόσμος κλειστός, σκοτεινός, αἰνιγματικὸς καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ κ. Ν. προσπάθησε νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἶναι κατὰ πῶ δείχνει ὅτι ὁ νέος πελογράφος βρῆκε τὸ δρόμο τῆς καλῆς λογοτεχνικῆς ἐργασίας. Ὁ,τι δηλαδή τοῦ συνιστοῦσαμε κάθε φορὰ ποὺ σχολιάσαμε τὶς προσπάθειές του κα' ἐτονίζαμε ὅτι ὁ ζῆλος του πρέπει

νά βρῆ καλύτερο προσορισμό. Ὁ κ. Ν., μολονότι δὲν κατόρθωσε ἀκόμα ν' ἀνακαλύψῃ τὸ παραθυράκι ἐκεῖνο πού ἀφήνει ἀνοιχτὸ κάθε κλειστός καὶ σιωπὴν κόσμος γιὰ ὅσους εἶναι σὲ θέσῃ νὰ τὸν νοιώσουν καὶ νὰ τὸν ἐκτιμῶσιν, δὲν μένει πιά στὴν ἐπιράνεια τῶν πραγμάτων. Κι' ἂν δὲν μισορῶ ἀκόμα νὰ συλλάβῃ τὸ ψυχικὸ δράμα ἐνὸς ἀνθρώπου, δὲν ἱκανοποιεῖται ὡστόσο ἀπ' ὅ,τι τοῦ προσφέρει τ' ἀλλά κι' ἀνεξήγητα γεγονότα. Ἀναζητεῖ τις βαθύτερες αἰτίες, τις μυστικὲς καὶ παντοδύναμες δυνάμεις πού κυβερνοῦν τὸν ἄνθρωπο, τις πτυχὲς ἐκείνες τῆς ζωῆς στὶς ὁποῖες εἶναι κρυμμένα τὰ μυστικά της. Κι' ὅταν δὲν καταφέρῃ παρὰ νὰ κἀνὴ βόλτες γύρω ἀπὸ ἓνα κατάκλειστο σπίτι μὲ γερὰς πόρτες πού μὲ κανένας τρόπο δὲν μποροῦν νὰ παραβιαστοῦν, δὲν ἀποθαρρύνεται καὶ δὲν γυρίζει στὶς παλιὲς ἀγάπες του, δηλαδὴ στὴν τακτικὴ πού ἀκολουθοῦσε γράφοντας τὰ προηγούμενα βιβλία του. Μένει μὲ τὴν ἀμφισβολία καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀναζητήσεως. Κι' αὐτὸ τὸ βλέπει κανεὶς καθαρὰ σὲ ἀρκετὲς σελίδες τῆς «Φιλημένης».

Ὁ κ. Ν. ἀγωνίζεται νὰ πλησιάσῃ τὸν ἀπρόσιτο κόσμον τῆς ἡρωίδας του, —καὶ τὸ θέμα τῆς «Φιλημένης» εἶναι ἕδωτος ὀλισθηρότατο γιὰ ἓνα νέο συγγραφέα, —τὸν πολιορκεῖ, κι' ἂν δὲν φτάνῃ σὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, κερδίζει μιὰ πολύτιμη πείρα: τὴν πείρα τῶν πολιορκητῶν. Κι' ὁ συγγραφέας περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον εἶναι ἓνας πολιορκητής. Ἔχει νὰ ἐκπορθῆσῃ τὴ ζωὴ ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὰς της, νὰ ἐκπορθῆσῃ δηλαδὴ μιὰ σιρὰ ἀπὸ κάστρα πού δὲν συνθηκολογοῦν εὐκόλως καὶ παραδίνονται μόνο στοὺς ἀξιούς καὶ στοὺς δυνατούς.

Ὁλη ὁμῶς αὐτὴ ἡ προσπάθεια βρίσκεται σὲ καθαρὴ ἀντίθεση μὲ τὰ ἐκφραστικὰ μέσα πού χρησιμοποιεῖ ὁ κ. Ν. Καὶ ἀκριβῶς τὴ ζωηρότερη ἐντύπωση στὴ «Φιλημένη» τὴν κάνει, ὅπως ἐτονίσσαμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, αὐτὴ ἡ ἀντίθεση. Ἡ «Φιλημένη» εἶναι προσπάθεια ψυχογραφίας. Ὅσο ὅσο εἶναι γραμμένη μὲ τὸν τρόπο πού ἓνας συγγραφέας κακῆς ρομαντικῆς διαθέσεως θὰ ἔκανε ἀφήγημα τὴν πιὸ ἀπίθανη ἱστορία.

Ὁ κ. Ν. προσπαθεῖ νὰ δώσῃ στὴν ἀφήγησή του ἓνα λυρικό τόνο. Κι' αὐτὸ φαίνεται τόσο στὸ διάλεγμα τῶν λέξεων πού χρησιμοποιεῖ ὅσο καὶ στὴν κατασκευὴ τῆς φράσεώς του. Ἀλλ' ὁ τόνος αὐτὸς δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸ συγκρατημένο λυρικό ἔπος τῶν πεζογράφων πού ἔκαμαν τὸν πεζὸ λόγο ἀγνόητη τέχνη καὶ τὸν ἐπλησίασαν περισσότερο στὴν ποίηση, δηλαδὴ στὴν πιὸ ἀναμφισβήτητη λογοτεχνικὴ ἀξία. Ὁ τόνος αὐτὸς εἶναι ἀπλούστατα κακὸς ρομαντισμός, πού φαίνεται ἀκόμα χειρότερος ἐπειδὴ εἶναι τοποθετημένος σ' ἐντελῶς ἀκατάλληλο βῆθος, στὴν ψυχογραφικὴ προσπάθεια τοῦ κ. Ν. Στὴ «Φιλημένη» ἡ φράση ἔπρεπε νὰ εἶναι λιγὴ καὶ περιεκτικὴ, κι' ἡ κάθε λέξη νὰ μὴν εἶναι ἤχος μόνο, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ἀξία καὶ περιεχόμενο.

Ὅπως δὴποτε, ἡ νομβέλλα αὐτῆ, μ' ὅλες τὶς ἐλλείψεις της, μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ καλὴ ἀρχή, προσπάντων γιὰ ἓνα νέο συγγραφέα πού ὡς τῶ-

ρα ἦταν παραπληρημένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἱκανοποιῆ τὸν ἀναγνώστη μὲ τις λίγες ἀπειρήσεις καὶ νὰ κερδίξῃ ἔτσι τὴν εὐκόλη ἐπιτυχία.

Π. Χ.

Χρυσάνθου Γαίου: «Τὸ σκουληκι», τρίπρακτο δράμα.

Τὶς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὸ τρίπρακτο αὐτὸ δράμα, «κοινωνικῆς πρωτοπορείας», ὅπως τ' ὀνομάζει ὁ συγγραφέας, του, τις ἔγραψα ἔπειτ' ἀπὸ τὴν πρώτη του παράσταση ἀπὸ τὸ θέατρο τοῦ κ. Ν. Ροζάν στο θέατρο «Ὀλύμπια» (ἔφημ. «Ἑλληνικὴ» τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1931), —κι' ἔχεις τις πληρέστερες ἐντυπώσεις ἀπὸ ἓνα θεατρικὸ ἔργο μόνο ὅταν τὸ δῆς νὰ παίζεται, —καὶ δὲν θὰ εἶχα τώρα νὰ προσθέσω τίποτα, ἂν ἔλειπαν μερικὲς «ἀπορίες» πού ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος προλόγου στὸ βιβλιαράκι τοῦ κ. Γαίου. Ὅπως ἐτόνιζα τότε, ὁ κ. Γ. προσπάθησε νὰ δώσῃ ἓνα ἔργο ἐξωτερικῶς μόνο εὐπρόσωπο καὶ δὲν ἐφρόντισε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν ἥρωά του στὶς ὄρες τῆς μεγάλης ἀγωνίας του, ἄνθρωπο ἀνίσχυρον ἐμπρὸς στὰ πάθη του κι' ὄχι λογικὸ κατασκευάσμα πειθῆναι στὶς προσταγὰς του. Ἐσκάρωσε ἓνα μῦθο μὲ κολλὰ καὶ δραματικὰ γεγονότα, ἐδημιούργησε ἀναιδέσβεις καὶ συγκροῦσες, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ δώσῃ ὅτι ἓνα ἄνθρωπο, οὔτε μιὰ ἀληθινὴ ψυχικὴ κατάσταση, ἔστω καὶ μιὰ κατάσταση πού εἶναι ἀπλὴ λεπτομέρεια στὸ δράμα.

Ἐνας κομμουνιστὴς δικηγόρος, ἀμείλικτος κι' ἐπικίνδυνος διώκτης τῶν ἀσπῶν, κάνει μιὰ ἀπὸ τις ὑποχωρήσεις ἐκείνες πού μόνο ὁ ἄσθηματικὸς μας κόσμος μπορεῖ νὰ μᾶς τις ἐπιβάλλῃ: παντρεύεται ἀπὸ ἔρωτα τὴν κόρη ἐνός ἐργασιαστιάρχου καὶ γίνεται διευθυντὴς τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ πεθεροῦ του. Κ' ἐνῶ ἓνας ἄλλος θὰ ἦταν εὐτυχής, αὐτὸς, ὅταν ἀρχίξῃ τὸ δράμα, περνάει ἀπὸ μεγάλη ἠθικὴ κρίση. Ἔχει οικονομικὴ ἀνεση, εἶναι ὁ πατέρας ἐνός χαριτωμένου παιδιοῦ, ξέρει ὅτι ἡ γυναίκα του ἔξακολουθεῖ κι' ἔπειτ' ἀπὸ τὸ γάμο τους νὰ εἶν' ἐρωτευμένη μαζί του, —δὲν τοῦ λείπει τίποτα. Κι' ὁμῶς δὲν εἶναι εὐχαριστημένος. Κάτι τὸν βασανίζει, τὸν κρατᾶει βυθισμένο σὲ σκέψεις, τοῦ φαρμακώνει τὴ ζωὴ: μιὰ μεγάλη κι' ἀκατανίκητη τύψη πού τοῦ προκαλεῖ τὴν ἠθικὴ κρίση. Καὶ τὸ κακὸ δὲν ἀργεῖ νὰ ξεσπάσῃ. Ἀλλωστε τὴν ἀφορμὴ τὴ δίνει ὁ πεθερὸς του πού παρασύρεται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τοῦ μεγάλου κέρδους κι' ἀποφασίζει νὰ διαθέσῃ τὰ ἐργαστᾶσια του γιὰ τὴν παραγωγὴ ἀσφυξιογόνων ἀερίων. Κι' ὁ παλιὸς κομμουνιστὴς θυμᾶται τὸν ἰδεολόγο, γίνεται σκληρὸς ἄνθρωπος, πνίγει τὴν ἀγάπη του γιὰ γυναίκα καὶ γιὰ παιδί, καὶ ρίχνεται πάλι στὸν ἀγῶνα πού τὸν εἶχε διακόψει ἓνα δυνατὸ αἰσθημα καὶ ἡ ἐλπίδα ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ ὠφεληθῇ περισσότερο τὸν ἐργάτη ὅταν βρῖσκαται κοντὰ στὸν κεφαλαιοῦχο κι' ἔχει τὸν τρόπο νὰ τὸν κἀνὴ λογικώτερο καὶ νὰ τὸν σπρώχνῃ σὲ ἀποφάσεις πού μποροῦν νὰ βελτιώσουν τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων πού τὸν δουλεύουν.

Αὐτὰ εἶναι τὰ γεγονότα πού ἀποτελοῦν τὸ

μῦθο στὸ «Σκουληκι». Αὐτὰ ὁμῶς εἶναι καὶ τὸ δράμα, γιατί ἄλλο τίποτα δὲν ὑπάρχει. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἥρωες τοῦ κ. Γ. μολοῦν φυσικὰ καὶ δὲν λένε ἀνοησίες, γὰρ πού ἐπιμύσασα ὅταν πρωτόγραψα γιὰ τὸ «Σκουληκι» καὶ πού εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σημειώσω ὅσο οἱ ἥρωες τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων, καὶ προπάντων τῶν νέων, λένε πράγματα πού δὲν ἀντέχουν οὔτε στὸν ἐλεγχὸ ἐνός μικροῦ παιδιοῦ. Ἀλλὰ μόνο μὲ φυσικὸ διάλογο, δηλαδὴ μὲ λέξεις καλὰ ταιριασμένες, δὲν γίνεται θέατρο. Ὅλη ἡ ψυχικὴ κἀλὴ κομμουνιστῆ πού παρασύρθηκε ἀπὸ ἓνα δυνατὸ αἰσθημα κι' ὁμῶς κατόρθωσε νὰ γυρίσῃ στὶς πρώτες ἰδεολογικὲς του ἀγάπες, νὰ τὸ θέμα ἀπάνω στὸ ὅποιο ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ ὁ κ. Γ. τις δυνάμεις του. Ἐκεῖ θὰ ἔδειχνε ἂν μπορῆ νὰ δῆ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γεγονότων τις βαθύτερες αἰτίες των, νὰ τις καθορίσῃ, νὰ τις ἐξηγήσῃ, καὶ τὸν ἥρωά του νὰ τὸν παρουσιάσῃ πρῶτα ἄνθρωπο κι' ἔπειτα ἰδεολόγο. Ἀλλὰ γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ ἔπρεπε ν' ἀναζητήσῃ τὰ σκιρτήματα τῆς ψυχῆς τοῦ ἥρωά του καὶ νὰ μὴν ἀκολουθῆσῃ τὰ προστάγματα τῆς δικῆς του λογικῆς, πού καθόριζαν μὲ τὸν πιὸ αὐθαίρετο τρόπο τὴ δράση τοῦ ἰδεολογικοῦ δικηγόρου, νὰ ἐπιμείνῃ σὲ χυροκακτηριστικὲς λεπτομέρειες, στὶς λεπτομέρειες ἐκείνες πού δείχνουν τὸν ἄνθρωπο, καὶ νὰ μὴν ἀπορῆ (σελ. 13) γιατί ἔγραψα ὅτι «μποροῦσε νὰ γίνῃ ἀξιολογώτερο τὸ ἔργο, ἂν ὁ συγγραφέας του ὀρισμένα σημεῖα προσπαθοῦσε νὰ τὰ ἀναπτύξῃ περισσότερο». Μὰ ὅ,τι ἀκριβῶς λείπει ἀπὸ τὸ «Σκουληκι» εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη ἢ, ἂν θέλετε, ἡ ἐξηγήσις γεγονότων καὶ ἀποφάσεων μὲ τὴν παράταξη ὅλων ἐκείνων τῶν ψυχολογικῶν αἰτίων πού ἔχουν τόση ἀξία, ἀλλὰ καὶ καθορίζονται τόσο δύσκολα κι' ἀκόμα δυσκολώτερα μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὅπως πρέπει σ' ἓνα λογοτεχνικὸ ἢ θεατρικὸ ἔργο, δηλαδὴ ν' ἀποκτήσουν λογοτεχνικὴ ἀξία.

Ὁ κ. Γ. ἔχει ἀκόμα μιὰ ἀπορία (σελ. 12). Ἀλλὰ ἡ ἀπορία αὐτὴ τὸν ἐκθέτει περισσότερο, γιατί τὸν παρουσιάζει ἀρκετὰ ἀπληροφόρητο. Τοῦ παρατήρησα ὅτι δὲν πρέπει νὰ «μιαῖται τὰ πρότυπα τοῦ ρεαλιστικοῦ θεάτρου πού ἔχει χρωκοπήσῃ σὲ ὅλο τὸν κόσμον». Καὶ μὲ ὅσα γράφει στὸν πρόλογό του δείχνει ὅτι ἀπόρησε γιὰ τὴν παρατήρησή αὐτή. Δὲν προκρίεται, φυσικὰ, νὰ ἐπιμείνω πολὺ σ' αὐτὴ τὴν ἀπορία. Ἀλλὰ ἦταν τόσο δύσκολο νὰ καταλάβῃ ὁ κ. Γ. ὅτι μὲ τὴν παρατήρησή πού ἔκαμα ἠθελε νὰ τοῦ πῶ ὅτι θέατρο πού ὀξίζει νὰ καλλιερῆ ἓνας νέος, στὴν ἐποχὴ μας προπάντων, εἶναι ἐκεῖνο πού μόνο στὸν ποιητικὸ λόγο στηρίζεται καὶ χρησιμοποιεῖ ὅσο μπορεῖ λιγώτερο τις ρεαλιστικὲς τοῦ ρεαλιστικοῦ θεάτρου, τοῦ θεάτρου δηλαδὴ πού βλέπει τὸν ἄνθρωπο ἐντελῶς ἐξωτερικὰ καὶ τὸν παρουσιάζει μὲ τρόπο πού ἀποκλείει κάθε προέκταση τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου καὶ τὴ βαθύτερη συμμετοχὴ τοῦ κοινοῦ στὶς ἀγῶνες του; Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια ὅσων ἔχουν κάμει σωστὴ ἐκτίμησι τῶν λόγων πού ἐπροκάλεσαν τὴ σημερινὴ κρί-

ση τοῦ θεάτρου, τὴν ποιότητά, ἐννοῶ, κι' αὐτὴ, ἐπίσης, πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια κάθε νέου ἀνθρώπου πού ἔχει μυαλὸ καὶ προσέχει νὰ μὴν πέφτῃ στὰ λάθη πού δὲν μποροῦσαν ν' ἀποφύγουν οἱ ἄλλοι.

Π. Χ.

Καίσαρος Ἐρμιανουήλ: Τὸ «Κοράκι» τοῦ Edgar Poe.

Ὁ κ. Κ. Ἐρμιανουήλ ἐτύπωσε σὲ ἰδιαιτέρου φυλλάδιου τὴν μετάφρασή του τοῦ «Κοράκι» τοῦ Πόε πού εἶχε δημοσιεύσῃ σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ «Κόκλου». Ἡ μετάφρασή του «σώζει» ἔδω κι' ἐκεῖ καίτι—πολύ λίγο—ἀπὸ τὴν μουσικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ τὴν μουσικὴ ὑποβολὴ τοῦ πρωτοτύπου, στὸ σύνολο ὁμῶς εἶναι ἀποτυχημένη. Δὲν εἶναι οὔτε πιστὴ ἀλλ' οὔτε καὶ ἀποδίδει τὴν ἀνοπέρβλητη ἁρμονία τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου. Ὅτι δὲν εἶναι πιστὴ φαίνεται εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτη στροφὴ. Τὸ κείμενο λέγει: «Κάποτε, τὰ πένθημα μεσάνυχτα, ἐνῶ ἦμουν βυθισμένος, κουρασμένος καὶ ἀδύναμος, σὲ κάποια ἀλλόκοτα καὶ περίεργα βιβλία λησρονημένης ἐπιστήμης, ἐνῶ ἀπ' τὴ γύστα ἦμουν σχεδὸν ναρκωμένος (κυριολεκτικώτερα: ἐνῶ κουτουλοῦσα σχεδὸν ἀποκοιμισμένος), ἔξαφνα, ἀκούσθηκε ἓνας ἑλαφρὸς κρότος, σάμπως κάποιος νάχε χτυπήσει ἀπαλά, νάχε χτυπήσει στὴν πόρτα τῆς κἀμαρᾶς μου. Εἶναι κάποιος ἐπισκέπτης, —ψιθύρισα, —πὺ χτυπᾶ στὴν πόρτα τῆς κἀμαρᾶς μου—αὐτὸ καὶ τίποτε ἄλλο».

Ὁ κ. Ἐρμιανουήλ μεταφράζει: «Κάποτε ἓνα θλιμένο μεσονύχτι, καθὼς, ἀδύνατος καὶ κουρασμένος, σ' ἓνα σοφὸ βιβλίο ἤμωνα σκυμμένος, ἀπ' ὅλους τώρα χρόνια ξεχασμένο, καθὼς, βαρὺ ἀπ' τὸν ὕπνο, τὸ κεφάλι ἐλίκνιζα, ἀκουσα ἄξαφνα ἓνα χτύπο, σάν κάποιος νὰ χτυποῦσε, νὰ χτυποῦσε τὴν πόρτα, σιγανά, τῆς κἀμαρᾶς μου. Κανένας ἐπισκέπτης, δίχως ἄλλο, θὰ ναι αὐτὸς πού χτυπᾶ τὴν πόρτα μου» εἶπα. Αὐτὸ, μονάχα αὐτὸ, καὶ τίποτε ἄλλο».

Οἱ λέξεις καὶ οἱ φράσεις πού ὑπογράμμισα ἢ δὲν ὑπάρχουν στὸ κείμενο ἢ εἶναι ὀλόκληρα ἀλλαγμένες. Καὶ μέσα σ' αὐτὲς προβάλλει καὶ ἓνας τρομερὰ κακοῦ γούστου βαρβαρισμός: «Τὸ κεφάλι ἐλίκνιζα», ἐκφραση πού δὲ λέγεται καὶ πού δὲ σημαίνει τίποτε ἀπολύτως.

Ἀλλ' ἀκόμη περισσότερο ἀποτυχημένη εἶναι ἡ μετάφραση τοῦ κ. Ἐρμιανουήλ στὸ καθαρὰ προσωδιακὸ τῆς μέρας. Ὁ Πόε εἶναι ποιητὴς ἄδολος, ἀπ' τοὺς πιὸ ἄδολους πού ὑπῆρξαν. Ρυθμὸς, μέτρο, ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ὁμοιοκαταληξία, τονισμός (καὶ ἰδιαιτέρως στὸ «Κοράκι» ὁ τονισμὸς τοῦ τελευταίου στίχου κάθε στροφῆς, πού ἐπανέρχεται μὲ τὴν ἐπιαυτικὴ ἐπαυδοῦ, πού ἔχει καίτι τὸ ἀνέκκλητο: more), ἐπιθετο, ὅλα ἔχουν ἀπόλυτη σημασία, τέτοια ἀξία μουσικὴ ὅσο καὶ ἐλάχιστη ἂν ἀλλαγθοῦν, ἢ ἐντύπωση καταστρέφεται. Ὁ κ. Ἐρμιανουήλ σεβᾶσθηκε ἐλάχιστη ἀπ' ὅλα αὐτὰ. Ἐν πρώτοις τὸν μακρὸ στίχο τοῦ Πόε, πού ἔχει ὅλη τὴν ρευστότητα καὶ τοὺς ρυθμικοὺς κυματισμοὺς τοῦ ἐλεύθερου στίχου, μὲ ἀδιάκοπες ῥίμες ἐσωτερικὲς καὶ συνηχίσεις, καὶ μὲ τὴν πιὸ πλούσια

τονική ποικιλία, τὸν μετέφερε σ' ἕναν μονότονο, ἄρρυθμο καὶ καθόλου, — τὸ κυριώτερο — μουσικὸ ἐνδεκασύλλαβο, ποὺ δὲν διατηρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν ἀνυπερβλήτη μουσικὴ γοητεία τοῦ στίχου τοῦ Πόε. Τὶς ἐσωτερικὲς ῥίμες τοῦ Πόε, τὶς τόσο ἀρθρονες, τὶς παρέβλεψε ἐντελῶς, δὲν ἐπρόσεξε ἀρκυτὰ τὴν ἐκφραστικὴ ἀξία τῶν ἐπιθέτων (τὰ *πένθημα* μεσάνυχτα, ἐγίγαν *Φλιμένα*), καὶ ἐν γένει τοῦ διέφυγε ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Πόε, καὶ ἰδίως τὸ «Κοράκι» καὶ ἡ «Οὐλαλοῦμ» ἀνήκουν πρὸς πολὺ μᾶλλον κανεῖς νὰ πῆ (γι' αὐτὸ εἶναι καὶ ἀνυπερβλήτα) στὸν κόσμο τοῦ τόπου παρὰ τοῦ λόγου, εἶναι μουσικὲς συμφωνίαι περισσότερο παρὰ ποιήματα. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς νομίζω ὅτι μὲ θυσίας πάντα, ἀλλὰ μικρότερες ὅμως, τὸ «Κοράκι» θὰ μπορούσε νὰ μεταφραστῆ πρὸς μιὰ ρυθμικὴ ἑλληνικὴ πρόζα, ὅπως ἔκανε γιὰ τὴν «Οὐλαλοῦμ» ὁ κ. Παπατσώνης. Καὶ τοῦτο γιατί ἡ φύση τοῦ ποιήματος εἶναι κατ' ἐξοχὴν μουσικὴ καὶ ὄχι πλαστικὴ (ἢ ἐξωτερικὰ μουσικὴ) ὅποτε μπορούν νὰ ἐπιχειρηθοῦν κάποτε καὶ τὰ πρὸς τολμηρὰ πράγματα, μ' ἐπιτυχία. (Ὁ κ. Κατσιμπαλῆς μού ἀπήγγειλε μερικὲς στροφές τῆς «Πυθίας» τοῦ Παλερί, ἐνὸς ἀπὸ τὰ πρὸς δυσκολομετάφραστα ποιήματα ποὺ μπορούν νὰ γίνουν, ποὺ κάποιος φίλος του τίς ἀπέδωκε θαυμάσια στὴ γλῶσσα μας). Ὁ κ. Ἐμμανουήλ — τὸ βλέπει κανεῖς φανερά — προσπάθησε ν' ἀποδώσει τὸ νόημα τοῦ ποιήματος τοῦ Πόε, ἐνῶ αὐτὸ εἶναι τὸ λιγώτερο, ἢ τοῦλάχιστον δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τοῦ ποιήματος, κάθε ποιήματος, βέβαια, ἀλλὰ πολὺ λιγώτερο τοῦ Πόε. Ἡ βασικὴ αὐτῆ παρανόηση μού φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ κυριώτερος λόγος τῆς ἀποτυχίας του.

Π.

Κούλη Ἀλέπη: «Ἐρημικοὶ Περίπατοι».

Πολλὰ θέματα, πολλοὶ μετρικοὶ τρόποι, πολλὰς ἀπηχῆσεις γνώριμων — παλιῶν καὶ νεώτερον — σκοπῶν. Στους στίχους τοῦ κ. Ἀλέπη συναντοῦμε ἀντίλαλους, πολὺ καθαρούς, πολὺ εὐκολογνώριστους, ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ, τὸν Μαλακάση, τὸν Σκίπη, ποὺ κάποτε καλοῦν νὰ εἶναι ἀντίλαλοι καὶ γίνονται ἀπλὲς μμήσεις:

Στὸ καλὸ κάπου ἔκει κεραιεῖτο σου,
ἄσπρα ῥόδια καὶ κρίνα ποὺ ἐφράζαν,
πόσες νύχτες πικρές, πόσα σούρουπα
δὲν πλανήθηκα μόνος θλιμμένα;

(Γράμμα)

Ὅλο αὐτὸ τὸ ποίημα εἶναι μιὰ μίμηση τῆς τεχνουργίας — τῆς προσωπικώτερης (προσωπικώτερης σχετικὰ μὲ τίς προηγούμενες) καὶ γνωστότερης τοῦ Σκίπη. Οἱ ἔννοιες πιθανόν νὰ διαφέρουν — μὰ τί σημασία ἔχουν οἱ «ἐννοιες» (εἶναι τὸ τελευταῖο πρᾶγμα) στὴν ποίηση; — τὸ μέτρο ὅμως, ὁ ἐκφραστικὸς τρόπος, ὁ τόνος, ἡ διάθεση, εἶναι τοῦ «Ἀπολλωνίου Ἀσματοῦ» καὶ τῆς «Αἰολικῆς Ἀρπας». Στὸν ἴδιο βαθμὸ βρισκόμαστε σὲ ἄλλα ποιήματα τοῦ κ. Ἀλέπη ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ, τὸν Μαλακάση καὶ ἄλλους ποιητές.

Ὁ κ. Ἀλέπη γράφει «en séries» φτιάχνει, δηλαδή, ἕνα ποίημα, βρῆσαι βολικὸ καὶ εὐκολὸ τὸ μέτρο, καὶ ἐκεῖ ἀπόνοι, σὰν σὲ καλοῦσι, χύνει πανομοιότυπα ὅσα ἄλλα θελήσῃ.

Τὰ θέματα παραλλάξουν — θέματα βρισκόμαστε ὅσα θέλουμε, τρέχουν στοὺς δρόμους —, μὰ ὁ τόνος εἶναι ἀπαράλλαχτος, τόσο ποὺ δέκα, εἴκοσι, σαράντα, χίλια, δέκα χιλιάδες ποιήματα κατανοῦν νὰ εἶναι ἕνα μονάχα, καὶ ἄς ἐκφράζει ὁ ποιητὴς στὸ καθένα διαφορετικὲς «ἐννοιες». Σὲ ὅποιοδήποτε μέρος καὶ ἂν ἀνοίξετε τὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ἀλέπη θὰ βρῆτε στίχους ὁμοιομορφίαν καὶ «ἁρμονικούς» (ἁρμονικούς μὲ τὴν ἀγοραία σημασία τῆς λέξης ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέση, βέβαια, μὲ τὴν θεὰ ὑπόστασιν τῆς μουσικῆς) ὅμοια καλοφωτισμένους (χωρὶς χασμωδίας καὶ κακοφωνίας) καὶ ὁμοιομορφοὺς καὶ ἀπρόσωπους:

Φτωχὴ καρδιά τὸν κόνα σου
φύλαξε ἀπὸ τὸ πλάνο φῶς
ποὺ ἀχνороδίσει ἐκεῖ ἔτοιμο
τὸν οὐρανὸ νὰ πάρῃ
δέντρο θὰ εἴσουν ποὺ ἔπασε
στὸν πρῶτον ἀνεμο σωρὸς
κι ἴσως δειλίαι τὸ δάκρυ σου,
τὸ ἀγνὸ μαργαριτάρι.

(Ἐωθινὸ, σ. 9).

Ὅμως κι' ἐκεῖνος, θέλοντας
τὴν ἐνοχλητικὴν
ν' ἀφήσῃ ὑπόθεσιν, παιδρῆ
μὲ μιάς θὰ πάρῃ στάσιν
καὶ δίνοντας τὸ μῦθόν του
σὲ μιὰ κυρία διακριτικὴν
θὰ στερεώσῃ τὸ μονόκλ
καὶ θὰ χαμογελάσῃ.

(Τὸ τελευταῖο τραγούδι, σ. 83).

Αὐτὸ παρατηρήσεις κάπως γενικώτερες ἔξ ἀφορμῆς τοῦ δευτέρου αὐτοῦ τετραστίχου. Πολλοὶ νέοι ποιητὲς παίρνουν τώρα τελευταῖα στὴν ποίησίν τους ἕνα τόνο — πῶς νὰ τὸν πῶ — κοσμικό, ψυχρὸ δῆθεν, ἐρωτικὸ δῆθεν, «létrasché» δῆθεν, ἀλλὰ τόσο ἀνοήσιο καὶ κομικὸ, ποὺ θυμίζει χωριάτη ποὺ θάθελε νὰ κάνει χειροφιλήματα στὰ σαλόνια καὶ νὰ χορεύει μὲ χάρη tango chalouré. Μὰ καὶ πιτυχημένος νᾶναι ὁ τόνος αὐτὸς — σὰν τοῦ Musset, σὰν τοῦ Ροστάν, σὰν τοῦ Ζερυαλντ — μᾶλλον ποτέ, γιὰ τὸ Θεό, νᾶναι καμμιά σχέση μὲ τὴν ποίηση;

Ἡ ἄλλη παρατήρηση: Ὁ ψευτορωμαντισμὸς. Μαζὶ μὲ τὸν μοντερνισμό (μοντερνισμό τῆς κακῆς ὥρας, ἀλλὰ τέλος πάντων) στοὺς στίχους πολλῶν νέων, παρὰ ξένα ἀνακαταμένα βρῆσαι κανεῖς ἕνα ρωμαντισμὸ, τρομερὰ ἄτογο καὶ καθυστερημένον. Τὸν μεταχειρίζονται γιὰ εὐκολὰ δραματικὰ effets, μὰ ποιὸν πιά μᾶλλον νὰ συγκινήσῃ:

Κι ἕνας μου φίλος, ὁ πρὸς ἀγνός
κι ὁ κωμικὸς μαζί
στὸ τσάι μιάς κάποιας, ἂν τυχόν
ρωτήσουν καὶ γιὰ μένα:

Ἦταν, θὸ εἶπῃ, ἕνας εἰς χλωμὸς
καὶ ὄμοιος ποὺ νᾶν τώρα, νᾶ τῆ;
κι ἔγραφε κάποιος ἄτομο
καὶ κάποιος κωμικὸς.

Ἔ, ναί! τὸ ἔγραψε, ὁ κόσμος εἶναι (καὶ ἴσως) σκληρὸς, ἀδύο ὅμοιος, θηριώδης. Καρφί δὲν τοῦ κάγεται γιὰ τὴν ὑπαρξὴ μας. Πιθαίνομαί κι εἶναι ζήτημα ἂν ἡ ἀνάμνησὴ μας διατηρεῖται καὶ στὸν πρὸς ἀκριβῶν μας τὴ μνήμη. Μὰ τὸ ἀνείπωτα αὐτὸ τραγικὸ πρᾶγμα ἢ πρᾶγμα ν' ἀποδοθῆ μὲ τὸν ἀνάλογο τόνο, ἢ ἂν τὸ ἴδωμε στοικᾶ καὶ κυνικᾶ, νὰ τὸ ἀποδώσουμε μ' ἕνα ἀληθινὰ στοικᾶ ἢ κυνικὸ τόνο, ποὺ νὰ μᾶς συνταράξῃ. Ἀλλοίως δὲν κάνομε παρὰ σὲ μιὰ κοινοτοπικὴ ἔννοια νὰ προσθέτομε μιὰ ἐκφραση κοινοτοπικῆ.

Ἄν βρῆκα ἀληθινὸ ποιητικὸ παλμὸ στὸς στίχους τοῦ κ. Ἀλέπη. Καὶ ἡ ἑλευθερία αὐτῆ ποιητικῆς σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς συλλογὰς τῶν νέων ποιητῶν. Γράφουν ἄνετα, καλυπθῆναι, εὐκολὰ οἱ περισσότεροι, μὰ σὲ κανενὸς τὴν ποίησιν δὲ βρισκόμασ τὸν βαρύτερο ἐκεῖνο τόνο ποὺ δὲν ξεγελά, ποὺ πείθει ἡμέτερος καὶ ποὺ εἶναι ἡ μόνη γνήσια φωνὴ τῆς ποίησης, τῆς μιάς καὶ αἰωνίας, κάτω ἀπὸ τίς χίλιες τῆς μορφές.

Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μυρτιώτισσος: «Τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης» (ποιήματα).

Ντόλη Νίβα: «Γρεῖς γυναῖκες» (μυθιστόρημα). Ἐκδ. «Φιλάμμος». Δρ. 15.

Ἄντ. Μ. Ἰσηρόνη: «Οἱ ἀρχατοὶ Ἕλληνες ὡς ἱερωταὶ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν» (μελέτη). Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Πολιτισμός».

Γιάννη Ἰμβριώτη: «Ἡ παθολογικὴ μνήμη» (ψυχολογικὴ μελέτη).

Γιάννη Ἰμβριώτη: «Μορφολογικὴ ψυχολογία» (Συστηματικὴ καὶ κριτικὴ μελέτη).

Ἄθαν. Γ. Κυριαζῆ: «Ζωὴ καὶ μοῖρα» (ποιήματα).

Ἄνας Καταύρα, ἱατροῦ: «Ἐπιστήμη καὶ κομμουνισμός» («Ἐρευνα» Ἀλεξανδρείας).

Aleixandre E. Margaritis: «Vie mondaine» (comédie en un acte). Δρ. 10, φρ. γαλλ. 3.

A. Andréadis: «Corfeu et M. Jacques Boulanger». Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ «Messager d'Athènes».

Νίκου Σκάντερη: «Ἡ ξανθοῦλα τῆς Φρεαττίδας» (ρομάντο).

Νικολάου Ἐξαρχοπούλου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀκαδημαϊκοῦ: «Φυσικαὶ διαφοραὶ τῶν παιδῶν καὶ ἡ διάγνωσις αὐτῶν». Μέρος Α'. Ἐκδ. Οἶκ. Δημητράκου Α. Ε.

Πάνου Ταλιαδώρου: «Στὰ παρασκήνια τῆς ἀγάπης». Λευκωσία-Κύπρου. Σελ. 1.

Κώστα Κωνσταντινίδου: «Τὰ μαρμαρένα τριαντάφυλλα καὶ ἄλλα διηγήματα». Δρ. 10.

Νικήτα Α. Χαβίδα, γυμνασιάρχου. «Τὸ φυσικὸν ὁρολόγιον παρὰ τοῖς Ἕλλησι». Γρ. διατ. 10.

Dem. Nicolopoulou: «Ha tinguanno il santo et altre novelle». Prof. P. Maglione editor. Roma. Lire 6.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπιτομῆς τῶν περιεχομένων τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου, δίναντες ἄρθρον τοῦ κ. Α. Ἀνδρεάδη εἰς τὴν «Βοτῖαν», εἰς τὸ ἕκτον ἢ σέπτερον καθηγητικὸν ἐξιστάται μὲ εὐκρινὴ μέθοδο σημαντικὰ, ἀλλ' εἰς ὁριστὸν τῶνον, τὰ ὅλα ἐξήγηται τοῦ Ἑθνικοῦ, καταλήγων εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μόνον ἡ ἀνάμνησις καὶ ἀνακαταμνήσις ἐργασία θὰ ἔστωε ἡ ἔκθεσις ἀπὸ τοῖς πολλοῖς καὶ μεγάλως κινδύνους ποὺ τὸ ἀπειλοῦν εἰς τὰς δυσκόλους αὐτὰς στιγμὰς. Ἀπαντῶν ὁ κ. Φώτος Πολίτης εἰς τὴν «Ἡρωίδα», ἐξηγεῖ, εἰς ὁριστὸν ἀκόμη τῶνον, ἀλλὰ πειστικῶς, διατὶ τὸ Ἑθνικὸν Θεᾶτρον εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ χρησιμοποιήσῃ τῆς θερινῆς μηχανῆς διὰ καρκινώσεως εἰς κλειστὸν ἢ ἀνοικτὸν χώρον καὶ περιοχάς, ἀλλὰ διὰ τὴν προπαρασκευῆν τῶν ἔργων, τὰ ἕκτα ἢ καὶ πλεονεκτήματα τῆς χειμερινῆς περιόδου. Ἐν τούτοις ὁ κ. Ἀνδρεάδης, ἀπερίωτων τῶ τακτικῶν ἐξουσιαστικῶν ἄρθρον τοῦ τῆς «Ἐρημίας» εἰς τὴν πρώτην περίδον τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου, ἐπιφέρει εἰς τὰς γνώμας του, τὰς ἑποίας, αὐτὴν τὴν φωνήν, διατυπώνων μὲ ἡρεμίαν. Κατὰ τὴν γνώμην μας, τὰ σχέδια τοῦ κ. Ἀνδρεάδη δὲν θὰ ἴσαν ὅσπερ ἀνεφάρμοστα ὅσπερ ἀσφιγγορὰ ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχαν προπροσασθεῖ ἐξ ἀρχῆς.

Ἡ θεατρικὴ κίνησις συνεχίζεται ζωηρὰ μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν θεάτρων Κυθήρας εἰς τὰ «Διονύσια», Κομοπόλης εἰς τὸ ὁμώνυμον θεᾶτρον καὶ Μυρᾶς εἰς τὴν «Ἀτλαντίδα», δίδουσα ἀφορμὴν εἰς συχνὴν καὶ εὐρεῖαν κριτικὴν. Τακτικὴν παρακολούθησιν τῆς κινήσεως αὐτῆς ἐβρίσκομεν εἰς τὸ «Ἐθνος» ἀπὸ τὸν κ. Κ. Οἰκονομίδην, εἰς τὴν «Βοτῖαν» ἀπὸ τὸν Ω., εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν» ἀπὸ τὸν κ. Πέτρον Χάρην, εἰς τὴν «Πολιτεῖαν» ἀπὸ τὸν κ. Θεμ. Ἀθανασιάδην, εἰς τὴν «Βραδυνὴν» ἀπὸ τὸν κ. Γ. Μακρᾶν, εἰς τὰ «Ἀθηναϊκὰ Νέα» ἀπὸ τὸν κ. Δ. Δεσφῆν κλπ. Παράλληλως ἔχομεν καὶ τὰς ἀπαντήσεις τοῦ κ. Σπ. Μαλᾶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» καὶ τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων» εἰς τοὺς ἀπικριτὰς του.

Ἡ ἐμφάνισις τῆς δ. Πένας Ροζάν μὲ τὸν θίασον Μυρᾶς εἰς τὸν «Πυγμαλῖωνα» τοῦ Μπέρναρ Σὼ ἐσοχολιάσθη πολὺ εὐμενῶς ἀπὸ τὸν κ. Παντελῆ Χόρν εἰς τὴν «Βραδυνὴν» καὶ τὸν κ. Π. Χάρην εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν».

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκθέσεως ἔργων ζωγραφικῆς τοῦ ἀθηναίου Γερασίμου Βάκου, ἀρκυτὰ ἄρθρα καὶ σημειώματα εἰς τὰς εφημερίδας διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον του. Ἰδιαίτερος ἀναφέρομεν τὰ ἄρθρα τῶν κ.κ. Σωτ. Σκίπη εἰς τὴν «Βραδυνὴν» καὶ Ζαχ. Παπαντωνίου εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα».

Εἰς τὴν «Πολιτεῖαν», συνεχίζων ὁ κ. Ἀριστοῦς Καμπάνης τίς «Παρισινὰς ὕψεις» του, δίνει τίς προσωπικὰς πάντοτε καὶ ἐνδιαφέρουσας ἐντυπώσεις του ἀπὸ συγγραφεῖς, ἀπὸ βιβλία, ἀπὸ μνημεῖα κλπ.

Εἰς τὴν «Βοτῖαν» ἐπαινετικώταται κρίσεις τοῦ «Φιλαναγνώστου» διὰ τὴν «Κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς μας» τοῦ κ. Παναγ. Κ. Κανελλοπούλου καὶ τὸ «Ἐμπρὸς στὸ κοινωνικὸ πρόβλημα» τοῦ κ. Γ. Θεοτοκά.

Ὁ καθημερινὸς ἀθηναϊκὸς τύπος ἐπλουτίσθη μὲ νέαν πρωτογενῆ εφημερίδα, τὴν «Φωνὴν» τοῦ

Λαοῦ». Διευθυντής τῆς ἑ παλαιῆς δημοσιογράφος κ. Στέφ. Στεφάνου, καὶ ἀρχισυντάκτης δ κ. Μιχ. Ροδάς, γνωστὸς εἰς τὴν λογοτεχνικὴν ὄσον καὶ διὰ τὴν δημοσιογραφικὴν ἔργον του.

— Εἰς τὴν «Πρωΐαν» ἀρθρον τοῦ κ. Π. Καναλοπούλου διὰ τὸ «Ἑθνικὸν θέατρον καὶ τὴν κοινωνικὴν του σημασίαν», εἰς τὸ ὁποῖον διατυπῶνται διάφοροι γνώμαι σχετικῶς μετὰ τὴν χρησιμότητα τῆς ἑθνικῆς μας σκηνῆς. Παράδοξος μὰς ἐφάνη ἡ ἰσορροπία ὅτι οἱ κύκλοι τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως ἀπεδέχθησαν τὴν ἑναρξὴν τῶν παραστάσεων τῆς μετὰ... σιγῆν καὶ ἀδιαφορίαν!!!

— Εἰς τὴν «Βραδυνήν» ὄρατια ἐντύπωση τοῦ κ. Σωτ. Σκίπη ἀπὸ τῆς Ἀθήλων, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἀπολλωνίου ἄσματος» τονίζει ὅτι τὸ νησί τοῦ Ἀπόλλωνος «ἦταν ἢ αἰώνια Βηθλεὲμ καὶ ὁ κόσμος ἔβριγε ἐκεῖ γιὰ νὰ γιορτάσῃ χαρούμενος τὴν γέννησιν ἐνός θεοῦ ποῦ δὲν ἔμελλε νὰ σταυρωθῇ ποτέ καὶ νὰ πεθάνῃ, γιὰτὶ τὸ φῶς δὲν πεθαίνει ποτέ».

— Ἀπὸ τὰς τακτικὰς ἐπιφυλλίδας τῆς «Πρωΐας» ἀναφέρονται τὸ «Ἐσωτερικὸν πρόβλημα τοῦ δημοτικισμοῦ» τοῦ κ. Φώτου Πολίτη, ὁ ὁποῖος ἐπαινεῖ τὴν ἐν γένει ἐργασίαν τοῦ κ. Ἐλισσαίου Γιαννίδη καὶ ἰδιαιτέρως τὰ «Ἰλωσοικὰ πάρεργα—Ἰλωσοα καὶ ὀρθογραφία.—Συζητήσεις τῆς ἐποχῆς», καὶ τὴν «Ἀατινικὴν Ἀκαθήμεϊαν Ἀνθρωπισμοῦ» τῆς κ. Σοφ. Σπανούδη, ἡ ὁποία ἐξηγεῖ τὴν σημασίαν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ μὰς πληροφορεῖ περὶ τῆς ἑλληνικῆς συμμετοχῆς εἰς αὐτόν.

— Εἰς τὴν «Gazeta e Korçës» («Ἐφημερίδα τῆς Κορυτσᾶς») δημοσιεύεται ὡς ἐπιφυλλὶς τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου «Ὁ Κόκκινος Βράχος». Τὴν μετάφρασιν, ἡ ὁποία θὰ ἐκδοθῇ κατόπιν καὶ εἰς βιβλίον, ἐφιλοτέλεσαν ὁ ἑλληνομαθὴς Ἀλβανὸς κ. Γιάννης Μαρτινιανός.

— Ἐξεδόθη καὶ τὸ ἴσον τεύχος τῆς «Μελέτης-Κριτικῆς» τοῦ «Ἀκαδημαϊκοῦ Ὀμίλου» τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, μετὰ περιεχόμενα ἴσως ἀδιαφάνητα: Κώστα Ἀμάντου, καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, «Ὁ Δημοτικισμὸς εἶναι κοινωνικὸν πρόβλημα», ὅπου τονίζεται ὅτι «ὑπάρχουν πολλοὶ ἀκόμη σοφοὶ ποῦ πιστεύουν ὅτι ἡ ἐπικράτησις τοῦ δημοτικισμοῦ σημαίνει παραγκωνισμόν τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐνῶ τὸ ἀντίθετον πράγματι συμβαίνει, ἡ δημοτικὴ μὲν ἡμπορεῖ νὰ συντέλῃ νὰ αἰσθανθῶν τὴν ἀξίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πολλοὶ καὶ ἐξ ἐπιστῶν ποῦ δὲν ἡμποροῦν νὰ ἀναγνώσουν τὰ ἀρχαία πρωτότυπα καὶ ὅτι «τὸ μέλλον ἀνήκει μόνον εἰς τὸν δημοτικισμόν, διότι μόνον ἡ γλῶσσα τῆς λογοτεχνίας ἐπιβάλλεται εἰς ἕνα ἔθνος, ὅχι ἡ τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία θὰ προσαρμολῆ ἀργὰ ἢ γρήγορα πρὸς τὴν πρώτην».— Χ. Σ. Θεοδωράτου «Ὁ Δημοτικισμὸς καὶ οἱ νέοι ἐπιστήμονες» ὅπου ὁ ἀρθρογράφος ζητεῖ, πολὺ δίκαιως, «περισσότερη προσοχὴ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς δημοτικῆς ἀπὸ μέρους τῶν νέων, ζωντανεῖα τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν καθολικὴν ἐπικράτησιν τοῦ Δημοτικισμοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ συστημιατικὴν καλλιέργειαν τῆς δημοτικῆς εἰς τὴν ἑπιστήμην».— Κώστα Προυσῆ «Graeca sunt, non scribuntur», ὅπου εὐρίσκει μὴ πλήρη καὶ ἀκριβεστάτην ὄσον καὶ θλιβαρὰν περιγραφὴν τῆς τραγελαφικῆς μας ὀρθο-

γραφικῆς καταστάσεως.— Κώστα Παυλίδη, τὸ τρίτον μέρος τῆς μελέτης «Ἡ ἐπιστημολογία τοῦ Αἰμίλου Μεγερσον».—Κριτικὰ σημεῖα τῶν κ.κ. Ν. Σ. Ζαφειροπούλου διὰ τὸ «Ἐμπρὸς ὁτὸ κοινωνικὸν πρόβλημα» τοῦ κ. Θεοτοκά καὶ Νίκου Γκάτσου διὰ τὴν «Ἐπαρθενη» τῆς δ. Αἰλικας Νάκου, ἡ ὁποία κρίνεται ὡς «κάπως ρηχὴ καὶ πρωτόλει» ἐξαιτίας τῆς «παραμέλησης τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἔργου καὶ τῆς γρήγορης μεταπήδησης ἀπὸ τὸ ἕνα γεγονός εἰς τὸ ἄλλο», δειχνεῖ ὅμως ὅτι «μέσα εἰς σελίδας τῆς ἕνα ἀναμφισβήτητο ταλέντο κινεῖται καὶ τὴ δονεῖ δλόκληρη».— Αἰ ἀπαντήσεις τῶν κ.κ. Γ. Συκουτρῆ καὶ Δ. Γληνοῦ εἰς τὴν ἐρευνητικὴν ἐπισημάνσιν τοῦ «Ποιοὶ ὁδοὶ ἀνοίγονται μπροστὰ μας», κ.δ.

— Εἰς τὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογίαν» τοῦ Ἰουνίου, πολλὰ ἀκλεκτὰ περιεχόμενα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σημαίνοντα τὰ ἑξῆς: Μελέτην τοῦ κ. Σ. Κουγέα «Γκαίτε καὶ Καποδιστριας», σημεῖα τῆς κ. Μ. Μινώτου «Ὁ Γκαίτε, ἡ ζωὴ του καὶ ἡ γυναίκα», ποιήματα τοῦ Γκαίτε κατὰ μετάφρασιν Μιχ. Ἀργυροπούλου, Θεοφ. Βορέα, Νικολάου Πορτοῦ, τοῦ κ. Λεων. Χ. Ζῶν δι' ἕνα «Σονέττο εἰς τὸν Δημήτριον Μάρκου Μπότσαρη» μετὰ ἱταλικὸν πρωτότυπον καὶ τὴν μετάφρασιν του, κ. δ.

— Εἰς τὴν «Ἑβδομάδα», «Δ. Μπαϊρακτάρης» καὶ «Γεω. Μαρκοράς» εἰς τὴν ἀσπρὴν «Φυσιολογίαν ποῦ χάθησαν» τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλη, ἡ συνῆχη τῆς «Αἰσθηματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς τῆς Μαρίας Κοταπούλη», καὶ «Φιλολογικὸν περίπατος» τοῦ κ. Κωστῆ Μπαστιᾶ μετὰ τοὺς κ. κ. Ἀλέξ. Παπαναστασίου καὶ Γ. Καφαντάρη.— Ὁ κ. Παπαναστασίου, ὁμιλῶν διὰ τὰ «Θεῖα Δῶρα» τοῦ κ. Ζηχαρίας Παπαντωνίου, λέγει ὅτι τοῦ ἀρθεῖν ἰδιαιτέρως καὶ ὅτι «χωρὶς νὰ θάλλῃ νὰ μιλήσῃ σὺν αἰθιχῆ, νομίζει πῶς ὁ ἀναγνώστης βρῖσκει στοὺς στίχους αὐτῆς τῆς συλλογῆς τὴν πῶς γραφικὴν ἀπλότητα εἰς τὴν ἑκφραση καὶ τὴν καλωσύνη ποῦ ὀριμαίνει μὲσα στοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους εἰς τὴν φτάσασιν εἰς μιὰ ὀρισμένη ἡλικίαν... Διὰ τὰς καὶ γὰρ πολλὰ, λέγει, καὶ ἀκουσα περισσότερα γιὰ τὴς προθέσεις τάχα τοῦ ποιητῆ. Μὰ τί τὰ θέλομε δὴ αὐτὰ, εἰς τὴν ἔχουμε τὴν ἀτομικὴν μας συγκίνησιν, τὴς νωπὲς ἐντυπώσεις, τὴς τόσο ζωντῆς, ποῦ γεννήθησαν μόνον τὸ μάτι ἔπεος πᾶνω σ' ἕνα τραγῶδι; Γιατὶ νὰ μὴ σταματᾶμε σ' αὐτὸ, ἀλλὰ ν' ἀναζητᾶμε χίλια ἄλλα, ἕνα καὶ ἀγνωστα, καὶ νὰ θέλομε καλὰ καὶ σώνει νὰ θολώσουμε κατὰ ποῦ μὰς δειχνεῖται γάργαρα, σκαλίζοντας τὸ βυθὸ; Καὶ προσθάει: «Τὸ ἴδιο χάρηκα καὶ τὴ ζωὴ ἐν τᾶφ» τοῦ Μυριθῆλη. Ἐχουμε οἱ σελίδες τοῦ Μυριθῆλη ἀληθινὴν ποιήσιν καὶ βγαίνει ἀπ' αὐτῆς ἕνας ἀγνὸς ἀνθρωπισμὸς».

— Ὁ κ. Καφαντάρης ἐπιμένει «εἰς τὸν τρόπον ποῦ θὰ παρουσιαστοῦν τὰ λόγια του» διότι, καθὼς λέγει, ἔχει «τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἴφους, τοῦ στέλλ». Παραδέχεται «πῶς περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸ θέμα, ὁ τρόπος ποῦ ἐμφανίζουμε τὸ κάθε τι, μὰς ἀντιπροσωπεύει. Δὲν βρῖσκω, λέγει, δὲν πιστεύω πῶς ἡ λέξις εἶναι πρᾶγμα μετὰ δευτερότερη σημασία. Φαντάζομαι πῶς εἶναι σφιχτὰ δεμένη μετὰ τὸ νόημα. Γενικῶς, ὅσοι εἶπαν κατὰ ποῦ εἶχε πρᾶγματικὴν οὐσίαν, κατέφεραν νὰ βροῦν καὶ ἕνα ἄριστον τρόπο γιὰ νὰ διατυπώσουν τὴν σκέψιν τῆς, τὸ πῶς καλὸ ροῦχο

γιὰ νὰ νύσουν τὴν ἰδέαν τῆς. Ἐγὼ πολλὰς φορὰς ἀπὸ τῆς διατύπωσιν προσπαθῶ νὰ συλλάβω πῶς ἔνας συγγραφεὺς ἢ ἕνας καλλιτέχνης ἢ ἕνας κοινωνιολόγος ἔχοντα πρωτότυπες διέξιν τῆς ἰδέας ἢ ἴσιν. Ἐὰν φέρῃ τὸ ζήτημα τοῦ Δημοτικισμοῦ, ὁ ὀρθογράφος τῶν Προσθετικῶν Φιλελευθέρων λέγει: «Δὲν ἴκωμαι εἰς τὸν ἄγγελόν νὰ φανταζομαι καὶ νὰ πιστέω ὅσον Δημοτικισμὸς, ἀν ὅλο τὸ ζήτημα ἦταν ἀπὸ νὰ γράψουμε τὸ βιβλίον, νὰ περικλύψουμε τὸ ν καὶ νὰ λέμε τὸ βιβλίον. Ἄν ὅλο τὸ ζήτημα ἦταν αὐτοῦ, βέβαια δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀφέλειαν νὰ ἐπιμένω. Ἀλλὰ τὸ ν αὐτὸ, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται ἀσημάντο, εἶναι ἕνα ἔμπροσθεν καὶ συμβολίζει μιὰ συστηματικὴν προσπάθειαν νὰ τραβήξουμε τὸ καὶ μὲς ἀπὸ τὴν πρᾶγματικότητα καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσουμε νὰ εἶη σὲ ψεύτικας καταστάσεις. Συμβολίζει ἀκόμα τὸ χάσμα ποῦ χωρίζει τὸν μορφωμένον κόσμον ἀπὸ τὸ λαὸν καὶ παρεμποδίζει τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ μας. Δὲν εἶναι λοιπὸν ζήτημα ἀπλὸ, εἴτε ζήτημα στυλ, εἴτε θέλωνς πολλοὶ νὰ τὸ χαραχτήρουν, ἐπειδὴ δὲν τὸ ἔβρουν καλὰ. Εἶναι πολὺ βαθύτερον, καὶ δὲν μπορεῖ ὅποιος πονεῖ γιὰ τὸν τόπον του νὰ μὴν τὸ καταλάβῃ.»

— Εἰς τὸ μηνιαῖο «Balcans», ἐκτὸς τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἑλξης, εὐρίσκουμε ἕνα πεζογράφο τοῦ Γουστῆν Ἰωάννη Μπέη «Γῆς καὶ ἀνοίξιν», καὶ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ὀμήρου Μπεκὲ «Στὴν χαρὰ τοῦ βουνοῦ».

— Εἰς τὸ περιοδικὸν «Μακεδονικὲς ἡμέρες» τῆς Θεσσαλονίκης: Γ. Βαφοπούλου ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν δραματικὴν φαντασμαγορίαν «Ἐρκάστρας», Π. Σ. Σπανωνίδη «Ἀποκριάτικος κόσμος», ποιήματα, μελέται, σημεῖα, μεταφράσεις.

— Ἐλάδομεν ἀκόμη: «Μπουκέτο», «Κυκλάδες», «Θεατὴν», «Οἰογένειαν», «Ἡρώ τῆς Μακεδονίας», «Ἐφημερίδα Σαμίων», «Μούσας», Ζακύνθου, «Ἐπιτάφησον», Ζακύνθου, «Θεοπρωτίαν», Ἐυρίπων κτλ. κτλ.

Ω.

Ἡ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

146 Συνεδρία τῆς Ὀλομελείας τῆς 2 Ἰουνίου

Κατ' αὐτὴν ἐγένοντο αἱ ἐπόμεναι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις: Α') Ἰπὸ τοῦ κ. Γ. Πολίτου: Περὶ γλωσσολογικοῦ ὀφέους εἰς τὰ φυτὰ. Β') Ἰπὸ τοῦ κ. Γ. Καλιτσονάκη: Ἑλληνικὰ Γερμανοὶ περιηγητοὶ κατὰ τὸν Μέσον αἰῶνα. Γ') Ἰπὸ τοῦ κ. Δ. Αἰγινήτου: Α') Περὶ ἐνός σφάλματος τοῦ Πουσιδωνίου καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς. Β') ἀνακοινώσεις κ. Γ. Ξανθάκη: Περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν γεωγραφικῶν μηνῶν. Γ') ἀνακοινώσεις κ. Α. Λαϊθαγινοῦ: Περὶ τῆς διατάξεως τῶν ἰσοθέριων ἐν Ἑλλάδι καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιδράσεως τοῦ ἔργου. Δ') ἀνακοινώσεις κ. Ν. Κρητικῶ: Περὶ ἐνός νέου σεισμογράφου ἕπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντος. Ε') Ἰπὸ τοῦ κ. Ἐμμ. Ἐμμανουῆλ: Α') ἀνακοινώσεις κ. Γ. Θόμη: Προσδιορισμὸς τῆς ὀσμωμοσφαιρίνης ἐν τῇ στροφίῳ καὶ οσμοσφαιρίνῳ αὐτῆς. Β) ἀνακοινώσεις κ. Δ. Ἰατρίδου: Νέα μέθοδος προσδιορισμοῦ ἀλκαλοειδῶν ἐν τῇ φλοιῷ τῆς κίνας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἀπὸ τῆς 1 μέχρι τῆς 5 Ἰουνίου ἐγένοντο αἱ προαγωγικαὶ καὶ διπλωματικαὶ ἐξετάσεις τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Σχολῆς τοῦ Ἑθνικοῦ θεάτρον. Ἀπὸ τῆς πρώτης προήχθησαν εἰς τὴν δευτέραν τάξιν οἱ μαθηταὶ: Εὐάγ. Ἀντουάκης, Νίνα Ἀφεντάκη, Στάσκα Ἰατρίδου, Κοκὸς Λαντᾶ, Πάτρος Λέξος, Ἄρης Μαλιαγρῆς καὶ Πόπη Μισορλή. Ἐλάβον δὲ διπλωμα μὲ βαθρὸν ἄριστα οἱ μαθηταὶ: Εὐα Ἐυαγγελίδου, Λέλα Ἰωάννα, Βάσω Μανωλίδου καὶ Ἀθανάσιος Κωτσόπουλος.

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνακσοῦ», ἐστῆθη εἰς τὴν Λεωφόρον Ἰλίου, παρὰ τὸ Ζάππειον ἢ προτομὴ τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Σουρῆ, ἔργον τοῦ κ. Γ. Δημητριάδου τοῦ Ἀθηναίου. Τὰ πακαλυπτήρια ἐγένον τὴν Κυριακὴν 12 Ἰουνίου.

Ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ἰταλοῦ Ἰπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Balbino Giubiano, ἐλυθέντες ἐπὶ τούτῳ εἰς Ἀθήνας, ἐτελέσθησαν τὴν 10 Ἰουνίου τὰ ἐγκαινία τοῦ Ἰταλικῶ Ἰνστιτούτου Ἀνωτέρων Σπουδῶν ἐν τῇ νέῳ αὐτοῦ κτιρίῳ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων.

Ἀπὸ τῆς Ἀθηνῶν ὁ γάλλος συγγραφεὺς κ. Πωλ Μοράν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

11 Ἰουνίου

Μετὰ τὸ τεύχος τοῦτο τελειώνει ἡ Α' Ἐξαμηνία τοῦ 7' ἔτους τῆς «Νέας Ἑορίας» καὶ ὁ 11ος Τόμος. Παρακαλοῦνται οἱ κκ. συνδρομηταί, εἴτε ἐξάμηνοι, εἴτε ἐτήσιοι ἐγγραφεῖντες ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1931, νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴν σήμερον λήγουσαν συνδρομήν των.

Ἡ Προμετωπίς μετὰ τὸν Πίνακα Περιεχομένων πρέπει νὰ ποσοσπασθῇ ἀπὸ τὸ τεύχος τοῦτο καὶ νὰ τεθῇ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 11ου Τόμου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἤδη ἑτοιμὸς. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ὑπάρξῃ καὶ χρυσόδετος εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον μας, θὰ γίνου δὲ καὶ χωριστὰ καλύμματα διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἢ ἀγοραστὰς τοῦ θέλου νὰ χρυσοδέσουν τὰ τεύχη των. Ἄδελφοι δὲ 11ος Τόμος τιμᾶται δρ. 75, χρυσόδετος δρ. 100. Χωριστὰ καλύμματα δρ. 15. Τὰ ταχυδρομικὰ εἰς βίρος τοῦ παραγγέλλοντος.

Ὁ Οἶκος Γ. Α. Κολλάρου καὶ Σαῖς (Βιβλιοπωλεῖον «Ἑορίας») μεταφέρθη ὀριστικῶς εἰς τὸν αἶθρον αἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου ἀρ. 46α, ὅπου ἦτο ἡ Τράπεζα Ἐμπορικῆς Πιστεως. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη καὶ τὸ γραφεῖον διαχειρίσεως καὶ διευθετησεως τῆς «Νέας Ἑορίας».

κ. Γ. Π. Γ. Ἰέρμα. Τὸ γράμμα σας θὰ δημοσιευθῇ. Εἰς τὸ τεύχος τοῦτο δὲν ἐπέτραψεν ὁ ἄνθρωπος.— καρίαν Ε. Μ. Μ. Βαρύσια. Καὶ τὸ δικὸν σας πολὺ ἀνδιέφερον. Ἐλπίζομεν εἰς τὸ ἐρχόμενον.— κ. Ν. Δ. Π. Τρίκαλα. Κρίμα ποῦ δὲν ἴλυατε νὰ σὰς ἐδοῦμε. Ἐὰν σὰς λέγαμε πολλά. Ἐὰν διαβάσαμε μαζί καὶ τὰ τελευταία σας ποιήματα καὶ θὰ σὰς ἐξηγοῦσαμε λεπτομερῶς γιὰ τὴν δὲν βρήκαμε κανένα κατὰλληλον.—δ. Α. Μ. Θεσσαλονίκην. Τὸ ἐστειλλόμεν οσοτημένο καὶ πιστεύομε νὰ τὸ ἐλάβετε. Ὁ-ταν μὰς γράψετε, μὴν παραλείπετε ποτὲ νὰ ση-

μειώνετε τὴν διεύθυνσίν σας. Δὲν τὴν εἶχατε στὸ τελευταίον σας γράμμα καὶ μὴ ρωτᾶτε πῶς τὴν βρήκαμε! — κ. Θ. Σ. Πύργον. Ἀκριβῶς, ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου σας ὑπονοεῖ ἐκεῖνο ποὺ ἐζητήσατε εἰς αὐτὸ ὁ κ. Π. Δὲν δημοσιεύομεν τὸ γράμμα σας, ἀν καὶ σκεπτόμεθα πρῶτον διότι ἔχετε ἄδικο, καὶ δεύτερον διότι θάποτέλει κακὸν προηγουμένον. Σὺς ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἐπισημίαν σας, διότι, δυστυχῶς, δὲν εὐκαιροῦμεν δι' ἰδιαίτησαν ἀπάντησιν καὶ δὲν θὰ ἠθέλωμεν νὰ παρεξηγήσετε τὴν σιωπὴν μας. — κ. Β. Γ. Ὅταν μᾶς στέλλουν κατὰ δημοσιεύσιμο, τὸ κρατοῦμεν βέβαια, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἀναλαμβάνομεν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὸ δημοσιεύσωμεν. Διότι μαζεύονται πολλὰ καὶ δὲν ἀρκεῖ ὁ χρόνος ποὺ διαθέτομεν, προπάντων διὰ ποιήματα νέων. Ὅπως δὲ ποτε, ἐκείματα καλὰ ποὺ μᾶς ξαναστείλατε τὸν «Ταχυδρόμον». Τὸν ξαναδιαβάσαμε καὶ βρήκαμε σπουδαία λάθη στὴ στιχογραφίαν, λανθασμένους ρίμους κτλ. Ἄλλ' ἀντὶ τὸν διορθώσατε, προτιμοῦμε νὰ μᾶς στείλετε κατὰ καλύτερον. Καὶ βέβαια θάχατε γράψει πολλὰ ἀπὸ τότε. — κ. Β. Α. Παιραϊᾶ. Ἔχετε δίκιο, παρεξηγήσαμεν ἐντελῶς. Ἀνακαλοῦμεν τὴν ἀπάντησίν μας στὸ προηγουμένον καὶ ὑποθέτομεν ὅτι δὲν ἐλάβαμεν οὔτε τὸ πρῶτον σας γράμμα οὔτε τὸ δεύτερον. — κ. Ἀβρ. Π. Πόλη. Μὰ δὲν εἶπαμε πάλι καὶ τὴν συντομία!.. Ἡ δημοσιεύσις. Τὴν μετάφρασιν ἐκείνην, ξέρετε, ἀκόμη δὲν τὴ διαβάσαμε. Ἄλλὰ κάποτε θὰ γίνῃ κι' αὐτό. — δ. Θ. Κ. Πόλη. Τὸ γραμματάκι σας εἶνα ποιηματάκι κι' αὐτό. Ἐξαιρετοῦμεν ὅλον ὄψοφα. — κ. Ε. Τζ. Φλώριναν. Χωρὶς νὰ θέλωμεν βέβαια. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ τεῦχος, θὰ τὸ ἐξετόπισεν ἄλλη βλῆ ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἀναβληθῆ, ἐπειτα ἤλθαν ἄλλα καὶ τὸ ἐξέλασαν. Βεβαιωθῆτε ὅτι αὐτὸ οὐδεὶς οὐδεὶς μετὰ τὴν πληθώραν τῆς βλῆς καὶ τὴν στενότητα τοῦ χώρου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔχουν τὸ δικὸν σας ἐλλογᾶτο παράνομα. Ἄλλὰ μὴν παρεξηγεῖτε, θὰ σας ἰκανοποιήσωμεν. — κ. Γ. Φ. Μ. Θεσσαλονίκην. Ἔχετε δίκιο, καὶ τὰ δύο αὐτὰ βιβλία θὰ ἦταν πολὺτιμα καὶ θὰ συστήσωμε στὸν κ. Κολάρου νὰ ἐπιδιώξῃ ἀδειαν πρὸς ἐκδόσιν των. Ἀμφιβάλλομεν ὅμως ἀν θὰ πεισθῆ ὁ ποιητὴς διὰ τὸ πρῶτον. Τὸ δεύτερον εἶναι εὐκολώτερον. — κ. Μ. Κ. Ἐνταῦθα. Θὰ τῆ καὶ τὸ σημεῖον, εἴταν θὰ δημοσιεύθῃ τὸ ἄρθρον. — κ. Γ. Γ. Θεσσαλονίκην. Θὰ τὸ δώσωμεν εἰς τὸν εἰδικὸν κριτικὸν τῆς «Ν. Ἔστιας», ὁ ὅποιος θὰ γράψῃ βεβαίως. Ὁ κ. Σ., αὐτὸν τὸν καιρὸν, δὲν εὐκαιρεῖ νὰ διαβῆ καὶ νὰ κρίνῃ βιβλία. — κ. Κ. Ε. Κ. Ἐνταῦθα. Τὸ ἀνηγγέλταμεν καὶ ὁ γράψωμεν προσεχῶς. — κ. Κ. Κ. Πάτρας. Δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη, δὲν ἤλθεν ἡ σειρά

τοῦ καὶ ἴσως θάρρησιν πολὺ. Εἶναι τόσα ποὺ περιμένουν ἀπὸ προτιώτερα! — κ. Α. Α. Φάληρον. Ναι, ἀλλὰ ὁ συναργάτης ὁ ὅποιος εἶχε ἀναλάβει αὐτὴν τὴν σειράν, κατέθεσε κατόπι τὴν ἐντολήν διὰ τὰς μεγάλας δυσχερείας. Ἡ προτιμή τοῦ Π. λέμνη, ἐτοίμη πρὸ πολλοῦ, θὰ στηθῆ κάπου ἀπὸ τὸν Φ. Σύλλογον «Παρνασσόν». — κ. Γ. Α. Μουτλήνην. Ἡ παρομοίωσις κοινοτήτων καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἄτεχνης. Ὅχι ὅμως καὶ «ἀνοησία» ὅπως λέτε. — κ. Στ. Γρ. Χανιά. Διαβάσαμε μὲ χαρὰ τὸ γράμμα σας, ἐπεὶ ἀπὸ τόσο καιροῦ. Καὶ στὰ νέα σας διηγήματα ξαναβρίσκουμε τὸ ταλέντο καὶ τὴν πρωτοτυπίαν. Χρειαζοῦνται ὅμως ἀκόμη νὰ καλλιεργήσετε αὐτὰ τὰ χαρίσματα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ὕψος σας, τὴ φράσιν σας, τὸ λεκτικὸν σας. Ἐνδιαφέροντα καὶ τὰ δύο. Κυρίως ἡ «Ἀμνη», πρὸ Ἰρτια, πρὸ προσεγγιμένη. Νὰ τὴν ξαναγράψετε, μὲ μερικὰ συντομύσεις, ἰδίως στὸ διάλογο τοῦ πνιγμένου μὲ τὴ νερόκορα, καὶ μερικὰ διορθώματα στὸ ὕψος, κι' ἀπὸ τὴν μὴ μεριά τοῦ χαρτιοῦ, καὶ νὰ μᾶς τὴν ξαναστείλετε. Τὸ ἄλλο, σκοτεινὸ κάπως καὶ ὀν βιασμένο. Ἄλλωστε, καὶ τὸ θέμα τοῦ ἀκντάλληλου γὰ τὸ περιοδικόμας. Ὅσο γὰ τὸ γράμμα τοῦ κ. Σ., θὰ σὺς τὸ στείλωμε. — κ. Γ. Ἀτ. Ἡ «Φύση» ἔχει δροσιά καὶ παραστατικότητα, ἔχει ὅμως καὶ μερικὰ περιττά καὶ διάφορες λέξεις ἀκαλαίσθητες, ἀποκοινητικὰς. — κ. Γ. Κόκκι. Οὐτ' αὐτό. Χωρὶς ρυθμὸν καθόλου. — δ. Α. Μ. Κηφισιάν. Πολὺ εὐχαριστῶς. Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ μᾶς τὸ στείλετε. — κ. Γ. Ἀτ. Πολὺ κοινὸ. Ἔχετε ἀρκετὰ εὐκολὸν στίχο, μ' αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. — κ. Μ. Γκ. Πρωτόλειο ἢ «Ἀδερφικὴ ἀγάπη». Πρέπει νὰ ἐργασθῆτε. — δ. Ρ. Μ. Βαρ. Τὸ θέμα ποὺ διαλέξατε, πολὺ δύσκολο, θέλει ἐξαιρετικὴ δύναμη, τόσο στὸ γράμμα ὅσο καὶ στὴν ψυχολογίαν. Τὸ διήγημά σας ὑστερεῖ καὶ στὰ δύο. — κ. Φ. Α. Ἡλιοπόλιν. Ἀδόκιμος ὁ διάλογός σας καὶ χωρὶς ἐνδιαφέρον. Μία κοινὴ σύγκρουσις κοινῶν χαρακτήρων. Καὶ τὸ ὕψος σας ὑστερεῖ. — κ. Κ. Ν. Ἀρ. Τὸ ποίημά σας ἔχει στιχογραφικὴ εὐκολία καὶ τρυφερὴ διάθεσις, μὰ οὔτε μὴ ποιητικὴν ἔκφρασις, ἀν ἐξαιρέσωμε ἴσως τὸν α' στίχο. — κ. Γ. Παντ. Τὸ «Στεγνοτάξιδο» ὑποβλητικὸ, μὰ χωρὶς προσωπικὴ πνοή. Θυμίζει τόσο ἀκόμη καὶ Καρυωτάκη! Τὸ ἄλλο, πρὸ ἀπλό, ἔχει πολὺ κοινὸ τέλος. Διαρθεῖστε το. — κ. Ἀγγ. Καρ. Ἐνταῦθα. Τὸ ποίημά σας κοινὸ, χωρὶς ἐνδιαφέρον. — κ. Ἀντ. Γρ. Φιλιατρά. Τὰ ποιήματά σας ἀδόκιμα ἀκόμη καὶ ἄτεχνα. Χασμωδῆς, δύσκολος στίχος. Μόνο ὁ «Γεωργός» ξεχωρίζεται κάπως, γὰ τὴν ἐπιλόγησιν καὶ τὴ δροσιά του. Μὰ κι' αὐτὸς ἄτεχνος.

Ἡ «ΝΕΑ Ἐστία»

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «Ἐστίας»,
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α

ΤΟΜΟΙ «ΝΕΑΣ Ἐστίας»,

Ἐκαστος τῶνος ἀποτελεῖται ἀπὸ 600 περίπου σελίδας καὶ περιλαμβάνει τὰ τεύχη μίᾳ ἐξαμηνίας. Εἶναι ὅλοι πλουσιπρότεροι εἰς ἐκλεκτὰ περιεχόμενα, λογοτεχνικά, καλλιτεχνικά, φιλολογικά, θεατρικά, φιλοσοφικά, αἰσθητικά, παιδαγωγικά, ἱστορικά, γλωσσολογικά, λαογραφικά κτλ. Πλήθος διηγημάτων, ποιημάτων, μελετῶν, ἄρθρων, ὁλόκληρος βιβλιοθήκη μυθιστορημάτων, καὶ τακτικῆ καὶ λεπτομεροῦς παρακολούθησις ὅλης τῆς πνευματικῆς, λογοτεχνικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως, μὲ κριτικὰ σημεῖωματα, ἀναλύσεις ἔργων, βιβλιοκρισίας, τεχνοκρισίας ὑπὸ εἰδικῶν συνεργατῶν. Τὰ γνωστότερα ὀνόματα τῆς νεοελληνικῆς διανοήσεως, ἀκαδημαϊκοί, λογοτέχναι, ποιηταί, λόγιοι, φιλόλογοι, κριτικοί, ἐπιστήμονες, τεχνοκρίται συνεργάζονται εἰς αὐτοὺς τοὺς τόμους, οἱ ὅποιοι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι καθίστανται ἤχι μόνον γνωστῶν καὶ μέτρων τῆς ὅλης πνευματικῆς μας κινήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀντιπροσωπευτικότητι συλλογῆ τῶν καλύτερων ἔργων τῆς συγχρόνου νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, ποιήσεως, καλλιτεχνίας, κριτικῆς, καὶ γενικῶς τῆς καθ' ὅλου νεοελληνικῆς πνευματικῆς δημιουργίας.

Σημειώνομεν ἐκαστοῦ τῶνος τὰ κυριώτερα περιεχόμενα :

ΤΟΜΟΣ Ζ'

Περιλαμβάνει τὰ τεύχη Ἰανουαρίου—Ἰουνίου 1930, καὶ περιέχει εἰς τὰς σελίδας του, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐκλεκτῶν περιεχομένων, καὶ τὰ ἑξῆς :

Τὰ τέλη τοῦ πολυκροῦτον κοινωνικοῦ καὶ ψυχολογικοῦ μυθιστορηματος τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου «*Ὁ γιὸς μου κι' ἡ κόρη μου*».

Τὸ γνωστὸν μυθιστόρημα τοῦ *Μαξίμου Γκόρκυ* «*Βάρεγκα Ὀλέσσοβα*» κατὰ θυμωσίαν μετάφρασιν τοῦ κ. *Πέτρου Χάρη*.

Ἐκτενὲς κριτικὸν ἄρθρον τοῦ κ. *Α. Καραντώνη* διὰ τοὺς «*Σκληροὺς καὶ δειλοὺς στίχους*» τοῦ Κωστῆ Παλαμά.

Λίαν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην τοῦ κ. *Τέλλου Ἄγρα* διὰ τὸν ποιητὴν *Κ. Η. Καβάφη*.

Τὴν μονόπρακτον δραματικὴν ἰδιογραφίαν «*Ἡ Ζωὴ ἐν Τάρφῃ*» τοῦ κ. *Ἀντιόχου Κυπριλέοντος*.

Σειρὰν ἀπὸ *Ἀνέκδοτα Γράμματα* τοῦ *Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη*.

Τὴν πρώτην ἀπὸ τὰς δύο διαλέξεις τῆς κ. *Ἑλλης Λαμπροῦ* διὰ τὸν *Σπέργλη* καὶ τὴν *μορφολογίαν τῆς ἱστορίας*.

Τὰ σπουδαιότατα «*Φιλολογικὰ Ἀπομνημονεύματα*» τοῦ κ. *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*.

Ἀκόμη : Ποιήματα Κ. Π. Κασάφη, Ἡλ. Π. Βουτιερῆ, Μιχ. Γ. Πετρίδη, Γεώργ. Ἐλιγιά, Μιχ. Στασινοπούλου, Νατ. Λαπαθιώτη, Σωτ. Σκόπη, Μιχ. Μαλακίση, Γ. Θ. Βαφοπούλου, Ρήγα Γκόλφη, Παναγιῆ Χόρον καὶ πολλῶν ἄλλων. *Διηγήματα* Μελέη Νικολαΐδη, Χαρούλας Ποσειδῶν, Α. Ραζέλου, Σ. Γ. Α., Θράσου Καστανάκη, Ἀγγέλου Λόξα, Κατίνας Παπα, κ.λ.π., κ.λ.π.

ΤΟΜΟΣ Η'

Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ τεύχη Ἰουλίου—Δεκεμβρίου 1930 καὶ περιλαμβάνει τὰ ἔκτακτον διπλῶν χριστουγεννιάτικον τεύχος τοῦ 1930. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ τόμου αὐτοῦ εἰσάγομεν :

Τὴν σειράν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. *Κωστῆ Παλαμά* εἰς τὸ Γ' Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν *Βυζαντινὴν κληρονομίαν* εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ποιήσιν.

Τὰ λίαν ἐνδιαφέροντα ἄρθρα τοῦ κ. *Ἀγγ. Λόξα* «*Γιατὶ ἐχρεωκόπησεν ἡ ποίησις*» καὶ «*Ὁ σεξουαλισμὸς καὶ ἡ ποίησις*» καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. *Τέλλου Ἄγρα* «*Ἐχρεωκόπησεν ἡ ποίησις*».

Πέντε *ἀνέκδοτα ποιήματα* τοῦ *Σολωμοῦ*.

Ὀλόκληρον τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. *Α. Θ. Κουμαριανοῦ* «*Ταμάρα*, ἢ μὴ νεράϊδα τοῦ πι-

ραμυθιοῦ ποὺ κατὰ λάθος, φαίνεται, ζοῦσε στὰ χρόνια μας».

Τὴν συνέχειαν καὶ τὸ τέλος τοῦ μυθιστορηματος «*Βάρεγκα Ὀλέσσοβα*» τοῦ *Μαξίμου Γκόρκυ*.

Τὴν ἐκτενὴ καὶ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσαν μελέτην τοῦ κ. *Δ. Νικολαεῖξη* διὰ τὸ ἔργο τοῦ *André Gide*.

Τὸ μονόπρακτον τῶν κκ. *Μ. Ἀναστασίου* καὶ *Βελ. Φρέρη* «*Στὴ βίλλα μὲ τὰ γίαια*».

Τὴν δευτέραν ἀπὸ τὰς δύο διαλέξεις τῆς κ. *Ἑλλης Λαμπροῦ* διὰ τὸν *Σπέργλη* καὶ τὴν *μορφολογίαν τῆς ἱστορίας*.

Τὴν συνέχειαν τῶν «*Φιλολογικῶν Ἀπομνημονευμάτων*» τοῦ κ. *Δ. Γρ. Καμπούρογλου*.

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ Ἐστίας»,
ΜΕΤΕΦΕΡΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΟΠΟῦ ΚΑΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «Ἐστίας», ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ Ι. Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Μάσου *Δεξιόριξη* διὰ τὸ *Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον* μετὰ πλήρη ἀναγραφὴν πῶς πεπραγμένον καὶ πολλὰς ἀληθοφρονίας.

Τὴν θαυμασίαν σειρὰν τῶν «*Ταξιδιωτικῶν ἀλλίδων*» τῆς κ. Ἀθ. Ν. Ταρσοῦλη, εἰκονογραφημένην ἀπὸ τὴν ἴδιαν.

Ἀκόμη: Ποιήματα Κωστῆ Παλαμᾶ, Λίμ.

ΤΟΜΟΣ Θ'

Ἀποτελούμενος ἐκ τῶν τευχῶν Ἰανουαρίου-Ἰουνίου 1931, καὶ περιλαμβάνει εἰς τὰς σελίδας του, ἐκτὸς τῶν ἄλλων περιεχομένων, καὶ τὰ ἑξῆς:

Τὸ ἱστορικὸν ζακυνθινὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου, «*Τὸ Φάντασμα*».

Τὸν «*Κύκλωπα*», σατυρικὸν δράμα τοῦ Ἐδριπίδου, κατὰ θαυμασίαν ἐμμετρον μετάφρασιν τοῦ κ. Μ. Δ. Σάρρου.

Τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἱστορικὴν καὶ λαογραφικὴν μελέτην τοῦ κ. Γιάννη Κορδάτου «*Τὸ Πήλιον*».

Τὸ ἐκτενὲς εἰκονογραφημένον ἄρθρον τοῦ κ. Α. Μ. Ἀνδρεάδου «*Οἱ Ἰάπωνες καὶ ἡ Ἰαπωνία*».

Τὰ σπουδαιότατα ἱστορικὰ ἄρθρα τῶν κκ. Ἐγγερίου Νταγκὸ «*Ἑλληνοσυγγρικαὶ σχέσεις κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους*» καὶ Δημ. Γρ. Καμπούρογλου «*Πῶς εἶδαν τὰς Ἀθήνας οἱ Γερμανοὶ εἰς τὰ 1833*».

ΤΟΜΟΣ Ι'

Περιλαμβάνει τὰ τεύχη Ἰουλίου-Δεκεμβρίου 1931, καθὼς καὶ τὸ ἀγκυροδέτατον καὶ καλλιτεχνικώτατον ἐκτυπωμένον ἑξακτον Χριστουγεννιάτικον τεύχος ἐξ 125 σελίδων.

Εἰς τὰς σελίδας του εὑρίσκομεν:

Τὴν συνέχειαν καὶ τὸ τέλος τοῦ μυθιστορήματος τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου «*Τὸ Φάντασμα*».

Τὸ ἐκτενὲς κυπριώτικο διήγημα τοῦ κ. Ἀντιόχου Κυπριολέοντος «*Ὁ Φευγιός*», εἰκονογραφημένον ἀπὸ τὸν κ. Σ. Φραγκουλίδη.

Τὴν μελέτην τοῦ κ. Ἀλ. Σ. Βεϊνόγλου «*Ἡ ἐναέρκωσις τοῦ θρύλου ἢ ἡ ζωὴ τοῦ Σέρ Οὐώλτερ Σκώττ*».

Μιὰν σειρὰν ἀπὸ «*Ἀλιευτικὰ γράμματα*» τοῦ Ἀλκίφροντος, κατὰ θαυμασίαν ἀπόδοσιν τοῦ κ. Λέοντος Κουκούλα.

Τὴν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσαν φιλολογικὴν πραγματείαν τοῦ κ. Ν. Ἀνδριώτη «*Ἐὶς χρόνικόν τοῦ Ἀματερδάμ*».

Τὸ δεύτερον κεφάλαιον ἀπὸ «*Τὰ χρόνια μου καὶ τὰ χαρτιά μου*» τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ, μετὰ τὸν τίτλον: «*Οἱ δύο λάμεις - Τὸ πρῶτον ποίημα*».

Τὴν μελέτην τοῦ κ. Ἀλκη Θρούλου διὰ τὸν *Γεώργιον Βιζυηνόν*, ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον ἀκόμη βιβλίον «*Οἱ γετέλλητες διηγηματογράφοι καὶ μυθιστοριογράφοι*».

Δάφνη, Μιχ. Ἀργυροπούλου. Μυρτιώτισσας, Ἀνθ. Σταθοπούλου, Ζέφυρου Ηραδυνοῦ, Λίλως Καρακάλου, Λάμπρου Ἀστέρη, Ν. Πετμεζῶ-Λαύρα, καὶ πολλῶν ἄλλων. *Διηγήματα* Θρ. Καστανάκη, Νεοπτόλεμου, Ντόρου Ντορῆ, Ἀλ. Σ. Βεϊνόγλου, Τέλλου Ἄγρα, Κλ. Δίπλα-Μαλάμου, Κλ. Παράσχου, Παύλου Νισβάνου, Ἀγγ. Δόξα, κλπ. κλπ.

Ὁλοκλήρους τοὺς τρεῖς ἐκφωνηθέντας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν λόγους ἐπὶ τῇ τεσσαρακονταετίᾳ τοῦ καθ. κ. Δημ. Αἰγινήτου διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον του.

Ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ Γιάννη Καμπόση πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Ντίτριχ, τοῦ Κωνσταντίνου Χρηστομάνου καὶ τοῦ Μιχαὴλ Μητρούκη πρὸς τὸν κ. Κ. Πασαγιάννην.

Ἀκόμη: *Ποιήματα* Α. Προβελεγγίου, Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου, Στ. Δάφνη, Κλ. Δίπλα-Μαλάμου, Μαρίνου Σιγούρου, Μυρτιώτισσας, Γ. Κουγιούλη, Ἀγγ. Σημηριώτη, Κ. Κόντου, Σαρ. Σκίπη καὶ ἄλλων, καθὼς καὶ πολλὰ ξένα εἰς ἐκλεκτὴν μετάφρασιν. *Διηγήματα* Μιχ. Δ. Στασινοπούλου, Μαρίας Ἀσπιώτη, Ἀθηνᾶς Σάντερη, Λάμπρου Χρόνη, Νίκου Σούλια, Εἰρ. Δεντρινού, Στρατῆ Μυριβήλη, Γ. Ἀθανασιάδη, κλπ. κλπ.

Τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἔρευναν τοῦ κ. Πέτρου Χάρη διὰ τὰ «*Λογοτεχνικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ βραβεῖα τοῦ κράτους*» μετὰ τὰς γνώμας τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Γ. Παπανδρέου καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου κ. Μέρτου καθὼς καὶ τῶν γνωστοτέρων μας ποιητῶν, λογοτεχνῶν, λογίων, ζωγράφων, μουσικῶν, γλυπτῶν.

Ἄρθρον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Α. Ἀνδρεάδου «*Ὁ Λαμαρτίνος εἰς τὸ Ἀἴξ-λε-μπαίν*» μετὰ πολλὰς εἰκόνας.

Ἄρθρον τοῦ κ. Ἰ. Συκουτρῆ, ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου τοῦ Βιλαμόβιτς-Μέλλεντορφ.

Τὴν μελέτην τοῦ κ. Δ. Νικολαγεῖξη «*Ὁ ἡδονισμὸς καὶ ἡ ποίησις τοῦ Καβάφη*».

Καὶ ἀκόμη: *Ποιήματα* Κ. Δέλτα, Θ. Κεσίσογλου, Ραῦλ Βαλέγυ, Α. Καρακάλου, Γ. Κουγιούλη, Μιχ. Δ. Στασινοπούλου, Μιχ. Ἀργυροπούλου, Γ. Ἐλιγιά, Τέλλου Ἄγρα, Μυρτιώτισσας, Γ. Βαφοπούλου, Γ. Ἀθάνα, Γ. Τσουκαλά, Δ. Ζευγώλη, Γ. Ἀννίνου, Λάμπρου Ἀστέρη, κ. ἄ. π. *Διηγήματα* Π. Σπανδωνίδη, Ἀνθ. Σταθοπούλου, Σ. Ι. Α., Κ. Τσιτσάκη, Εἰρ. Δεντρινού, Τάκη Μαυροκέφαλου, Χρ. Καλατζή, κλπ., κλπ.

Ἐκαστος τόμος τιμᾶται ἄδελφ. ἄρ. 75, καὶ καλλιτεχνικὰ χρυσοδέτος δρ. 100. Τὰ ταχυδρομικά, δρ. 8 διὰ τὸ ἐσωτερικόν, καὶ δρ. 20 διὰ τὸ ἐξωτερικόν, εἰς βάρος τοῦ παραγγέλλοντος.

Ὁ ἀγοράζων τόμους τῆς «*ΝΕΑΣ ΕΣΤΙΑΣ*» ἀποκτᾶ ἀμέσως δλόκληρον βιβλιοθήκην.